

Міністерство освіти і науки України
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ
МЕТОДИ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

УДК 351.74(477):342.9(477)(075.8)
Б 83

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних
закладів (протокол № 7 від 08.09.2021 року)*

*Рекомендовано до друку вченою радою
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
(протокол № 10 від 24.06.2021 року)*

Рецензенти:

Галуцько Валентин Васильович – доктор юридичних наук, професор;

Кобзар Олександр Федорович – доктор юридичних наук, професор;

Сербин Руслан Андрійович – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України.

Боровик А. В.

Б 83 **Адміністративно-правові методи діяльності Національної поліції в умовах Євроінтеграції:** навч. посіб./А. В. Боровик, М. М. Макаренко, О. Ю. Дрозд та ін. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 304 с.

ISBN 978-966-992-521-3

Викладений у навчальному посібнику матеріал присвячений ґрунтовному аналізу адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України в умовах Євроінтеграції.

Важливість значення адміністративно-правових методів діяльності поліції полягає в тому, що на поліцію як центральний орган виконавчої влади, покладено обов'язок щодо забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Тому, їх правильне застосування відіграє особливе значення у побудові стосунків поліції з громадськістю, сприяє розбудові міцної взаємодії останніх, та є запорукою розвитку стабільної, розвиненої та правової держави.

Зазначене видання розраховано на поліцейських, науковців, викладачів, аспірантів, студентів та курсантів юридичного профілю та всіх хто цікавиться питанням адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції в умовах Євроінтеграції.

УДК 351.74(477):342.9(477)(075.8)

© Боровик А. В., Макаренко М. М.,
Дрозд О. Ю., Шкарупа К. В.,
Дерев'янко Н. З., Магновський І. Й.,
Микулець В. Ю., 2021

© Боровик А. В. (обкладинка), 2021

© Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана
Дем'янчука, 2021

ISBN 978-966-992-521-3
DOI:

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень	4
Вступ	5
Розділ 1. Теоретичні засади реалізації адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України в умовах євроінтеграції	8
1.1. Національна поліція України в системі правоохоронних органів в умовах євроінтеграції.....	8
1.2. Сутність та класифікація адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України	27
1.3. Сучасний стан правового регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності Національної поліції України	54
Розділ 2. Зміст та особливості адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України в умовах євроінтеграції.....	85
2.1. Імперативний та рекомендаційний методи в діяльності Національної поліції України в умовах євроінтеграції	85
2.2. Особливості реалізації організаційно-правових методів в сучасній діяльності Національної поліції України	115
2.3. Місце та значення економічних методів у діяльності Національної поліції України	137
2.4. Стимулюючі, виховні, соціально-психологічні та пізнавально-програмуючі адміністративно-правові методи діяльності Національної поліції України	159
Розділ 3. Напрями удосконалення адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України в умовах євроінтеграції.....	180
3.1. Зарубіжний досвід застосування адміністративно-правових методів у діяльності поліції та можливості використання його в Україні	180
3.2. Напрями удосконалення національного законодавства, що регламентує адміністративно-правові методи діяльності Національної поліції України.....	212
3.3. Удосконалення організаційних засад реалізації адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України	235
Висновки	261
Список використаних джерел	271

Перелік умовних скорочень

ВРУ – Верховна Рада України

ДІУ – Державна іпотечна установа

КМУ – Кабінет Міністрів України

КПК – Кримінальний процесуальний кодекс

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС – Міністерство Внутрішніх Справ

НПУ – Національна поліція України

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ЄС – Європейський Союз

Вступ

В умовах виконання Угоди про асоціацію, вдосконалення українського законодавства до європейського рівня та наближення України до реалізації стратегічної мети – вступу до Європейського союзу, нагальним є забезпечення ефективного та нормального функціонування дієвої, авторитетної та професійної системи правоохоронних органів, центральне та ключове місце в якій займає Національна поліція України (далі – НПУ).

Ситуація сьогодення, анексія Автономної Республіки Крим, військові дії на окремих територіях сходу держави, а також поглиблення співробітництва України та ЄС, в тому числі у сфері юстиції, свободи та безпеки, детермінували потребу реформування у сфері правоохоронної діяльності, її адаптації до суспільних потреб і можливостей держави, перехід від карального ухилу до виконання соціально-сервісних функцій правоохоронними органами з метою розв'язання проблем населення.

Таким чином, динамічна зміна у всіх сферах суспільного життя, яка відбувається під час реформування правоохоронної системи України, вимагає систематичного, своєчасного та більш ретельного перегляду відповідності методів, що застосовуються поліцією, сучасним, спрямованим на європейські стандарти та цінності, умовам розвитку держави й суспільства. А пріоритет прав та свобод людини, в умовах сьогодення, вимагає від поліції використання якісно нових методів діяльності, які повинні

відповідати сучасним умовам розвитку держави та, в своїй послідовності і сукупності, позитивно впливати на ефективне виконання поліцією покладених завдань. Враховуючи, що адміністративно-правові методи займають вагоме місце у діяльності поліції, актуальності набуває питання формування цілісної нормативно-правової бази, в якій мають бути визначені усі необхідні механізми реалізації адміністративно-правових методів діяльності НПУ.

Саме наявність належного правового регулювання є одним із дієвих засобів приведення методів діяльності поліції у відповідність до сучасних умов розвитку України та кращих європейських стандартів у правоохоронній сфері.

Важливість значення адміністративно-правових методів діяльності поліції також полягає в тому, що на поліцію як центральний орган виконавчої влади, покладено обов'язок щодо забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Тому, їх правильне застосування відіграє особливе значення у побудові стосунків поліції з громадськістю, сприяє розбудові міцної взаємодії останніх, та є запорукою розвитку стабільної, розвиненої та правової держави.

Питанню дослідження методів діяльності правоохоронних органів присвячені наукові праці вчених, серед яких В. Б. Авер'янов, Г. В. Атаманчук, О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, А. В. Боровик, С. П. Бочарова, В. Л. Васильєва, В. С. Васильченко, А. Б. Венгеров, В. В. Галуцько, М. В. Гарашук, Є. О. Гіда, А. М. Гриненко, О. А. Грішнов, І. П. Го-

лосніченко, О. Ю. Дрозд, І. В. Жданова, О. В. Зайчук, О. В. Землянська, Н. І. Золотарьова, Р. А. Калюжний, Л. П. Керб, А. Т. Козюк, Т. О. Коломієць, Я. В. Лазур, В. О. Мец, І. В. Мораренко, О. М. Музичук, В. І. Олефір, Ц. В. Оганісян, А. Ю. Олійник, О. Ф. Скакун, В. І. Фелик, В. В. Юровська та інші.

У той же час, незважаючи на наявний науковий доробок з цього питання, адміністративно-правові методи діяльності НПУ висвітлені фрагментарно. Потребує уточнення їх сутність та класифікація. Актуальним є дослідження змісту та особливостей імперативного, рекомендаційного, організаційно-правових, економічних методів у діяльності НПУ, визначення їх ролі та місця, усунення прогалин у застосуванні, вжиття заходів до покращення та реалізації адміністративно-правових методів у діяльності поліції, в тому числі завдяки зарубіжному досвіду європейських держав. Нагальним є питання удосконалення адміністративно-правових методів діяльності НПУ в умовах євроінтеграційних процесів, імплементації європейських стандартів та норм до національного законодавства України. Особливого значення вказана проблематика набуває в світлі зовнішньополітичних орієнтирів України, і передусім прагненні України приєднатися до Європейського Союзу.

Розділ 1

Теоретичні засади реалізації адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України в умовах євроінтеграції

Основні поняття: Національна поліція України; адміністративно-правовий метод; правоохоронний орган; євроінтеграція; правове регулювання; класифікація адміністративно-правових методів.

1.1. Національна поліція України в системі правоохоронних органів в умовах євроінтеграції

Наразі Україна проходить складний процес інтеграції в європейський простір та зміни правового устрою, їх адаптації новим соціально-економічним, організаційним та політично-правовим умовам, які формуються на основі динамічних змін у всіх сферах суспільного життя, його демократизації, відродження України та курсу на євроінтеграцію.

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію)¹, яка набрала чинності 1 вересня 2017 р.,

---

¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

відкрила новий етап у співпраці України та ЄС. Угода про асоціацію спрямована на поступове зближення України та ЄС, формування необхідних рамок для політичного діалогу в усіх сферах, створення умов для посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, посилення співробітництва у сферах юстиції, свободи та безпеки¹.

У сучасних умовах активізації євроінтеграційних процесів, створення України, як держави обов'язком якої є забезпечення верховенства права, поваги до прав людини і основоположних свобод, гендерної рівності, подолання дискримінації в її формах та проявах, охорони життя і здоров'я громадян, непорушності їх прав, свобод та законних інтересів, є одним з ключових факторів та пріоритетних напрямків розбудови правової держави та демократичного суспільства.

Для забезпечення виконання покладених на державу завдань, необхідно формування організації відповідної системи правоохоронних органів. У той же час, враховуючи трагічні події, які мали місце в 2013–2014 рр., питання діяльності системи правоохоронних органів України та чіткої відповідності її роботи європейським стандартам набуває все більшої актуальності.

Революція гідності і ратифікація Угоди про асоціацію суттєво вплинули та сприяли ухваленню

---

¹ Стратегія комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 779-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250383204>

Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (далі Стратегія розвитку), метою якої є запровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Для досягнення поставленої мети розвитку, рух уперед країни здійснюється за такими векторами:

– вектор розвитку – це забезпечення сталого розвитку держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя;

– вектор безпеки – це забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності;

– вектор відповідальності – це забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах;

– вектор гордості – це забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт.

Відповідно до окреслених векторів, Стратегія розвитку передбачає процес впровадження реформи правоохоронної системи, метою якої є коригування завдань та функцій правоохоронних органів, упровадження нових засад проходження служби, нових критеріїв оцінки роботи правоохоронців для підвищення рівня захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави від протиправних посягань. У зв'язку з цим дослідження

поняття правоохоронних органів є актуальним науковим питанням сьогодення¹.

Аналізом чинного законодавства встановлено, що незважаючи на активне використання терміну «правоохоронні органи» у нормативно-правових документах, в умовах сьогодення законодавчого закріплення поняття та системи правоохоронних органів України не має. Зазначене призводить до нечіткого і суперечливого підходу розуміння того, які органи є правоохоронними, оскільки у більшості законів про організацію та діяльність державних органів, останні не називаються правоохоронними.

У Конституції України поняття «правоохоронні органи» вживається один раз у ст. 17, де визначено, що забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом².

Положення ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» надає розширений, у той же час, не повний, перелік правоохоронних органів, до яких віднесено органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне

---

¹ Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

² Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції¹.

Відповідно до ст. 1 Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол², Державне бюро розслідувань, Державну кримінально-виконавчу службу України, Державну міграційну службу України, Державну митну службу України, Державну прикордонну службу України, Державну фіскальну службу України, Національне антикорупційне бюро України, Національну поліцію України, Службу безпеки України та органи прокуратури України визначаються як правоохоронні органи.

Акцентуємо увагу на тому, що поняття правоохоронних органів законодавцем активно використовується й у кодифікованому законодавстві Укра-

---

¹ Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 року № 3781-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст. 50.

² Інструкція про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 17 серпня 2020 р. № 613/380/93/228/414/510/2801/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0849-20#Text>

їни. Водночас, останнє також не містять пояснення які саме органи відносяться до правоохоронних.

Термін «правоохоронні органи» неодноразово вживається у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України)¹. Як приклад, визначено, що слідчі органи державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених працівником правоохоронного органу (п. 1 ч. 4 ст. 216 КПК України). У ч. 6 ст. 135 КПК України вказано, що повістка про виклик вручається особі працівником правоохоронного органу, у п. 3 ч. 7 ст. 223 КПК України зазначено, що працівники правоохоронних органів не можуть бути залучені як поняті.

Термін правоохоронні органи законодавцем, в тому числі, вказано й у редакції ст. 195⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення, а саме: «Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошоккових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами»² та ст. 365 Кримінального кодексу України «Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу»³.

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

² Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

³ Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

Відсутність єдиного нормативного підходу до визначення дефініцій правоохоронних органів, законодавчого закріплення їх системи, зумовлюють розбіжності у поглядах науковців до визначення цих понять.

Дослідженню правового статусу правоохоронних органів та окремих аспектів їх діяльності, приділяли увагу такі науковці, як О. М. Бандурка, О. Д. Тихомиров, В. Б. Авер'янов, В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Ю. І. Римаренко, М. І. Панов, В. Т. Білоус, С. Г. Стеценко, А. Т. Комзюк, І. П. Голосніченко, О. В. Кузьменко, З. Д. Чуйко, С. І. Максимов, Т. М. Слінько та інші.

Так, вчені розглядають поняття «правоохоронні органи» у широкому та вузькому розумінні. При цьому у першому випадку до правоохоронних органів у їх широкому розумінні відносять усі державні органи, наділені повноваженнями у галузі контролю за дотриманням законності та правопорядку в державі, а представники другої групи науковців схиляються до вузького розуміння правоохоронних органів, до яких вони відносять лише державні органи, спеціально створені для забезпечення законності та правопорядку і боротьби зі злочинністю, яким із цією метою надані повноваження застосовувати передбачені законом заходи державно-владного впливу на осіб, які скоїли правопорушення, з метою їх покарання та виправлення¹.

О. М. Бандурка стверджує, що правоохоронні органи – це функціонуючі у суспільстві і державі

---

¹ Шай Р. Я. Роль і місце правоохоронних органів у правовій державі. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ.* 2011. № 2. С. 498.

установи й організації, основними завданнями діяльності яких є забезпечення законності, боротьби зі злочинністю та іншими правопорушеннями¹.

У свою чергу, М. І. Мельник правоохоронними органами вважає лише ті державні органи, які діють в межах кримінальної процесуальної чи адміністративної процедури, ведуть боротьбу зі злочинністю та правопорушеннями, що тягнуть юридичну відповідальність винятково у сфері публічного права². Т. О. Пікуля вказує, що до правоохоронних органів слід віднести органи, які крім кількох основних правоохоронних функцій, що є визначальними у їх діяльності, виконують й інші допоміжні (другорядні) функції³.

Ю. О. Загуменна зазначає, що правоохоронні органи – це спеціально уповноважені державні органи, які забезпечують додержання та реалізацію прав і свобод громадян, законності та правопорядку із додержанням встановлених законом правил та процедур відповідно до своєї компетенції⁴.

Слід зазначити, що незважаючи на ряд визначень поняття «правоохоронні органи» в науковій літературі, існує проблема розуміння критерію за

---

¹ Бандурка А. Н. Судебные и правоохранительные органы Украины. Харьков: Ун-т внутр. дел, 1999. С. 5.

² Мельник М. І., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: навч. посіб. Київ: Атіка, 2002. С. 17.

³ Пікуля Т. О. Правоохоронні органи в механізмі держави України (теоретико-правові питання функціонування): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Київ, 2004. С. 8.

⁴ Загуменна Ю. О. Правоохоронні органи: поняття, ознаки, функції, особливості діяльності. *Право і безпека*. 2010. № 3 (35). С. 149.

яким той чи інший орган слід віднести до правоохоронного.

При вирішенні питання приналежності тієї чи іншої інституції до числа правоохоронних органів переважна більшість вчених дотримується суто позитивістського формально-правового підходу, використовуючи в якості критерію – наявність чіткого законодавчого закріплення того, що певна інституція є правоохоронним органом. Слід погодитися, що правові засади дійсно виступають єдиною можливою емпіричною базою вирішення питання приналежності інституції до системи правоохоронних органів, однак характеристиці підлягає не лише законодавчо визначений формально-правовий статус, але й її законодавче наділення сутнісними ознаками правоохоронного органу. До таких основних ознак слід віднести статус органу державної влади, а також визначення правоохоронної діяльності із охорони й захисту засад конституційного ладу, у тому числі прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, законності та правопорядку як основного напрямку діяльності¹.

З огляду на викладене, проаналізувавши доктринальні дослідження поняття та системи правоохоронних органів, до ознак, які притаманні для правоохоронних органів слід віднести:

1) статус органу, тобто визначення спеціальним законом цього органу як правоохоронного;

---

¹ Соколенко О. Л. Види правоохоронних органів України. *Форум права*. 2012. № 3. С. 699–700. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_3_121.pdf

2) основним завданням є виконання правозастосовної або правоохоронної функції;

3) виконання функцій держави, однією з яких (тобто допоміжною) є правозастосовна або правоохоронна функція.

На сьогодні чітко визначити систему правоохоронних органів дуже проблематично, оскільки вони реорганізуються, ліквідовуються, створюються нові, тощо. Таким чином, узагальнивши наукові підходи та проаналізувавши чинне законодавство, можна зробити висновок, що правоохоронну систему України складають:

1) власне правоохоронні органи, до яких відносяться органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори;

2) органи, які поряд з основними функціями здійснюють й правоохоронну діяльність, наприклад органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони;

3) відносяться так звані «приватні» правоохоронні інститути, а саме: охоронні структури, нотаріат, адвокатура.

Слушно погодитися з В. І. Литвиненко, що відсутність системного уявлення і відповідного законодавчого забезпечення про правоохоронні органи та правоохоронну діяльність взагалі, відсутність ідеальної моделі правоохоронної системи (які ми бажано мати правоохоронні органи, їх систему,

після проведення реформ) загрожує втраті контролю над злочинністю, утворює реальну внутрішню загрозу національній безпеці України, загрожує утворенню неспроможності забезпеченню гарантій держави щодо безпеки її громадянам та, як наслідок, неспроможності реформування правоохоронних органів відповідно до мети та цілей євроінтеграції¹.

Ситуація сьогодення, анексія Автономної Республіки Крим, військові дії на окремих територіях сходу держави, а також поглиблення співробітництва України та ЄС, в тому числі у сфері юстиції, свободи та безпеки, детермінували потребу реформування у сфері правоохоронної діяльності, її адаптації до суспільних потреб і можливостей держави, перехід від карального ухилу до виконання соціально-сервісних функцій правоохоронними органами з метою розв'язання проблем населення.

Враховуючи головні вимоги до реформи правоохоронних органів, які закріплені у Стратегії розвитку, в системі правоохоронних органів України створено концептуально новий центральний орган виконавчої влади – поліцію. Так, запровадження у 2015 р. діяльності Національної поліції України ознаменувало та заклало початок розвитку нової епохи з принципово новими, орієнтованими на європейські цінності, умовами розвитку вільного суспільства, забезпечення високої ефективності діяльності правоохоронних органів, умовами зміц-

---

¹ Литвиненко В. І. Концептуальні засади реформування правоохоронних органів України. *Наукові праці МАУП*. 2017. Вип. 52 (1). С. 8.

нення довіри населення до поліції та розбудови України як європейської безпечної держави¹.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку².

Законодавцем визначено, що діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України згідно із законом. Таким чином, закріплена концепція взаємодії полягає у тому, що керівництво поліцією здійснює керівник Національної поліції України, а обов'язок її представництва та формування державної політики покладено на Міністра внутрішніх справ України.

Зазначені положення узгоджуються із Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», де вказано на необхідність чіткого розподілу функції із формування політики, що має здійснюватися Міністерством, та реалізації політики, що має здійснюватися окремим центральним органом виконавчої влади у системі Міністерства внутрішніх справ України – Національною поліцією³.

---

¹ Макаренко М. М. Національна поліція України в системі правоохоронних органів в умовах євроінтеграції. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 6\3. Р. 211–216. (Словацька Республіка).

² Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р., № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

³ Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

Завданнями Національної поліції як правоохоронного органу європейського типу є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги¹.

Варто наголосити на тому, що запровадження терміну «поліцейські послуги» свідчить про намагання змінити філософію цього правоохоронного органу – трансформувати його функції з контрольнорепресивних на сервісні. Таким чином Закон України «Про Національну поліцію» задає правильне русло в умовах Євроінтеграції для формування правоохоронного органу нової якості².

Слід погодитися із позицією Д. М. Ластовий, що впровадження терміна «поліцейські послуги» та введення його в правовий обіг спрямовано на те, щоб:

- зробити поліцію захисником прав і свобод людини, прав та законних інтересів суспільства;
- повернути довіру населення;

---

¹ Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

² Денисюк Д. Завдання Національної поліції України: проблеми законодавчого закріплення. *Підприємство, господарство і право*. 2018. № 8. С. 101.

– підвищити якість та ефективність взаємодії правоохоронців з усіма інститутами громадськості, а також органами державної влади та місцевого самоврядування;

– забезпечити високий рівень мобільності та оснащеності поліцейських;

– оптимізувати організаційно-функціональну та штатну структури поліцейських сил, а також витрати на їх утримання. Зазначене повинно сприяти створенню поліції як сервісної служби, що відображає прагнення влади змусити правоохоронну систему служити інтересам громадян і суспільству в цілому, захищати та сприяти їх нормальній реалізації¹.

Діяльність Національної поліції України регламентується рядом нормативно-правових актів, які умовно можна поділити на такі групи:

1) Конституція України;

2) закони України (такі як Закони України «Про Національну поліцію», КПК України та Купам);

3) підзаконні нормативно-правові акти Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України (Указ Президента країни «Про заходи щодо дальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян»², постанова Кабі-

---

¹ Ластович Д. М. Місце та значення поліцейських послуг в діяльності національної поліції. *Форум права*. 2016. № 1. С. 142.

² Указ Президента України «Про заходи щодо дальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143/2002#Text>

нету міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію»¹.

Ще одну групу правої основи діяльності поліції займають міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Зазначене обумовлене й тим, що у своїй діяльності Національна поліція повинна спиратися на здобутки світового поліцейського співтовариства та європейські стандарти поліцейської роботи. Такий принципово важливий документ як Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію»² звертає нашу увагу на те, що для повного забезпечення прав людини та її основних свобод, які гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод³, є наявність мирного суспільства, що користується перевагами порядку та громадської безпеки. У Декларації про поліцію зазначено, що прийняття правил професійної етики поліції з урахуванням прав людини й основних свобод сприятиме вдосконаленню європейської системи захисту і основних свобод людини. Для досягнення цієї мети, важливими є положення, закріплені в Європейському кодексі поліцейської етики, де вказано, що поліція

---

¹ Постанова Кабінету міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>

² Резолюція № 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію» (Страсбург, 8 травня 1979 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803#Text

³ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікована Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

повинна дотримуватися суб'єктивного права, включаючи права і свободи людини, не здійснювати протиправних дій. Це є основоположним для правової держави і для діяльності поліції в умовах демократії¹.

Необхідність запровадження єдиних міжнародних стандартів у діяльності поліції також зумовлена зростанням транснаціональної організованої злочинності, значними темпами міграції, відмінностями в національних системах підготовки поліцейських кадрів, проблемами, які виникають у діяльності правоохоронних органів у зв'язку із забезпеченням прав людини. Таким чином, підписання міжнародних угод обумовлюють у діяльності Національної поліції неухильне дотримання стандартів у сфері захисту прав людини під час реалізації правоохоронних функцій, необхідність реагувати на появу нових видів злочинів і діяти, відповідно до міжнародних стандартів прав людини².

Систему поліції відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» (ст. 13) складають:

– центральний орган управління поліцією, до складу апарату якого входять організаційно поєднані структурні підрозділи, що забезпечують діяль-

---

¹ Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку: док.-джерелозн. довід./упоряд.: Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, І. Г. Кириченко. Київ, 2002. С. 5–7.

² Малиновська Т. М., Гладкова Є. О. Дотримання працівниками Національної поліції міжнародних стандартів у забезпеченні прав і свобод людини. С. 1–2. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:NSO740CjDQ4J:univd.edu.ua/science-issue/issue/147+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

ність керівника поліції, а також виконання покладених на поліцію завдань;

– територіальні органи поліції – юридичні особи публічного права в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах та як міжрегіональні (повноваження яких поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць).

Для виконання завдань, які стоять перед Національною поліцією, у її складі передбачено функціонування:

- 1) кримінальної поліції;
- 2) патрульної поліції;
- 3) органів досудового розслідування;
- 4) поліції охорони;
- 5) спеціальної поліції;
- 6) поліції особливого призначення.

Законодавцем визначено, що у системі поліції можуть утворюватися науково-дослідні установи та установи забезпечення.

Функціонування Національної поліції України як центрального органу виконавчої влади та реалізація покладених на неї завдань відбувається на основі правових принципів, які, з урахуванням сучасних тенденцій європейської інтеграції, законодавцем закріплено та розкрито у Розділі II Закону України «Про Національну поліцію». Так, Національна поліція України у своїй діяльності керується принципами верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності.

Доцільно звернути увагу, що однією із цілей Угоди про асоціацію є зміцнення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки саме з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод. З цього слідує, що сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема (ст. 14 Угоди про асоціацію).

Таким чином, головною та суттєвою рисою Національної поліції України, з урахуванням сучасних векторів євроінтеграції, є закріплення принципу верховенства права як основного у діяльності поліції, що застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини. Так, відповідно до ст. 6 Закону України «Про Національну поліцію» поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Таким чином держава, визнаючи принцип верховенства права, визначає пріоритет забезпечення прав людини і громадянина, а діяльність Національної поліції спрямовує на утвердження демократичних устоїв та розвитку європейських цінностей¹.

---

¹ Макаренко М. М. Місце національної поліції в системі правоохоронних органів України в умовах Євроінтеграції. *Актуальні проблеми реформування системи законодавства України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 25–26 січ. 2019 р.)*. Запоріжжя: Запоріз. міська громад. організація «Істина», 2019. С. 38–40.

В умовах адаптації законодавства України до законодавства ЄС, а також враховуючи та переймаючи практику європейських країн, де спостерігається тенденція до інтеграції поліції в суспільство, її наближення до населення, тобто впровадження концепції «community policing», новелою для українського законодавчого закріплення та практичної діяльності поліції стало запровадження принципу взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад, а основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції став рівень довіри населення до поліції.

Доцільно погодитися з думкою М. М. Майстренка, що в складних умовах сьогодення для України втілення й дотримання на практиці партнерських відносин між громадськістю та поліцією є відправною точкою у покращенні не тільки рівня життя населення, а й іміджу держави на міжнародній арені¹.

---

¹ Майстренко М. М. Імплементация концепції community policing: від філософської доктрини до дієвого стратегічного напрямку. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ.* 2017. № 2. С. 45. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/02_2017/7.pdf

Резюмуючи викладене, зазначимо, що в умовах виконання Угоди про асоціацію, вдосконалення українського законодавства до європейського рівня та наближення України до досягнення стратегічної мети – вступ до Європейського союзу, нагальним є забезпечення ефективного та нормального функціонування дієвої, авторитетної та професійної системи правоохоронних органів.

Незважаючи на визначення у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» пріоритету держави щодо реформування правоохоронної системи та відповідності її європейським стандартам, істотною вадою національного законодавства залишається відсутність нормативного закріплення визначення поняття та структури правоохоронних органів України, а також визначення ролі та приналежності кожного органу до правоохоронного.

У зв'язку з цим пропонується розробити та ухвалити нормативно-правовий акт, в якому на законодавчому рівні визначити поняття правоохоронних органів з урахуванням головних їх ознак, змісту, завдань та функцій діяльності таких органів, які виходять із векторів розвитку та побудови України в умовах євроінтеграції; конкретно визначених принципів, форм та методів в діяльності цих органів.

1.2. Сутність та класифікація адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України

Розвиток України в умовах євроінтеграції та побудова демократичного суспільства вимагають

від громадянина виконання своїх обов'язків перед державою, яка, в свою чергу, повинна гарантувати верховенство права, дотримання прав людини і громадянина та їх надійний захист. У ст. 3 Конституції України закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. У зв'язку з цим, для забезпечення виконання покладених на державу обов'язків, створена та функціонує система правоохоронних органів, серед яких, як вже було окреслено, Національна поліція займає провідне місце.

Пріоритет прав та свобод людини, в умовах сьогодення, вимагає від поліції використання якісно нових методів діяльності, які повинні відповідати сучасним умовам розвитку держави та в своїй послідовності і сукупності позитивно впливати на ефективне виконання поліцією покладених завдань.

Питанню дослідження методів діяльності правоохоронних органів присвячені наукові праці вчених, серед яких Г. В. Атаманчук, О. Ф. Скакун, В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, О. В. Зайчук, Ю. П. Битяк, І. П. Голосніченко, Р. А. Калюжний, Є. О. Гіда, О. М. Музичук, А. Б. Венгерів, А. Ю. Олійник, Я. В. Лазур, Н. І. Золотарьова, А. Т. Козюк, В. І. Фелик, І. В. Мораренко та інші.

Так, О. М. Резнік звертає увагу на необхідність детального вивчення й дослідження питання адміністративно-правових методів діяльності правоохоронних органів країни, оскільки не остання роль у їх негативній діяльності належить недієвому використанню існуючого спектра адміністративно-правових методів, за наслідками яких надається загальна оцінка держави¹.

Слушно вказує Р. М. Ляшук, що характер та зміст завдань, які виконують правоохоронні органи, вимагають застосування у їх діяльності специфічних методів, адже, те, яким чином правоохоронні органи будуть виконувати поставлені державою завдання, визначатиме ступінь та якість досягнення правоохоронної мети². На думку Б. М. Марченка мета обумовлює специфіку використання методів, а вибір методів певною мірою визначає реальність досягнення поставленої мети. Методи вказують яким чином досягається мета діяльності. Тому з'ясування змісту методу дозволить сформулювати відповідь на питання про те, якими способами найбільш дієво та раціонально можна досягти мети адміністративної діяльності органу³.

---

¹ Резнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07. Суми, 2019. С. 307.

² Ляшук Р. М. Методи переконання та примусу в адміністративній діяльності правоохоронних органів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 148.

³ Марченко Б. М. Адміністративна діяльність ДПСУ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»/Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2009. 20 с.

Враховуючи викладене, вважаємо дослідження адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України актуальним завданням, яке потребує особливої уваги. Разом з цим, слід зазначити, що для повного та всебічного проведення дослідження окресленого питання, необхідно ознайомитися із поняттями «метод», «методи адміністративного права» та «адміністративно-правові методи діяльності», що дасть змогу сформулювати уявлення про адміністративно-правові методи діяльності НПУ, визначити їх поняття, ознаки та надати класифікацію.

Для з'ясування їх сутності та особливостей, доцільно розглянути категоріальний апарат. Найбільш змістовне поняття «метод» можна знайти в тлумачних словниках. Так, Словник української мови поняття «метод» визначає як: 1) спосіб пізнання явищ природи, а також суспільного життя; 2) прийом чи система прийомів, що застосовується в якій-небудь сфері діяльності¹.

Д. А. Тихомаха в Енциклопедичному словнику з державного управління поняття «метод» трактує як сукупність прийомів практичного і теоретичного сприйняття, пізнання чи засвоєння явищ природи та суспільного життя, що застосовується в якій-небудь галузі діяльності².

---

¹ Словник української мови: в 11 т. Т. 4. 1973. С. 692. URL: <http://sum.in.ua/p/4/692/1>

² Енциклопедичний словник з державного управління/уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. С. 386.

Філософський енциклопедичний словник тлумачить поняття «метод» як систематичний засіб досягнення теоретичного чи практичного результату, розв’язання проблем, одержання нової інформації на основі певних принципів пізнання та дії, усвідомлення специфіки галузі, яка досліджується, а також законів функціонування її об’єктів¹.

З позицій філософської науки метод у широкому розумінні слова – це шлях чого-небудь, спосіб соціальної діяльності в будь-якій її формі, а не лише пізнавальній. Він є системою принципів, вимог, які орієнтують суб’єкта на вирішення конкретного завдання, досягнення результатів у певній сфері діяльності. Метод – дисциплінує пошук істини, дозволяє зекономити сили і час, рухатись до мети найкоротшим шляхом, регулюючи пізнавальну та інші форми діяльності людини².

Цікавою є думка М. В. Костицького, який «метод» розуміє як сукупність прийомів і операцій, за допомогою яких здійснюється пізнання. Визначає, що метод – це інструмент³. У свою чергу, Д. О. Керимов вважає метод способом побудови та обґрунтування системи філософського та наукового знань, сукупністю прийомів практичного та теоретичного

---

¹ Словник української мови: в 11 т. Т. 4. 1973. С. 373. URL: <http://sum.in.ua/p/4/692/1>

² Щерба С. П., Щедрін В. К., Заглада О. А. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./за заг. ред. С. П. Щерби. Київ: МАУП, 2004. С. 184. Бібліогр.: 208–213 с.

³ Костицький М. В. Деякі питання методології юридичної науки. *Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ*. 2013. № 1. С. 3–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvvs_2013_1_3

засвоєння дійсності¹. Як слушно зазначено К. С. Салигою поняття «метод» означає спосіб діяльності суб'єкта, шлях до будь-чого. Останній також зазначає, що це система принципів, правил, прийомів, розпоряджень, вимог, способів і норм пізнання та дії, яка повинна орієнтувати суб'єктів пізнання на вирішення конкретного науково-практичного завдання².

Розглядаючи існуючі підходи до визначення поняття «метод», можна зробити висновок, що методом є специфічний інструмент за допомогою якого здійснюється вплив суб'єкта на об'єкт. При цьому, слід звернути увагу, що для метода характерним є певна сукупність дій, які суб'єкти діяльності, використовуючи певні способи та засоби, вчиняють для досягнення відповідної (бажаної) мети.

У більшості підручників з адміністративного права, в яких, як можна стверджувати, закладено основні теорії та положення адміністративного права, «метод адміністративного права» розглядається як «метод адміністративно-правового регулювання» або «адміністративно-правовий метод».

Стосовно сутності зазначених дефініцій, то С. М. Алфьоров поняття «адміністративно-правовий метод» ототожнює з поняттям «метод адміністративного права» та зазначає, що – це сукупність правових засобів і способів (прийомів), які застосо-

---

¹ Керимов Д. А. *Методология права: предмет, функции, проблемы философии права.* [4-е изд.]. Москва: Изд-во СГУ, 2008. 225 с.

² Салига К. С. *Методология наукового дослідження економічної ефективності інвестицій в інноваційні проекти.* *Ефективна економіка.* 2013. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1791>

вують органи управління для забезпечення регулюючого впливу норм адміністративного права на суспільні відносини¹.

Інший науковець А. Вітченко дотримується позиції, що «адміністративно-правовий метод» або «метод правового регулювання» повинен розглядатися як інструмент держави, де організовується та забезпечується діяльність суб'єктів відповідно до норм права, встановлюється зв'язок між правами та обов'язками останніх, який надає суспільним відносинам відповідний порядок².

Група авторів Національної академії внутрішніх справ О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, М. В. Плугатир та інші, під методом адміністративного права розуміють сукупність прийомів (способів, засобів) впливу за допомогою яких встановлюється юридично владне і юридично підвладне положення суб'єктів у правовідносинах³.

С. В. Ківалов, Л. Р. Біла-Тітунова та Т. І. Білоус-Осінь під адміністративно-правовими методами розуміють засоби, способи і прийоми, за допомогою яких здійснюється вплив на суспільні відносини, які складаються в сфері здійснення владно-

---

¹ Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб./С. М. Алфьоров, С. В. Ващенко, М. М. Долгополова, А. П. Купін. Київ: Центр учб. л-ри, 2011. С. 9.

² Вітченко А. М. Метод правового регулювання соціалістических общественных отношений. Саратов, 1972. С. 52. URL: <http://www.law.edu.ru/book/book.asp?bookID=69172>

³ Адміністративне право. Загальна частина: мультимед. навч. посіб./О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, М. В. Плугатир та ін.; кафедра адміністр. права і процесу Нац. акад. внутр. справ. 2017. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec1.html

розпорядчої діяльності суб'єктів публічної адміністрації, забезпечення прав і свобод людини і громадянина у сфері публічного адміністрування, надання адміністративних послуг та притягнення до адміністративної відповідальності¹.

Ю. П. Битяк трактує це поняття як способи та прийоми безпосереднього і цілеспрямованого впливу виконавчих органів (посадових осіб) на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах і відповідній формі на підпорядковані їм органи та громадян².

Як вважає В. Юровська, з думкою якої ми не можемо не погодитися, метод адміністративного права як правову категорію варто розглядати в широкому та вузькому розуміннях. Так, у першому, широкому, значенні – це специфічна сукупність зафіксованих в адміністративно-правових нормах способів і прийомів (засобів) впливу на ті суспільні відносини, що формують предмет адміністративного права, збалансоване застосування яких дає змогу створити належні й достатні умови для забезпечення реалізації та захисту прав і свобод особи в публічній сфері. Щодо вузького розуміння, то автор вказує, що метод адміністративного права – це конкретна сукупність інструментів

---

¹ Ківалов С. В., Біла-Тіунова Л. Р., Білоус-Осінь Т. І. Адміністративне право: навч.-метод. посіб. (для здобув. вищ. освіти денної форми навч.). Одеса: Фенікс, 2019. С. 6–7. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12119/NMP%20Admin%20pravo%202019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

² Адміністративне право: підручник/Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Харків: Право, 2010. С. 30.

регулювального впливу на окремих різновид адміністративних правовідносин¹.

У свою чергу, Ю. Ю. Чуприна пропонує розглядати поняття «метод адміністративного права» і «метод адміністративно-правового регулювання» як дві самостійні категорії, де метод адміністративного права – загальний спосіб реалізації виконавчої влади, який обумовлений особливостями предмета правового регулювання адміністративного права, а метод адміністративно-правового регулювання – це сукупність правових засобів та способів, що використовуються уповноваженими суб'єктами для регулювання суспільних відносин у процесі реалізації та виконання адміністративних завдань, здійснення функцій органами виконавчої влади з урахуванням об'єктивних законів суспільного розвитку².

Аналіз запропонованих визначень, які надані провідними фахівцями-адміністративістами, вказує на їх багатоманіття, у той же час, незважаючи на різний словесний вираз, поняття методів адміністративного права суттєво не відрізняються, теоретики надають майже ідентичні його трактування.

Розглядаючи адміністративно-правові методи діяльності Національної поліції, слушно погодитися із Н. І. Золотарьовою, яка стверджує, що в адміністративних методах діяльності правоохорон-

---

¹ Юровська В. В. Метод адміністративного права: теоретико-правовий аналіз. С. 191. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/12/41.pdf>

² Чуприна Ю. Ю. Адміністративно-правові методи правового регулювання: поняття та зміст. С. 19–20. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/12524/7/diss-Chupryna.pdf>

них органів найбільш яскраво виражається виконавчо-розпорядча природа адміністративної діяльності, а використання адміністративних методів дозволяє суб'єктові цієї діяльності прямо впливати на об'єкт діяльності, домагатися необхідного підпорядкування¹.

Так, під адміністративно-правовими методами діяльності поліції О. М. Бандурка та інші науковці розуміють передбачені адміністративно-правовими нормами засоби, прийоми і способи, за допомогою яких поліція здійснює вплив на суспільні відносини з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій².

Більш ширше поняття наводить О. Карась, який під адміністративно-правовими методами діяльності поліції розуміє цілеспрямований спосіб поведінки, набір дій та засобів, які повторюються і ведуть до вирішення завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги³.

---

¹ Золотарьова Н. І. Поняття методів адміністративної діяльності правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки та їх різновидів. *Вісн. НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2012. Вип. 4 (16). С. 48.

² Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навч. посіб./О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, С. М. Князев та ін.; передм. О. М. Бандурки; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. акад. НАПрН України О. М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. С. 32.

³ Там само, с. 116.

Проаналізувавши наведені наукові визначення, приходимо до висновку, що поняття «метод адміністративного права» та «адміністративно-правові методи діяльності Національної поліції» можна співвіднести як загальний та галузевий методи. Тобто, для досягнення мети, а саме – виконання покладених законом завдань, поліція використовує відповідні методи, які врегульовані нормами адміністративного права. Оскільки виконання адміністративно-правових методів гарантується державою та вони є обов'язковими для виконання тими суб'єктами, яким вони адресовані, адміністративно-правові методи діяльності поліції є складовою адміністративно-правових методів, які мають свою специфіку, засоби, способи та інструменти для виконання покладених завдань¹.

Як слушно стверджують Т. С. Ківалова та Г. Є. Смелянець, концепція розгляду методу правового регулювання у двох аспектах (загального та галузевого методу), дає змогу проникнути всередину вивчення цього істотного правового явища, з'ясувати його структуру, джерело виразу, тобто розглянути метод правового регулювання як самостійну правову категорію².

Таким чином, спираючись на наведені визначення теоретиків права, визначивши місце адміні-

---

¹ Боровик А. В., Макаренко М. М. Поняття, сутність та класифікація адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України. *Juris Europensis Scientia*. 2020. № 4. С. 107–113.

² Ківалова Т. С., Смелянець Г. Є. До питання про поняття і складові методу правового регулювання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип. 21. С. 35.

стративно-правових методів діяльності поліції у системі методів адміністративного права, можна запропонувати їх визначення як передбачені законом засоби, способи та прийоми практичного здійснення владно-організаційного впливу поліцейських, в межах компетенції, на конкретних суб'єктів, об'єкти чи суспільні відносини, для виконання визначених завдань та досягнення бажаної мети¹.

Методи адміністративно-правової діяльності характеризуються певними ознаками, які по-перше, дозволяють їх відмежовувати від інших, а по-друге, надають можливість визначити сутність та сформулювати уявлення про їх особливості.

З огляду на надане авторське визначення, можемо виділити характерні ознаки адміністративно-правових методів діяльності НПУ: 1) це діяльність уповноважених органів державної влади, яка проявляється у формі вчинення активних дій, виходячи з їх компетенції та специфіки діяльності; 2) порядок реалізації встановлений нормативно-правовими актами; 3) є різними і застосовуються до широкого кола суб'єктів суспільно-правових відносин; 4) вказана діяльність має мету – виконання завдань, передбачених законом.

На думку Я. В. Лазура адміністративно-правові методи дають вичерпну відповідь на питання, що

---

¹ Макаренко М. М. Щодо визначення сутності та класифікації адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції. *Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24–25 лип. 2020 р.)*. Запоріжжя: Запорізька міська громад. організація «Істина», 2020. С. 34–37.

стосується функціонування правозахисного механізму, як практично здійснюються правозахисні функції, за допомогою яких засобів. Особливістю цих методів являється їх застосування за дорученням держави, тобто офіційно, а також у встановленому порядку. Автор визначає, що адміністративно-правові методи відповідають певним вимогам, а саме:

1) мають здатність формувати та забезпечувати реалізацію правозахисних впливів;

2) мають бути різними і пристосованими до широкого використання;

3) мають бути реальними та гнучкими¹.

Інший підхід до визначення ознак адміністративно-правового методу передбачає, що це метод владних застережень, якому притаманні:

1) юридична нерівність сторін та підконтрольність однієї сторони іншій;

2) імперативність регулювання;

3) централізоване регулювання;

4) неможливість сторони адміністративного втручання змінити його характер на власний розсуд².

На думку вчених, серед яких В. В. Галуцько, В. І. Курило, С. О. Короед, для методу адміністративно-правового регулювання характерні такі ознаки:

---

¹ Лазур Я. В. Методи адміністративно-правового захисту прав і свобод громадян у сфері державного управління. *Форум права*. 2010. № 1. С. 203.

² Метод административно-правового регулирования. URL: <http://2xh.ru/yuridicheskie/administrativnoe/77-metod-administrativno-pravovogo-regulirovaniya.html>

1) адміністративно-правове регулювання передбачає односторонність владного виявлення суб'єкта публічного управління щодо об'єкта управління;

2) провідними засобами його реалізації є заборони, зобов'язання, примус та юридична відповідальність;

3) між суб'єктом та об'єктом публічного управління відсутня організаційна підпорядкованість (крім адміністративного впливу вищих органів на нижчі);

4) в умовах правової держави авторитарний (імперативний) спосіб впливу суб'єктів публічного управління на об'єкти урівноважується суворим дотриманням принципу законності та можливості багатоступеневого оскарження дій суб'єктів публічного управління;

5) відносини «влади-підпорядкування» не включають використання диспозитивного методу регулювання суспільних відносин¹.

В теорії адміністративного права переважає доволі стала, традиційна концепція класифікації методів права на основні, до яких відносять імперативний і диспозитивний, та допоміжні, такі як рекомендаційний та заохочувальний методи. Разом із цим, ряд вчених пропонує виділяти загальноправовий (єдиний) метод та галузеві, що дасть змогу розрізнити правовий вплив за специфікою прояву на окремі суспільні відносини.

---

¹ Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право: навч. посіб./В. В. Глунько, В. І. Курило, С. О. Короед та ін. Херсон: Грінв Д. С., 2015. 272 с.

Дотримуючись доктринального підходу до класифікації адміністративно-правових методів, В. В. Юровська методи адміністративного права за ступенем їх використання класифікує на основні та додаткові. У свою чергу, за характером правового впливу, основні поділяє на імперативний та диспозитивний методи, а допоміжні на рекомендаційний та заохочувальний. Подальший рівень класифікації методів, на її думку, дає змогу поділити їх на «підкласи» за способом правового регулювання на заборони, приписи (зобов'язання) та дозволи¹.

На думку Ю. П. Битяка суспільні відносини, які складають предмет адміністративного права, вимагають регулювання за допомогою засобів імперативного методу, оскільки виникають у зв'язку із здійсненням державного управління. У той же час, автор поряд з імперативним методом, виділяє диспозитивний, який полягає в координації цілей та інтересів учасників суспільних відносин, їх рівності².

Так, аналіз доктринальних положень дає змогу стверджувати, що поліція у своїй діяльності використовує різноманітні адміністративно-правові методи, але їх особливістю є імперативний характер. Як вірно зазначено Д. М. Овсянко, думку якого розділяють вітчизняні науковці, особливістю мето-

---

¹ Юровська В. В. Класифікація методів адміністративного права: критерії та види. *Наук. вісн. Міжнар. гуманіт. ун-ту. Серія «Юриспруденція»*. 2017. № 29. Т. 1. С. 62.

² Адміністративне право України: підручник/за ред. Ю. П. Битяка. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків: Право, 2013. 656 с.

ду адміністративного права є те, що його норми орієнтовані на задоволення не приватних, а публічних інтересів, вони передбачають застосування адміністративних санкцій¹.

Розглядаючи наукові підходи до визначення видів адміністративно-правових методів, слід вказати, що існує безліч критеріїв для класифікації методів діяльності поліції. Так, В. Конопльов до основних методів адміністративної діяльності правоохоронних органів відносить:

1) адміністративні методи, які характеризуються підпорядкуванням волі керованого об'єкта волі управляючого суб'єкта. До таких методів відносить переконання, примус, контроль, нагляд, координація, зобов'язання, імперативний, делегуючий та диспозитивний методи;

2) економічні методи, тобто сукупність економічних способів впливу шляхом створення економічних умов, які спонукають працівника до продуктивної праці, а також залучення громадян до виконання завдань з охорони громадського порядку на платній основі;

3) психологічні методи, тобто способи впливу, що базуються на використанні соціально-психологічних факторів і спрямовані на управління відносинами, що складаються в колективі, або як методи зовнішньо адміністративної діяльності для залучення населення до боротьби з певними видами правопорушень (як приклад корупційні);

---

¹ Овсянко Д. М. Административное право. 2005. URL: <http://be5.biz/pravo/a021/1.html#4>

4) технічні методи – різні технології, засоби і пристосування, які перешкоджають вчиненню правопорушень (до них автор відносить встановлення засобів охоронної сигналізації), спрощують опрацювання даних (комп’ютерна обробка інформації)¹.

Цікавою є думка П. Комірчого, який виділяє:

1. Загальні методи діяльності служби у правоохоронній сфері України, які, на думку автора, є універсальними та притаманними практично всім. До них відносить метод переконання, заохочення, примусу.

2. Пізнавально-програмуючі методи, які дозволяють привести реалізацію форм діяльності відповідних органів до певного науково обґрунтованого виду, останні використовуються в межах правової та не правової форм діяльності органів публічної служби у правоохоронній сфері.

3. Організаційно-регулюючі методи діяльності, які виявляються в застосуванні способів, прийомів організації й регулюванні процесів та явищ із метою їх удосконалення. До зазначеної групи методів П. Комірчий відносить:

3.1) адміністративні (організаційні та розпорядчі) методи, до яких, в свою чергу, автором віднесено:

а) методи діяльності, що використовуються у здійсненні внутрішньо-системної, тобто організаційної, діяльності органу публічної служби у правоохоронній сфері щодо успішного функціонування підрозділів цього органу;

---

¹ Конопльов В. Поняття, зміст та основні напрями сучасної адміністративної діяльності органів внутрішніх справ. *Вісн. Нац. акад. правових наук України*. 2013. № 3 (74). С. 147–148.

б) методи діяльності, що використовуються у процесі зовнішньо-системної діяльності, яка пов'язана з виконанням функцій, котрі покладені на відповідний орган у межах відповідної сфери діяльності;

3.2) організаційно-регулюючі неадміністративні методи, до яких віднесено економічні, соціально-психологічні та інші методи, які пов'язані із непрямым впливом на поведінку та свідомість людей¹.

Наприклад, Р. О. Ткаченко за системними ознаками методи діяльності поліції поділяє на:

- 1) наукові та ненаукові;
- 2) демократичні та диктаторські;
- 3) державні та громадські;
- 4) адміністративні та економічні;
- 5) прямого та непрямого впливу.

За характером впливу автор виділяє:

1) загальні методи, до яких відносить переконання та примус; адміністративного та економічного впливу; нагляду та контролю, прямого та непрямого впливу; регулювання, керівництва та управління;

2) спеціальні методи².

Разом із зазначеними підходами, слід виділити позицію О. М. Бандурки, який в роботі правоохоронних органів виділяє лише два методи, а саме: адміністративний та економічний. Перший метод

---

¹ Комірчий П. Методи діяльності органів публічної служби у правоохоронній сфері України. С. 98–99. URL: https://openarchive.nure.ua/bitstream/document/10924/1/Komirch_10_19.pdf

² Ткаченко Р. О. Методи адміністративної діяльності органів Національної поліції як об'єкт громадського контролю. *Наук. вісн. Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ.* 2018. № 3. С. 86.

пов'язаний з адміністративною формою діяльності, до якої автор відносить правові акти управління, організаційно-розпорядчі заходи, засоби стимулювання і правового примусу. Другий економічний метод який не передбачає «адміністрування», у той же час є обов'язковим (наслідками його невиконання можуть бути упущена вигода, збитки, компенсації)¹.

Враховуючи, що нас цікавлять саме адміністративно-правові методи діяльності Національної поліції, доцільно визначити класифікацію цих методів крізь призму пріоритетних напрямків її діяльності.

Так, універсальними методами діяльності поліції, які становлять систему засобів впливу правоохоронних органів на свідомість і поведінку людей та є необхідною умовою їх нормального функціонування, є переконання та примус. Поєднання цих двох методів становить універсальний принцип соціального управління, який поширюється через систему методів стимулювання, серед яких адміністративні, соціально-психологічні й економічні².

В наш час, коли Україна знаходиться в умовах реформування правоохоронних органів, закладення концептуальних засад їх розвитку відповідно до правового регулювання і змісту діяльності право-

---

¹ Адміністративна діяльність. Частина особлива: підручник/за заг. ред. проф. О. М. Бандурки. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ; «Еспада», 2000. 368 с.

² Дембіцька С. Л. Особливості застосування основних адміністративно-правових методів переконання та примусу. *Наук. вісн. Міжнар. гуманіт. ун-ту. Серія «Юриспруденція»*. 2018. № 32. С. 33. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc32/9.pdf>

охоронних органів країн ЄС та міжнародних стандартів, потребує активного використання саме переконання як основного методу діяльності правоохоронних органів.

Метод переконання у діяльності Національної поліції використовується під час виконання завдань в межах визначеної компетенції. Тому, виконуючи рішення чи застосовуючи правові норми у своїй діяльності, працівник поліції повинен переконатися, що суб'єкт знає свої права і обов'язки, а також має можливість добровільно виконати вимоги чинного законодавства.

Таким чином метод переконання можна визначити як систему заходів виховного та заохочувального характеру, що спрямована на формування в об'єкта звички добровільно, тобто через внутрішнє визнання, виконувати вимоги норм права. Ключовою ознакою, яка виділяє зазначений метод є його добровільний характер, а головною метою є формування у свідомості почуття переконання в необхідності дотримання встановлених норм.

За допомогою заходів переконання стимулюється належна поведінка учасників адміністративно-правових відносин. До найпоширеніших форм його використання деякі автори відносять: 1) здійснення систематичної роз'яснювальної роботи щодо адміністративно-правових актів; 2) критика правопорушень; 3) інформування населення про стан забезпечення правопорядку; 4) заохочення громадян, які беруть участь в охороні громадського порядку¹.

---

¹ Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право: навч. посіб./В. В. Галунько, В. І. Курило, С. О. Короєд та ін.; за ред. проф. В. В. Галунька. Херсон: Гріль Д. С., 2015. С. 144–145.

У свою чергу, С. С. Алексеев вказує, що основними формами методу переконання є: організація державних і громадських заходів, спрямованих на розв'язання конкретних завдань; виховання, особистий приклад; роз'яснення завдань державних органів; інструктаж осіб підпорядкованого апарату й громадськості з питань ефективного виконання поставлених завдань; моральне та матеріальне заохочення; критика роботи й поведінки окремих осіб¹.

О. М. Резнік формами методу переконання в діяльності правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави виокремлює:

- підготовку та виконання спільних із громадськістю проектів, програм та заходів з метою задоволення їх потреб та покращення діяльності поліції;

- залучення представників громадськості для спільного розгляду скарг щодо діяльності поліцейських і до перевірки інформації про належне виконання покладених на них обов'язків;

- співробітництво з фізичними особами на добровільних та конфіденційних засадах, моральне і матеріальне заохочення осіб, які допомагають у попередженні, виявленні, припиненні й розслідуванні правопорушень;

- інформування суспільства про свою діяльність².

---

¹ Алексеев С. С. Проблемы теории права: курс лекций: в 2-х т. Свердловск, 1973. Т. 1. 396 с.

² Резнік О. М. Адміністративно-правові методи діяльності правоохоронних органів України із забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту*. 2018. С. 74–75.

Застосування лише одного методу переконання у діяльності поліції є недостатнім, тому з метою ефективного впливу на правопорушників, забезпечення законності та правопорядку, а також виконання конкретними особами встановлених правил поведінки, працівники поліції уповноважені застосувати заходи адміністративного примусу.

Примус – це метод впливу уповноваженого суб'єкта управління на свідомість і поведінку підпорядкованих об'єктів шляхом застосування обмежень фізичного, матеріального, морального характеру з метою запобігання протиправним діям, застосування покарання та виховання правопорушників¹.

В. М. Гаращук та О. В. Дьяченко примус трактують як упорядковану сукупність засобів психологічного або фізичного впливу на свідомість і поведінку осіб з метою досягнення чіткого виконання визначених законом обов'язків, розвитку суспільних відносин у межах закону, забезпечення правопорядку й законності².

З огляду на викладене, визначаємо, що метод примусу – це найбільш жорсткий засіб вплив уповноваженого суб'єкта на свідомість і поведінку підпорядкованих об'єктів, шляхом застосування обмежень фізичного, матеріального, морального харак-

---

¹ Бараш Є. Ю. Адміністративно-правові засади управління Державною кримінально-виконавчою службою України: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2012. С. 230.

² Адміністративне право України: підручник/Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 528 с.

теру, з метою запобігання протиправним діям, застосування покарання та виховання правопорушників. Він є необхідним для охорони правопорядку, власності, прав та інтересів громадян і організацій, створення нормальних умов для існування. У той же час, з огляду на сучасний етап реформування правоохоронних органів та євроінтеграційні процеси в Україні, застосування примусу як методу діяльності поліції повинно мати винятковий характер та застосовуватися лише у тому випадку, коли всі інші методи виявилися неефективними.

Правовий примус, по-перше, проявляється у різних формах відповідальності (кримінальній, адміністративній, дисциплінарній, цивільній), яку несуть особи, що вчинили правопорушення, а по-друге, у застосуванні працівниками правоохоронних органів заходів примусового впливу щодо осіб, які добровільно не виконують вимоги правових норм¹.

Враховуючи, що основними завданнями поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидія злочинності, то застосування поліцейськими примусу має свої особливості.

Так, даючи змістовну оцінку примусу необхідно зазначити, що примус встановлюється нормами адміністративного права, має особливі підстави з чітко визначеною метою для його застосування,

---

¹ Кулешов О. О. Примус як засіб забезпечення й охорони правопорядку адміністративною службою міліції. *Право і безпека*. 2004. № 1. С. 103.

має спеціальний суб'єктний склад. На думку О. Б. Черномаза, примусу притаманна така сукупність ознак:

– заходи примусу і порядок їх застосування встановлюються законом та підзаконними нормативно-правовими актами;

– примусовий захід застосовується як засіб забезпечення державного управління системою;

– застосовується тільки уповноваженими особами;

– процесуальний порядок застосування адміністративного примусу відрізняється досить високим рівнем оперативності, що збільшує його реалізацію¹.

В. І. Фелик звертає увагу, що метод державного примусу в діяльності правоохоронних органів може бути ефективним лише за таких умов, як: виникнення реальної загрози вчинення правопорушення, проявів насилля, затримання особи правопорушника, застосування до нього заходів адміністративної відповідальності, припинення цього правопорушення, якщо застосування методів переконання не показало належного результату². Науковець зазначає, що цей метод включає заходи адміністративного припинення, адміністративного нагляду та контролю, адміністративно-правової заборони та адміністративного регулювання.

---

¹ Черномаз О. Б. Заходи адміністративного примусу на залізничному транспорті. *Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту внутр. справ.* 2007. № 1. С. 39–45.

² Фелик В. І. Умови та підстави застосування методів примусу в профілактичній діяльності Національної поліції України. *Наук. вісн. публічного і приватного права.* 2016. Вип. 4. С. 210. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/4/50.pdf>

Дещо схожої позиції дотримується й Р. М. Ляшук, який до заходів адміністративного примусу відносить:

– адміністративно-попереджувальні заходи (або заходи адміністративного запобігання), які мають профілактичний характер, основною метою останніх є не допустити порушення правових норм, запобігти настанню більш тяжких наслідків, при цьому для їх застосування не обов'язкова наявність факту порушення;

– заходи припинення правопорушень, під якими розуміють сукупність засобів примусового характеру, метою яких є припинення існуючих правопорушень, недопущення їх подальшого розвитку, а також створення умов для притягнення особи, за наявності відповідних підстав, до відповідальності;

– адміністративні стягнення¹.

Запропонована класифікація є логічною, оскільки на практиці спочатку вживаються заходи запобігання, після чого припинення і у разі, коли останні не досягли своєї мети, до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення можуть бути застосовані заходи адміністративного стягнення.

Беручи до уваги тенденції розвитку правоохоронних органів України в умовах євроінтеграції та наближення національного законодавства до європейського рівня, доцільним у діяльності поліції також є використання методу заохочення.

---

¹ Ляшук Р. М. Заходи адміністративного припинення спеціального призначення ДПСУ в системі заходів державного примусу. *Південноукраїнський правничий часопис: зб. наук. пр.* Одеса: Вид-во Одес. держ. ун-ту внутр. справ, 2009. № 1. С. 159–162.

М. І. Матузов¹, О. Ф. Скакун², М. І. Байтін³ та інші, вказують, що метод заохочення є самостійним методом адміністративно-правової діяльності. На противагу цьому, Ю. О. Загуменна зазначає, що виокремлювати разом із переконанням і примусом метод заохочення навряд чи правильно, тому що він є складовою переконання⁴.

Незважаючи на відсутність єдиного підходу до розуміння цього методу, заохочення правомірної поведінки – це досить розповсюджений метод адміністративної діяльності, який ефективно використовується в розвинених країнах світу, зокрема США, Японії, Німеччині, Швеції та ін. Заохочення сприяє проявам інтересу до здійснення відповідних дій, отримання матеріального, морального та іншого схвалення⁵. Доцільно вказати, що Україна у цьому питанні намагається вчасно приєднатися до подібних ефективних заходів. Зазначене є заporукою побудови правової економічно розвинутої і стабільної держави. Можна привести приклад приєднання Національної поліції України до ініціативи «Тонка синя лінія», що означає підтримку

¹ Теория государства и права: курс лекций/под ред. И. И. Матузова, А. В. Малько. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Юрист, 2001. 776 с.

² Скакун О. Ф. Теория держави і права: підручник: пер. з рос. 2-ге вид. Київ: Правова єдність, 2010. 525 с.

³ Байтин М. И. Сущность права (Современное нормативное понимание на грани двух веков). Саратов: СГАП, 2001. 416 с.

⁴ Загуменна Ю. О. Органи внутрішніх справ України як суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави: монографія/за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки. Харків, 2012.

⁵ Поярков В. О. Адміністративно-правові методи діяльності суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави. *Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ: наук. пр.* 2014. Вип. 42 (3). С. 139.

поліції громадськістю, яка символізує довіру та її підтримку. Зазначена ініціатива дає поштовх до зміцнення взаємодії суспільства і поліції, дозволяє перейти до більш продуктивних стосунків взаємодії і розповсюдження позитивного досвіду у всіх сферах життя.

Аналіз адміністративно-правової літератури дає змогу зробити висновок, що для заохочення як методу адміністративної діяльності поліції притаманні такі ознаки: заохочення врегульоване нормами права; підставою для його застосування є діяння, яке позитивно оцінене правоохоронними органами; заохочення пов'язане з оцінкою вже зроблених діянь; може застосовуватися як до конкретних осіб так і до певного кола, тобто, індивідуально чи колективно; проявляється в моральному, матеріальному чи іншому схваленні.

Як приклад, доцільно вказати, що Законом України «Про дисциплінарний статут Національної поліції України»¹ заохочується розкаяння та добровільне усунення заподіяної шкоди. А відповідно до ч. 4 ст. 19 вказаного нормативно-правового акту, обставинами, що пом'якшують дисциплінарну відповідальність поліцейського, є усвідомлення та визнання своєї провини у вчиненні дисциплінарного проступку, вжиття заходів щодо запобігання, відвернення або усунення негативних наслідків, які настали або можуть настати внаслідок вчинення дисциплінарного проступку, добровільне відшкодування завданої шкоди.

---

¹ Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 29. Ст. 233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>

Відповідно до ст. 34 КУпАП, щире розкаяння винного, відвернення ним шкідливих наслідків правопорушення, добровільне відшкодування збитків або усунення заподіяної шкоди, є обставинами, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення.

Широкого використання у діяльності Національної поліції досягли і такі види заохочення, як: матеріальне (премія), моральне (грамота, подяка), заохочення, що змінює статус особи (присвоєння почесного звання, нагород, в тому числі й державних), змішані заохочення.

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно зробити висновок, що важливість значення адміністративно-правових методів діяльності поліції полягає в тому, що на поліцію як центральний орган виконавчої влади, покладено обов'язок щодо забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Тому, їх правильне застосування відіграє особливе значення у побудові стосунків поліції з громадськістю, сприяє розбудові міцної взаємодії останніх, та є запорукою розвитку стабільної, розвиненої та правової держави.

1.3. Сучасний стан правового регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності Національної поліції України

В умовах сьогодення, враховуючи євроінтеграційні процеси в країні та вимоги європейської спільноти, процес реформування правоохоронних

органів зумовлює потребу у створенні ефективної та якісної державної політики у цій сфері. Враховуючи, що саме на рівні законодавства створюються та визначаються пріоритетні напрями діяльності всіх правоохоронних органів, в тому числі й регулюється питання застосування останніми адміністративно-правових методів, окреслюються проблемні питання, що виникають під час реалізації та пропонуються шляхи їх подолання, на нашу думку, важливою передумовою такої політики повинно стати формування цілісної нормативно-правової бази, що регламентує реалізацію адміністративно-правових методів у діяльності Національної поліції. Беручи до уваги вагоме місце, яке займають адміністративно-праві методи у діяльності НПУ, все більшої актуальності набуває питання щодо формування комплексного та узгодженого правового забезпечення реалізації цих методів у діяльності НПУ. Саме наявність належного правового регулювання, як стверджує О. І. Безпалова, є одним із дієвих засобів приведення методів діяльності поліції у відповідність до сучасних умов розвитку України та кращих європейських стандартів у правоохоронній сфері¹. Значення правового регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності Національної поліції зумовлено ще й тим, що саме завдяки праву відбувається упорядкування суспільних відносин, забезпечується закріплення та дотримання прав і

---

¹ Безпалова О. І. Правове забезпечення управління органами поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 9. С. 111–112.

свобод людини, створюються відповідні правові механізми їх забезпечення та захисту¹.

У свою чергу, Д. В. Власенко визначає, що правове регулювання є однією із ключових категорій у теорії права, оскільки відображає процес втілення правових норм в реальну поведінку суб'єктів права, правове регулювання є різновидом соціального регулювання, тобто цілеспрямованого впливу на поведінку людей з метою її коригування в реальному житті².

У цьому контексті також слушно зазначено й І. Д. Ванчуком, з думкою якого ми погоджуємося, що у сучасному суспільстві, яке характеризується державною організацією, базова управлінська діяльність опосередковується правовим регулюванням, оскільки лише за допомогою права, яке завдяки низці власних сутнісних ознак є найдієвішим засобом регулювання суспільних відносин, а також правового інструментарію, видається можливим забезпечення оптимального функціонування соціальної системи та досягнення визначених перед суспільством цілей³.

Зміст правового регулювання адміністративно-правових методів у діяльності поліції полягає у формуванні правової бази, яка створює відповідні

---

¹ Добкін М. М. Місцеві державні адміністрації України: становлення, розвиток та функціонування: монографія. Харків: Золота миля, 2012. С. 166.

² Власенко Д. В. Сучасний стан адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України. *Право і суспільство*. 2016. № 4, ч. 2. С. 126.

³ Ванчук І. Д. Спосіб правового регулювання: окремі аспекти. *Юрид. наук. журн.* 2014. № 1. С. 8. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/3.pdf

умови для реалізації цих методів, повинна всебічно та повно регламентувати особливості їх застосування, оскільки під час цього відбувається реалізація норм, закріплених у законодавстві України, які відповідають конкретній сфері суспільного життя¹.

Таким чином, законодавство у сфері діяльності Національної поліції є одним з ключових категорій адміністративно-правового регулювання цієї сфери, адже важливим фактором забезпечення законності і правопорядку слід вважати науково і практично обґрунтовану систему законодавства. Більш того, законодавство є найважливішим інструментом державного регулювання, за допомогою якого держава вимагає від суб'єктів суспільних відносин виконання своїх рішень².

В ситуації, коли не існує офіційного закріпленого визначення терміну законодавства, особливого значення набувають напрацювання науковців, серед яких існує декілька поглядів. По-перше, під терміном «законодавство» розуміють один із основних методів здійснення державою своїх функцій шляхом видання законів. По-друге, дане поняття розуміється як сукупність нормативно-правових актів, які регулюють відповідне коло суспільних відносин. По-третє, під терміном «законодавство»

---

¹ Макаренко М. М. Сучасний стан правового регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності національної поліції України. *Наук. вісн. публічного та приватного права*. 2020. Вип. 5. С. 117–123.

² Рудий В. Законодавче забезпечення реформи системи охорони здоров'я в Україні. Київ: Сфера, 2005. С. 61.

розуміють певну структуру вертикальної побудови системи нормативно-правових актів¹.

Визначальним у розумінні терміна «законодавство» є рішенням Конституційного суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини 3 статті Кодексу України про працю, тобто справа про тлумачення терміну «законодавство», у якому суд вказує, що цей термін потрібно розуміти так, що ним охоплюються закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети і постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їх повноважень та відповідно до Конституції України і законів України. Накази міністерств та інших центральних органів виконавчої влади не мають згадки в даному тлумаченні поняття².

У нашому розумінні, сучасне поняття «законодавство» повинно ґрунтуватися враховуючи потреби формування в державі ефективної, конституційно визначеної моделі правової держави, забезпечуючи незворотність демократичних процесів. Враховуючи це, В. П. Мельник констатує, що зако-

---

¹ Кравченко М. Г. Поняття та елементи національного законодавства України. С. 47. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9141/09-Kravchenko.pdf?sequence=1>

² Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну «законодавство») від 9 липня 1998 року. Справа № 17/81-97, № 12-рп/98, № 1-1/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98#Text>

нодавство у широкому розумінні – це сукупність нормативно-правових актів, які ухвалюються уповноваженими на те суб'єктами відповідно до закону на виконання покладених на них повноважень, з метою правового регулювання суспільних відносин. У вузькому розумінні автор вказує, що це сукупність нормативно-правових актів, які ухвалюються народом та парламентом, з метою правового регулювання найбільш важливих суспільних відносин¹.

Здійснюючи загальнотеоретичну характеристику законодавства України Т. О. Подковенко використовує філософський підхід до розуміння його системи та вказує, що це цілісна множина пов'язаних між собою елементів, що має той чи інший вид упорядкованості за певними якостями і зв'язками у відносно стійку єдність. На думку автора, таке поняття найкраще розкриває його основні характеристики як сукупність компонентів, взаємозв'язок та взаємодія цих компонентів, які становлять структурну, органічну цілісність, що всебічно впливає на суспільні відносини. Визначає, що характерним є те, що такий вплив є взаємним: адже наскільки ефективна система законодавства, тим краще регулюються суспільні відносини і навпаки – характер суспільних відносин визначає характер законодавства, його соціальну спрямованість. Таким чином, відтворення цілісної картини

---

¹ Мельник В. П. Поняття та ознаки законодавства: проблеми, підходи, напрямки вирішення. *Держава і право*. Вип. 44. С. 53. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/10144/07-Melnik.pdf?sequence=1>

механізму функціонування законодавства як системи сприятиме оптимізації заходів по його вдосконаленню¹.

Враховуючи, що центральним елементом законодавства України є нормативно-правові акти, доцільно звернутися до його поняття. Так, Р. Ромашов характеризує нормативно-правовий акт як письмовий документ, який прийнятий від імені держави компетентними державними органами та уповноваженими суб'єктами у порядку встановленої державою процедури, містить правила поведінки загального характеру, поширює регулятивно-охоронний вплив на не персоніфіковане коло суб'єктів та спрямований на врегулювання типових суспільних відносин².

О. Скакун вказує, що нормативно-правовий акт – це офіційний акт волевиявлення (рішення) уповноважених суб'єктів права, що встановлює, змінює чи скасовує правові норми з метою регулювання суспільних відносин³. М. Цвік, О. Петришин розглядають нормативно-правовий акт як офіційний документ, прийнятий компетентними суб'єктами правотворчості, який встановлює, змінює або скасовує норми права⁴.

---

¹ Подковенко Т. О. Система законодавства України: стан та шляхи вдосконалення. С. 41–42. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/.pdf>

² Теорія держави і права: навч. посіб./за заг. ред. Р. Ромашова, Н. Пархоменко. Київ: КНТ, 2007. С. 122–123.

³ Скакун О. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. С. 330.

⁴ Загальна теорія держави і права: підручник/М. Цвік, О. Петришин, Л. Авраменко та ін.; за ред. М. Цвіка, О. Петришина. Харків: Право, 2009. С. 279.

На сьогодні існує значна кількість підходів до класифікації нормативно-правових актів, проте найважливішою класифікацією нормативно-правових актів у сфері діяльності Національної поліції України, безумовно, є їх поділ за юридичною силою.

Так, О. Скакун визначає таку систему нормативно-правових актів, як Конституція, ратифіковані Верховною Радою України міжнародні договори, кодифіковане законодавство та закони, постанови Верховної ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, а також локальні акти, тобто акти адміністрацій підприємств, установ, організацій¹.

Схожої точки зору дотримуються й Ю. В. Мельник² та О. М. Музичук³, які вважають, що терміном «законодавство» також охоплюються й нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, які мають обов'язкову юридичну силу на всій території України.

За своєю юридичною природою О. І. Безпалова нормативно-правові акти поділяє на закони та підзаконні нормативно-правові акти. Вказує, що закони, які посідають провідне місце в системі

---

¹ Скакун О. Теорія держави і права: енциклопедичний курс: підручник. Харків: Еснада, 2006. 776 с.

² Мельник Ю. В. Правове регулювання діяльності місцевих органів виконавчої влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2006. 18 с.

³ Музичук О. М. Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні: адміністративно-правові засади організації та функціонування: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2010. С. 34.

нормативно-правових актів, є нормативно-правовими актами органу державної влади, які регулюють найважливіші питання суспільного життя, установлюють права і обов'язки громадян, мають вищу юридичну силу і приймаються з дотриманням особливої законодавчої процедури¹.

Враховуючи зазначені підходи, розглянемо основні нормативно-правові акти, якими визначено правове регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності НПУ.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про Національну поліцію», у своїй діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами.

Основоположним актом є Конституція України, правові норми якої мають вищу юридичну силу та закріпили основні вимоги щодо захисту прав, свобод та законних інтересів громадян, загальні правові засади організації діяльності правоохоронних органів, що знаходять свій подальший розви-

---

¹ Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: монографія. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. 544 с.

ток у законах та інших підзаконних нормативно-правових актах.

Так, відповідно до ст. 3 Конституції України, Національна поліція у своїй діяльності керується принципом верховенства права. При виконанні обов'язків та реалізації своїх повноважень поліцейські, відповідно до ст. 24 Конституції України, не можуть надавати особам привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними чи іншими ознаками. Відповідно до ст. 28 Основного Закону, ніхто не може бути підданий катуванню, жорсткому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню, таким чином поліцейський під час реалізації методів діяльності за будь-яких обставин заборонено сприяти здійсненню перелічених дій. При застосуванні поліцейських заходів у своїй діяльності Національна поліція поважає особисту свободу та недоторканність, оскільки відповідно до ст. 29 Конституції України, ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою, інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановленим законом.

Обмеження прав і свобод людини в діяльності Національної поліції допускається виключно на підставах та в порядку, визначених ст. 64 Конституції України і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань Національної поліції.

Таким чином, Конституція України є базою для прийняття будь-яких законодавчих і підзаконних актів, є провідним джерелом в адміністративно-процесуальній діяльності Національної поліції України.

Як вже було неодноразово зазначено, під час виконання своїх повноважень поліцейські забезпечують дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про Національну поліцію», взаємовідносини у сферах діяльності поліції з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями базуються на міжнародних договорах, а також на установчих актах та правилах міжнародних організацій, членом яких є Україна.

Значення міжнародних стандартів, полягає у тому, що вони приймаються державами світу в рамках міжнародних організацій, містять у собі вироблені принципові підходи і принципи становлення, формування і функціонування певних інститутів на території конкретних держав, за своєю правовою природою належать до міжнародних конвенцій спеціального порядку. В умовах глобалізації та гуманізації міжнародних і міждержавних відносин спостерігається тенденція розширення кола суб'єктів, що розробляють і приймають міжнародні правові стандарти, їх прийняття впливає на загальносвітовий правовий розвиток, тому що не тільки стандартизує підходи держав до регламентації важливих соціальних проблем, але й

сприяє розвитку їхнього національного законодавства і правових систем¹.

Так, міжнародно-правові стандарти знаходять своє відображення в певних документах, положеннях, деклараціях, конвенціях, правилах, тощо. Вони є єдиним вираженням прагнення світової спільноти максимально скоординувати політику, засоби й методи діяльності кожної держави на попередження й боротьбу зі злочинністю.

Отже, до одних з основних міжнародних нормативно-правових актів, на підставі яких НПУ організують свою діяльність та реалізує застосування адміністративно-правових методів, є:

– Загальна декларація прав людини від, прийнята 10.12.1948;

– Декларація ООН про ліквідацію усіх форм расової дискримінації від 20.11.1963;

– Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 26.11.1987;

– Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966;

– Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16.05.2005.

Доцільно звернути увагу, що міжнародні стандарти передбачають обмеження повноважень поліції на застосування примусу. Зокрема, у такому важливому міжнародно-правовому акті – Кодексі поведінки посадових осіб з підтримання право-

---

¹ Балінський О. В. Міжнародні правові стандарти та їх роль у правовому розвитку в умовах глобалізації. *Держава і право: зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки*. Київ, 2006. Вип. 32. С. 463–469.

порядку від 17.12.1979¹, закладено, що службовці органів правопорядку можуть застосовувати силу тільки у разі суворої необхідності і в обсязі, необхідному для виконання їх обов'язків. Підкреслюється, що застосування сили має бути винятковим.

В Основних принципах застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку від 07.09.1990² визначено, що органи правопорядку повинні прийняти і впровадити норми і правила про застосування сили та вогнепальної зброї проти осіб. При розробці таких норм, Уряд та органи правопорядку повинні постійно тримати в полі зору питання етики, пов'язані із застосуванням сили та вогнепальної зброї.

Не менш важливим для правових засад організації діяльності поліцейських є Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію», де визначено, що поліцейський повинен діяти чесно, неупереджено із почуттям власної гідності, повинен утримуватися від всіх проявів корупції і рішуче протидіяти їм.

При цьому зазначені конвенції та угоди не є вичерпним переліком міжнародних актів, що впливають на стан правового регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності поліції. На даний час Національна поліція

---

¹ Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text

² Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334#Text

веде активну діяльність для налагодження зв'язків з метою наближення до європейських та міжнародних стандартів.

Після міжнародно-правових актів своє важливе місце в правовій основі реалізації методів діяльності Національної поліції займають закони, серед яких основоположними слід виділити Закони України «Про Національну поліцію», «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», «Про запобігання корупції».

На законодавчому рівні закріплено, що у крайніх випадках, поліцейські можуть затримати особу, обґрунтованість якого на протязі 72 годин має бути перевірена слідчим суддею. При цьому, кожному затриманому чи заарештованому має бути невідкладно повідомлено про мотиви затримання, роз'яснено його права та надано можливість захищати себе особисто або користуватися правовою допомогою.

У ході проведення досудового розслідування кримінальних проваджень, поліцейським не допускається проникнення до житла чи іншого володіння особи, інакше як за вмотивованим рішенням суду. Особі гарантується таємниця листування, телефонних розмов, іншої кореспонденції, також не допускається збирання, зберігання, використання та поширення інформації про особу без її згоди, крім випадків визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини¹.

---

¹ Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Враховуючи, що законодавче забезпечення не може повною мірою впорядковувати всі суспільні відносини, які виникають у ході діяльності поліції, то для динамічного та оперативного вирішення проблемних питань застосовується підзаконне адміністративно-правове забезпечення. Так, невід'ємною складовою правових засад діяльності поліцейських є акти Президента України, акти Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ України. Серед них доцільно виділити Укази Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини», «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування», «Про додаткові заходи із забезпечення гарантій реалізації прав та законних інтересів дітей», постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію», «Про Правила дорожнього руху», «Про затвердження Положення про дозвільну систему», Накази Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції», «Про затвердження Положення про Департамент зв'язків із громадськістю МВС України та Типового положення про підрозділ зв'язків із громадськістю органу внутрішніх справ України», «Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України».

В умовах реформування системи правоохоронних органів України, з прийняттям Закону Украї-

ни «Про Національну поліцію», на законодавчому рівні запроваджено цілу низку новел, які стосуються методів діяльності поліції. Тому актуальним є дослідження положень цього та інших нормативно-правових актів для виявлення особливостей правового регулювання реалізації основних адміністративно-правових методів діяльності поліції – переконання та примусу.

Аналіз положень Закону України «Про Національну поліцію» свідчить про те, що метод переконання не знаходить свого досить чіткого законодавчого закріплення. Зазначене, на нашу думку, можна пояснити тим, що застосування переконання не пов'язане з обмеженням прав і свобод людини, оскільки допускається вибір варіанта поведінки, тобто найбільш ефективних та дієвих способів переконання, залежно від обставин та ситуації. У той же час, проаналізувавши правові норми цього закону, можна виділити ряд положень, які прямо закріплюють окремі способи реалізації методу переконання в адміністративній діяльності поліції.

Одним із таких способів є, передбачений ст. 86 Закону України «Про Національну поліцію», звіт про поліцейську діяльність, метою якого є інформування громадськості про діяльність поліції. Законом закріплено два основні шляхи його реалізації – це регулярне оприлюднення статистичних та аналітичних даних про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання і припинення порушень публічного порядку, та щорічний звіт, який повинен містити аналіз ситуації зі злочинністю, інфор-

мацію про заходи, які вживалися поліцією та їх результати, інформацію про виконання пріоритетів, поставлених перед поліцією. Звіти виконують важливу роз'яснювальну функцію.

До іншого, найбільш суттєвого способу реалізації методу переконання у діяльності поліції доцільно віднести участь Національної поліції у правовому вихованні населення. В умовах формування правової держави виховна робота, що проводиться поліцією набула особливої актуальності, оскільки поліція за родом своєї діяльності є найближчою до населення. Так, постійно перебуваючи серед населення та реалізуючи свої повноваження, поліцейські систематично зайняті виховною роботою з населенням, особливо з тією частиною, яка схильна до вчинення правопорушень. Робота з цією категорією вимагає від кожного працівника Національної поліції професіоналізму у виконанні покладених завдань, вміння мобілізувати громадян до виконання суспільно корисної праці.

Відповідно до ч. 1 ст. 89 Закону України «Про Національну поліцію» поліція взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм та заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. Зазначена співпраця, відповідно до ч. 2 вказаної статті, спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності здійснення такої діяльності.

Наприклад, Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції, затверджена наказом МВС України від 28.07.2017 № 650, деталізує роботу дільничних офіцерів поліції та передбачає їх взаємодію з населенням за такими напрямками:

1) протидія злочинності, профілактика правопорушень та охорона публічного порядку за участю населення;

2) співпраця з органами місцевого самоврядування, представниками територіальних громад, населенням, керівниками підприємств, соціальних, навчальних та культурних закладів, закладів захисту дітей з метою реалізації принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства, обмін інформацією для подальшого її використання під час виконання службових обов'язків;

3) визначення спільних пріоритетних напрямів роботи та її оцінювання з урахуванням думки і потреб громадськості.

Передбачено, що дільничний офіцер поліції проводить відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням. Інформує про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території. Дільничний офіцер поліції у межах поліцейської дільниці проводить серед населення роз'яснювальну роботу для формування у населення правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ з метою під-

няття іміджу поліції та про способи захисту і самооборони від злочинних посягань¹.

Реалізація методу переконання у формі залучення представників громадськості для спільного розгляду скарг щодо діяльності поліцейських і до перевірки інформації про належне виконання покладених на них обов'язків, крім ст. 90 Закону України «Про Національну поліцію», знайшла своє відображення й в положеннях ст. 18 Закону України «Про звернення громадян»², якою передбачено, що громадянин, який звернувся із заявою чи скаргою до органів державної влади, має право бути присутнім при розгляді заяви чи скарги. Також відповідно до п. 7 Розділу I Положення про дисциплінарні комісії в Національній поліції України, затвердженого наказом МВС України від 07.11.2018 № 893 «Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України»³, у разі проведення службового розслідування за відомостями про порушення поліцейським конституційних прав і свобод людини і громадянина до складу дисциплінарних комісій можуть також включатися представники громад-

---

¹ Наказ МВС України від 28.07.2017 р. № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>

² Закон України «Про звернення громадян». *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#n82>

³ Наказ МВС України від 07.11.2018 р. № 893 «Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18#Text>

ськості, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет.

Положення Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»¹ закріплюють такий спосіб реалізації методу переконання в діяльності поліції як заохочення громадян, які беруть участь в охороні громадського порядку, співробітництво з фізичними особами, допомога у попередженні, виявленні, припиненні й розслідуванні правопорушень. Зокрема, ст. 1 вказаного нормативно-правового акту передбачає, що громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому Законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння правоохоронним органам у запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань.

Ще одним способом реалізації методу переконання в діяльності правоохоронних органів, в тому числі й Національної поліції, є оперативне висвітлення в засобах масової інформації стану правопорядку в державі та заходів, що вживаються органами внутрішніх справ, по боротьбі зі злочинністю та охороні громадського порядку, передбачений

---

¹ Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>

абз. 2.2 п. 2 Положення про Департамент зв'язків із громадськістю, затвердженого наказом МВС України від 18.06.2010 № 254¹.

Втіленням адміністративного примусу у правоохоронній діяльності поліції є, урегульоване адміністративно-правовими нормами, застосування поліцейських заходів.

Відповідно до ч. 1 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Безумовно позитивним моментом є законодавче закріплення у Законі України «Про Національну поліцію» критеріїв застосування поліцейських заходів в діяльності Національної поліції, а саме:

– законність, тобто можливість застосовувати лише ті заходи, які визначені законом;

– необхідність, що означає, що для виконання повноважень поліції неможливо застосовувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також що такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам;

– пропорційність, тобто шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини чи

---

¹ Наказ МВС України від 18.06.2010 р. № 254 «Про затвердження Положення про Департамент зв'язків із громадськістю МВС України та Типового положення про підрозділ зв'язків із громадськістю органу внутрішніх справ України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0254320-10/conv#Text>

інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого застосований захід, або створеної загрози заподіяння шкоди;

– ефективність, тобто застосування заходу забезпечує виконання повноважень поліції.

Слід вказати, що законодавцем вперше розкрито поняття поліцейського заходу, визначено вимоги та передбачено підстави для їх застосування.

Поліцейські заходи поділяються на превентивні заходи та заходи примусу. Слід зауважити, що віднесення законодавцем до методу примусу превентивних заходів, виправдане тим, що під час їх застосування (наприклад зупинення транспортного засобу) йде обмеження прав і свобод людини, в тому числі й всупереч її волі, тобто має місце примушування особи до здійснення або утримання від здійснення певних дій.

У той же час, передбачений законодавцем поділ поліцейських заходів відходить від найбільш прийнятної в теорії адміністративного права класифікації заходів адміністративного примусу, які, як вже було окреслено в попередньому розділі, поділяються на адміністративно-попереджувальні, заходи адміністративного припинення та адміністративного стягнення.

Так, у ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію» закріплено, що до превентивної групи поліцейських заходів належать:

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;

- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото і кінозйомки, відеозапису, засобів фото і кінозйомки, відеозапису;
- 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- 11) поліцейське піклування¹.

З наведеного вбачається, що законодавцем об'єднано дві групи заходів адміністративного примусу, а саме: адміністративно-попереджувальні (наприклад перевірка документів) та заходи адміністративного припинення (наприклад обмеження пересування особи).

Окремо, необхідно зазначити, що серед поліцейських заходів, які передбачені Законом України «Про Національну поліцію» опитування особи не можна визнати будь-яким заходом примусу, адже як Конституція України (ст. 63) гарантує особі не настання відповідальності «за відмову да-

---

¹ Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

вати пояснення щодо себе або членів сім'ї чи близьких родичів», так безпосередньо Законом України «Про Національну поліцію» (ч. 2 ст. 33) передбачено, що «Надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації». Окреслені позиції закону дають підстави стверджувати, що опитування особи не можна віднести до переліку поліцейських заходів, адже його реалізація позбавлена будь-яких обмежень прав і свобод¹.

Разом з цим, звертаємо увагу, що деякі заходи примусового характеру у Законі України «Про Національну поліцію» не віднесені законодавцем до поліцейських заходів.

Зокрема, мова йде про здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання. Так, відповідно до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої наказом МВС України від 07.11.2015 № 1395², поліцейські

---

¹ Іванцов В. О., Чижко К. О. Характеристика поліцейських заходів крізь призму методів адміністративної діяльності поліції. Процес модернізації системи державного управління: конституційний, адміністративний та фінансовий аспекти: колективна монографія/за заг. ред. А. С. Нестеренко. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2017. С. 11.

² Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджена Наказом МВС України від 07.11.2015 р. № 1395. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text>

розглядають справи про адміністративні правопорушення, визначені у ст. 222 КУпАП. Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, поліцейський виносить постанову, в тому числі й про накладення адміністративного стягнення. Стягнення штрафу за бажанням особи, притягнутої до адміністративної відповідальності, здійснюється поліцейським на місці вчинення адміністративного правопорушення незалежно від розміру, виключно за допомогою безготівкових платіжних пристроїв.

До однієї із визначальних ознак адміністративного примусу слід віднести застосування примусу незалежно від волі і бажання суб'єкта, до якого він застосовується. Так, не зупинення транспортного засобу на вимогу поліцейського, тягне за собою його примусову зупинку, в тому числі й шляхом застосування спеціальних засобів (п. 4 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію») чи вогнепальної зброї (п. 7 ч. 4 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію»).

З цього слідує, що невиконання відповідної вимоги поліцейського, може тягнути за собою застосування інших поліцейських заходів, зокрема й адміністративну відповідальність за ст. 185 КУпАП «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського».

Також, доцільно звернути увагу, що до заходів адміністративного примусу необхідно відносити лише ті заходи, застосування яких урегульовано нормами адміністративного права. Так, не можна визнати заходом адміністративного примусу такий

поліцейський захід як «обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю», що урегульовано нормами кримінального процесуального законодавства. Зокрема, відповідно до ст. 208 КПК України уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, а відповідно до ст. 237 КПК України з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий проводить огляд місцевості, приміщення, речей та документів. При проведенні огляду дозволяється вилучення лише речей і документів. Слідчий має право заборонити будь-якій особі залишити місце огляду до його закінчення та вчиняти будь-які дії. Натомість зазначений поліцейський захід можливо віднести до заходів адміністративного примусу лише у випадках реалізації його через норми адміністративного права. Наприклад, це є відсторонення осіб від керування транспортним засобом, що передбачено ст. 266 КУпАП, тимчасове вилучення посвідчення водія (ст. 265-1 КУпАП) та тимчасове затримання транспортних засобів (ст. 265-2 КУпАП), вилучення речей і документів (ст. 265 КУпАП), доставляння правопорушника відповідно до ст. 259 КУпАП.

Закон України «Про Національну поліцію» у ст. 42 надає вичерпний перелік заходів примусу, до яких відносяться фізичний вплив (сила); застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

Відповідно до ч. 3 ст. 43 зазначеного закону, вид та інтенсивність застосування заходів примусу

визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення. У той же час, на тлі визначених міжнародних стандартів, вказана норма є недостатньою, оскільки не розкриває зміст принципу пропорційності та диференціації застосування заходів примусу, що полягає в описанні співвідношення ступеня примусу, які дають ті чи інші заходи, перелічені у ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», з метою застосування цих заходів. Так, згідно зі стандартами ООН, а саме відповідно до ст. 3 Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку будь-якій особі, уповноваженій державою на охорону правопорядку, заборонено застосовувати таку силу, що не є спів мірною законній меті, яку треба досягти. Також у Законі України «Про Національну поліцію» немає чітко визначеного положення про те, що заходи примусу можуть бути застосовані лише після переконання поліцейським, що ненасильницькі способи є неефективними. До того ж відсутньою є й вимога щодо стриманості під час застосування поліцейськими заходів примусу, яка визначається ступенем небезпечності правопорушення та тією законною метою, що має бути досягнута застосуванням методів примусу. Не зазначено в законі й те, що примус має застосовуватися лише у випадках абсолютної необхідності, і при цьому заподіяння шкоди та тілесних ушкоджень повинно бути зведено до мінімуму. Зазначені невідповідності міжнародним стандартам можуть призвести до зловживання

поліцейськими заходами примусу, а також до складнощів для потерпілих під час захисту своїх прав внаслідок порушення поліцейськими порядку застосування заходів примусу¹.

Формулювання деяких норм щодо застосування поліцейських примусових засобів потребують вивіреності та конкретизації. Так, в ч. 4 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» перераховано тринадцять спеціальних заходів, серед яких є службові собаки та службові коні (п. 7), але в ч. 3 цієї ж статті дається визначення спеціальним засобам (як сукупності певних пристроїв, приладів і предметів) та зазначається про чітке регулювання підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин. Отже, законодавець або розмежовує поняття спеціальні засоби та службові тварини, або їх ототожнює. Узгодженості потребують і відповідні положення, які регулюють порядок застосування фізичного впливу. Так, ч. 2 ст. 42 зазначеного нормативно-правового акту як мету застосування фізичного впливу називає припинення протиправних дій порушника, а ч. 1 ст. 44 вказує не лише на припинення правопорушення, а і на забезпечення особистої безпеки, безпеки інших осіб, затримання особи².

Ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» регламентує застосування поліцейськими

---

¹ Пасічник С. В. Захист прав людини в системі правоохоронних органів (поліції). *Международный научный журнал «Интернаука»*. 2018. № 2 (42). Т. 1. С. 108–109.

² Вавринчук М. П., Когут О. В. Поліцейські заходи примусу. С. 21–22. URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/7206/3/14_12_2018-pages-19-23.pdf

найбільш суворого заходу примусу – вогнепальної зброї, зміст якої відображає міжнародні стандарти, зокрема передбачені Основними принципами застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку. У той же час, деякі його положення, на нашу думку, передбачають надмірні повноваження щодо застосування цього заходу примусу. Так, відповідно до п. 5 ч. 4 вказаної статті поліцейський може застосувати вогнепальну зброю для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти, та відповідно до п. 3 ч. 6 ст. 46 – застосування вогнепальної зброї без попередження допускається якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу. Натомість, враховуючи кваліфікацію злочину, доцільність такої підстави як вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину викликає сумніви. До тяжких злочинів, крім інших, Кримінальним кодексом України віднесені злочини, передбачені ч. 4 ст. 157 «Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача», ч. 2 ст. 158 «Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або інше несанкціоноване втручання в роботу Державного реєстру виборців», ч. 4 ст. 160 «Підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму». Разом з цим, Європейський суд з прав людини чітко визначив, що не може вважатися необ-

хідним застосування вогнепальної зброї з метою затримання особи, яка підозрюється у вчиненні ненасильницького злочину¹.

Отже, передбачені Законом України «Про Національну поліцію» поліцейські заходи примусу по своїй природі є заходами адміністративного припинення, правове регулювання яких потребує чіткості формулювань.

Підсумовуючи викладене, звертаємо увагу, що розвиток та вдосконалення правоохоронної сфери повинні представляти собою динамічний процес та втілювати реалізацію європейських і міжнародних норм та стандартів. Враховуючи, що методи діяльності поліції у реалізації правоохоронної функції держави напряду залежать від умов життя суспільства, вони повинні змінюватися та вдосконалюватися залежно від його демократизації, переростання у громадянське суспільство, властиве правовій державі.

Таким чином, аналіз правових засад регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності НПУ дозволяє зробити висновок про те, що якісне правове регулювання їх діяльності є важливим для однозначного визначення ролі та місця кожного методу, усунення прогалин у їх застосуванні, вжиття заходів до покращення та реалізації адміністративно-правових методів у діяльності поліції, в тому числі завдяки зарубіжному досвіду європейських держав, та, як підсу-

---

¹ Case of Nachova and others v. Bulgaria (Applicationsnos. 43577/98 and 43579/98) Judgment on The European Court on Human Rights, Strasbourg, 6 July 2005. HUDOC European Court on Human Rights. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69630>

мок, сприяти ефективному виконанню покладених завдань.

Контрольні запитання та завдання

1. Охарактеризуйте принцип взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства.

2. Надайте визначення адміністративно-правовим методам діяльності Національної поліції України.

3. Розкрийте особливості адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України.

4. Вкажіть основні нормативно-правовими актами, якими визначено правове регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності Національної поліції України

5. В чому полягає сучасний стан правового регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності Національної поліції України?

6. Наведіть ознаки, що притаманні такому методу адміністративно-правової діяльності Національної поліції України, як заохочення.

7. Визначте та охарактеризуйте універсальні методи діяльності поліції, які становлять систему засобів впливу правоохоронних органів на свідомість і поведінку людей.

8. Назвіть вимоги та підстави для застосування поліцейських заходів.

9. В чому полягає важливість значення адміністративно-правових методів діяльності поліції?

10. Назвіть основні міжнародні нормативно-правові акти, на підставі яких Національної поліції України організують свою діяльність та реалізує застосування адміністративно-правових методів.

Розділ 2

Зміст та особливості адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України в умовах євроінтеграції

Основні поняття: імперативний метод в діяльності Національної поліції; рекомендаційний метод в діяльності Національної поліції; економічний метод в діяльності Національної поліції; організаційно-правові методи в діяльності Національної поліції; стимулюючі методи в діяльності Національної поліції; виховні методи в діяльності Національної поліції; адміністративно-правові методи в діяльності Національної поліції; соціально-психологічні методи в діяльності Національної поліції.

2.1. Імперативний та рекомендаційний методи в діяльності Національної поліції України в умовах євроінтеграції

Європейська інтеграція України зобов'язує нашу державу забезпечити ефективне функціонування усієї системи правоохоронних органів, яка гарантуватиме додержання прав і свобод людини. У зв'язку з цим, Національній поліції України відведено надзвичайну важливу роль у розбудові сучасної України. Зазначене, у тому числі, пов'язане з тим, що на поліцію покладено завдання щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспіль-

ства і держави, протидії злочинності, та надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги (ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію»)¹.

Таким чином динамічна зміна у всіх сферах суспільного життя, яка відбувається під час реформування правоохоронної системи України, вимагає систематичного, своєчасного та більш ретельного перегляду відповідності використовуваних методів сучасним, спрямованим на європейські стандарти та цінності, умовам розвитку держави й суспільства.

У цьому контексті надзвичайно важливим є дослідження сутності та особливостей застосування імперативного та рекомендаційного методів в діяльності поліції в умовах євроінтеграції².

Питанню дослідження адміністративно-правових методів діяльності фрагментарно присвячені наукові праці більшість вчених, зокрема В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, О. М. Бандурка, М. В. Гаращук, В. І. Фелик, В. В. Юровська, О. Ф. Скакун, Т. О. Коломоєць, В. І. Олефір та інші.

Імперативний метод (як його ще іноді називають адміністративно-правовим або методом «влади – підпорядкування») є одним із основних методів адміністративно-правового регулювання, який точ-

---

¹ Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

² Макаренко М. М. Імперативний та рекомендаційний методи в діяльності національної поліції України в умовах євроінтеграції. *Наук. вісн. публічного та приватного права*. 2018. Вип. 2. Т. 2. С. 122–130.

но визначає та суворо встановлює чітку і конкретну поведінку учасників суспільно-правових відносин. Застосовуючи вказаний метод, об'єкт управління повинен діяти лише в рамках визначеного, тобто останній позбавлений будь-якого права щодо вибору лінії своєї поведінки у ситуація, яка має місце. У зв'язку з цим, імперативний метод використовується для врегулювання важливих державних та суспільних інтересів, та є характерним саме для публічних галузей права, оскільки в собі передбачає підпорядкування. Як приклад зазначимо, що під час регулювання суспільних відносин, що виникають між суб'єктом та об'єктом стосовно якого реалізується імперативний метод, держава наділяє суб'єкта владними повноваженнями, а на керуючий об'єкт покладає свого роду обов'язки щодо вчинення конкретних дій.

В. О. Криволапчук¹ акцентує на тому, що за-слуговують на увагу роздуми С. Г. Стеценком щодо того, що незважаючи на демократизацію українського суспільства, проведення в державі великої кількості реформ, здебільшого спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів громадян, імперативний метод в адміністративному праві не втратив свого ключового значення. Йдеться про те, що державне управління як одна з основних складових предмета адміністративного права спрямовано на забезпечення публічних інтересів. Це основна мета діяльності органів

---

¹ Криволапчук В. О. Сучасний погляд на методи адміністративного права. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Серія юридична*. 2014. Вип. 4. С. 186.

публічної адміністрації. Саме в указаних сферах (національна безпека, оборона, поліція) публічні інтереси держава ставить вище індивідуальних прав і свобод окремих громадян. Але в основі такого (імперативного) підходу опосередкована діяльність, спрямована на захист, охорону, оборону окремих громадян, що доцільніше втілювати в життя, використовуючи саме імперативний метод правового регулювання. З цього приводу ще на початку ХХ ст. влучно зазначено адміністративістом А. І. Єлістратовим: «Те, в чому влада бачить загальне благо, може насправді, і не збігатися з інтересами значної частини населення. Але в будь-якому разі правомірні вимоги правлячої влади в сучасній державі встановлюються до громадян не як приватний інтерес правлячих, а для загального блага»¹.

Для імперативного методу характерні такі ознаки:

- застосування владних повноважень у відносинах суб'єктів та суворо підлеглість одних суб'єктів іншим. Це пояснюється тим, що суб'єкт прийняття обов'язкових для виконання рішень не пов'язаний згодою сторони, якій це рішення обов'язкове;
- перевага надається покладанню обов'язків;
- суб'єкти публічного права діють в рамках закону, реалізують свої повноваження суворо дотримуючись його норм. У зв'язку з цим особливого значення при застосуванні імперативного методу набуває контроль за діяльністю керуючого суб'єкта. Таким чином, позитивним є законодавче закріп-

---

¹ Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: Атіка, 2008. 624 с.

лення в Законі України «Про Національну поліцію» принципу відкритості та прозорості, що передбачає постійне інформування поліцією органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськість про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку;

– вираз імперативного методу може проявлятися в забороні вчинення діяння (дії чи бездіяльності);

– домінування актів одностороннього волевиявлення (видання наказів, розпоряджень, постанов);

– абсолютна виконавська дисципліна та пряме виконання вказівок¹.

В адміністративно-правовій науці імперативний метод визначається за допомогою розроблених теорією права наукових положень і, як правило, розглядається крізь призму його способів регулювання суспільних відносин, що перебувають у сфері дії адміністративного права, а саме: встановлення субординації, координації та реординації².

Так, словник української мови поняття «субординація» визначає як систему суворого підпорядкування молодших за чином або становищем старшим, що ґрунтується на правилах службової

---

¹ Макаренко М. М. Зміст та особливості імперативного методу в діяльності Національної поліції. *Право як ефективний суспільний регулятор: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 15–16 лют. 2019 р.)*. Львів: Західноукр. організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 56–59.

² Юровська В. В. Імперативний метод адміністративного права: окремі думки щодо подальших перспектив дослідження. *Вісн. НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2017. Вип. 3/4 (35/36). С. 152.

дисципліни¹. У той же час, зазначене поняття не є спеціалізованим. На нашу думку, поняття «субординація» найбільш змістовно визначив Б. П. Курашвілі, який розглядав її як «вертикальну» взаємодію сторін, тобто підпорядкованість однієї сторони іншій, наявність у вищого рівня владних повноважень щодо нижчого².

О. Скакун визначив, що саме субординаційні відносини мають владно-авторитарні, директивні, імперативні ознаки, побудовані на засадах влади і підпорядкування³.

Влучно підкреслено О. Н. Ярмишем та В. О. Сєрьогіним, що будь-які адміністративні правовідносини будуть не повноцінними, а повноваження не реалізованими в разі відсутності належної постановки завдання і координації по його виконанню між суб'єктами їх здійснення. На їхню думку, з якою ми погоджуємося, чіткого виконання поставлених завдань можливо досягти лише в разі наявності субординаційних зв'язків між ними адже державна влада характеризується наявністю державного суверенітету, інструментарію та механізмів забезпечення виконання функцій держави і наявністю саме субординаційних відносин всередині державного апарату⁴.

¹ Словник української мови: академічний тлумачний словник. 1970–1980. С. 816. URL: <http://sum.in.ua/s/subordynacija>

² Курашвили Б. П. Очерк теории государственного управления. Москва: Наука, 1987. С. 35.

³ Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник: пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 664 с.

⁴ Ярмиш О. Н., Сєрьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: підручник. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 653 с.

Субординаційні відносини будуються на основі прямого підпорядкування, здійснюються між органами чи особами, які перебувають у субординаційних структурних зв'язках та між якими існують управлінські відносини, які функціонують за принципом «вертикалізації» (відносини підзвітності і під контрольованості). Зазначене пояснюється тим, що в будь-якому разі сторони у вказаних відносинах є нерівноправними та взаємодіють одна з одною за принципом «влада-підпорядкування», причому кожен вищий рівень управління, відповідно до своєї компетенції та обсягу діяльності, акумулює та виражає ширші, складніші суспільні потреби чи інтереси, ніж нижчий рівень, оскільки субординаційні зв'язки можуть передбачати виключну компетенцію вищого за організаційно-правовим рівнем органу щодо нижчого¹.

У ст. 2 Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» закріплено, що за своїм службовим становищем поліцейські можуть бути керівниками або підлеглими стосовно інших поліцейських. Керівник - це службова особа поліції, наділена правами та обов'язками з організації службової діяльності підлеглих їй поліцейських та інших працівників поліції і контролю за їхньою службовою діяльністю. Керівник, якому поліцейський підпорядкований за службою, у тому числі тимчасово, є прямим керівником для нього.

---

¹ Державне управління: навч. посіб./А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко; за ред. А. Ф. Мельник. Київ: Знання-Прес, 2003. 343 с.

Найближчий до підлеглого прямий керівник є безпосереднім керівником.

Згідно ч. 3 ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію» накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України¹.

Відповідно до ст. 62 зазначеного закону поліцейський під час виконання покладених на поліцію повноважень є представником держави. Законні вимоги поліцейського є обов'язковими для виконання всіма фізичними та юридичними особами. Поліцейський під час виконання покладених на нього обов'язків підпорядковується тільки своєму безпосередньому та прямому керівнику. Ніхто, крім безпосереднього і прямого керівника (за винятком випадків, прямо передбачених законом), не може надавати будь-які письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення поліцейському або іншим способом втручатися в законну діяльність поліцейського, у тому числі діяльність, пов'язану з кримінальним провадженням або провадженням у справах про адміністративні правопорушення². Доцільно звернути увагу, що з метою недопущення подвійного трактування наказу підлеглим, встановлено вимогу щодо недопущення нечіткого формулювання наказу керівником. На нашу думку, з

---

¹ Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

² Там само.

метою належної реалізації даного законодавчого припису, в представленій статті повинно бути закріплено аналогічний припис, що міститься в положеннях Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України, що затверджений Законом України від 24.03.1999. Відповідно до вказаних приписів для того, щоб переконатися, чи правильно підлеглий зрозумів відданий наказ, командир (начальник) може зажадати від нього стисло передати зміст наказу. Підлеглий має право звернутися до командира (начальника) з проханням уточнити наказ¹.

Наказ керівника може бути виданий лише в межах здійснення ним управлінської діяльності. Сутність останньої науковці визначають як вид свідомо здійснюваної людської діяльності, спрямованої на ефективне функціонування здійснюваних робіт (індивідуально чи колективно) з досягнення тих чи інших цілей, вирішення відповідних завдань, виконання функцій². Здійснюючи управлінську діяльність, керівник з метою виконання покладених на нього завдань та здійснення функцій відповідно до наданих повноважень видає відповідні накази. У більшості випадків наказ віддається (видається) в порядку підпорядкованості, що характеризує найвищу організаційну залежність органу нижчого рівня від органу вищого рівня. У той

---

¹ Великий енциклопедичний юридичний словник/за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка»», 2007. 992 с.

² Скібіцька Л. І. Організація праці менеджера: навч. посіб. Київ: Центр учб. л-ри, 2010. 360 с.

же час, підпорядкованість може мати різні ступені повноти – повну і часткову. У першому випадку – це наявність у вищого органу всіх або переважної більшості важелів керуючого впливу, включаючи вирішення щодо підлеглого органу: установчих питань; визначення правового статусу; кадрових питань; здійснення контролюючих функцій; отримання звітності; застосування заходів відповідальності. У другому – це підпорядкованість, коли в організаційних відносинах наявні лише деякі із зазначених вище важелів¹.

Разом з цим, відповідно до Правил етичної поведінки поліцейських – поліцейський повинен дотримуватися субординації у стосунках з колегами, з повагою ставитися до старших за віком².

Таким чином, в умовах чіткої ієрархії в поліції субординація як один із способів реалізації імперативного методу залишається одним з провідних у змісті адміністративно-правового регулювання.

Термін «координація» утворений поєднанням частки «*co*» (спільно, з) та слова «*ordinatio*» (упорядкування, узгодження). У словнику та енциклопедичній літературі «координація» має наступні тлумачення: взаємозв'язок, узгодженість, поєднання, приведення у відповідність; узгодження, становлення функціональної взаємозалежності дій і засобів досягнення цілей, одна з функцій управ-

---

¹ Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посіб. Вид. 2-ге, допов. та переробл. Київ: Атіка. 2003. 576 с.

² Правила етичної поведінки поліцейських, затверджені наказом МВС України від 09.11.2016 р. № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>

ління; погодження зведення до відповідності, установлення взаємозв'язку контакту у діяльності людей, між діями, поняттями тощо. Таким чином, із приведеного можна зробити висновок, що головне функціональне призначення координації – це привносити злагодженість у функціонування системи через узгодження та впорядкування дій її елементів¹.

Динамічні зміни та процес реформування системи правоохоронних органів в Україні зумовили підвищення ролі координації як способу імперативного методу адміністративно-правового регулювання суспільних відносин.

На думку В. Білоуса координація будучи невіддільною складовою всіх адміністративних правовідносин охоплює діяльність з реалізації повноважень органів публічної влади незалежно від їх рівня та статусу і одночасно є самостійним засобом побудови ефективної системи влади².

Деякі автори визначають координацію правоохоронної діяльності як спеціальну систему теоретико-методологічних і праксеологічних засад інтерпретації методів і методик упорядкування та взаємоузгодження організаційно-управлінської діяльності правоохоронних та інших державних і недержавних органів і організацій з метою створення ефективної організаційно-управлінської та правової системи перманентного контролю за кри-

---

¹ Єфіменко Д. К. Поняття та ознаки координації правоохоронної діяльності. *Наше право*. 2013. № 10. С. 125–126.

² Белоус В. Координация в государственном управлении Украины. *Персонал*. 2000. № 6. С. 29–31.

міногенними процесами в суспільстві та превентивної протидії злочинності¹.

Наприклад, з позицій Ю. Є. Виноградова, зміст координації полягає у взаємоузгодженні, впорядкуванні діяльності різних органів, по досягненню спільної мети². Інші науковці П. М. Каркач та В. Л. Синчук у своїх працях координацію дій правоохоронних органів охарактеризували як діяльність, погоджену за метою, часом, місцем, виконавцями і програмами дій. Правоохоронні органи, координуючи свої дії на головних напрямках боротьби зі злочинністю, концентрують свої кадри і засоби для вирішення поставлених завдань. Це означає, що кожен орган, який бере участь у скоординованих заходах, у межах своєї компетенції, діє притаманними йому методами в одному узгодженому напрямі разом з іншими органами для посилення досягнення визначеної мети³. З точки зору С. В. Якубова, координаційна діяльність – це передбачене законом, об'єктивно обумовлене і постійне узгодження дій правоохоронних органів у цілях реалізації учасниками правоохоронної діяльності спільних заходів з найбільш актуальних напрямків протидії злочинам⁴.

---

¹ Маляренко В. Т. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2007. С. 12.

² Виноградов Ю. Е. Прокурорский надзор в Российской Федерации. Москва: МНЭПУ, 2000. С. 85.

³ Каркач П. М. Координаційна функція прокуратури України. Харків, 2005. С. 3.

⁴ Якубов С. В. Административно-правовая сфера деятельности органов прокуратуры: координация противодействия правонарушителям: дис. ... канд. юрид. наук. 2008. 187 с.

Проаналізувавши наукові підходи до визначення координації діяльності правоохоронних органів, можемо визначити її такі ознаки:

- носить правовий характер;
- координаційна діяльність, наприклад протидія злочинам, є об'єктивно обумовленою та здійснюється на постійній основі;
- полягає в узгодженні дій суб'єктів правоохоронної діяльності;
- здійснюється у законодавчо визначених формах і способах, відповідно до визначених принципів.

З метою підвищення ефективності координації діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією спільним наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної податкової служби України, Міністерства оборони України, Державної митної служби України, Державної прикордонної служби України, Державної пенітенціарної служби України, від 26.04.2012 № 43/375/166/353/284/241/290/236 видано наказ «Про затвердження Положення «Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією».

Відповідно до зазначеного нормативно-правового акту завданнями координації є:

- визначення основних напрямів запобігання і протидії злочинності та корупції на основі аналізу їх структури, динаміки та прогнозування тенденцій розвитку цих негативних явищ;
- розробка, узгодження і виконання спільних заходів, спрямованих на своєчасне виявлення, роз-

криття, припинення та попередження злочинних і корупційних проявів, усунення причин та умов, що їм сприяли;

– підготовка пропозицій з удосконалення законодавства, спрямованих на підвищення ефективності правоохоронної діяльності, протидії злочинності та корупції.

До основних принципів координації законодавцем віднесено:

- законність;
- рівність суб'єктів координаційної діяльності у визначенні проблемних питань щодо запобігання і протидії злочинності та корупції, розробці пропозицій щодо заходів, спрямованих на їх подолання;
- самостійність кожного правоохоронного органу при реалізації узгоджених рішень;
- відповідальність керівників правоохоронних органів, в межах їх компетенції, за якісне і своєчасне виконання узгоджених заходів;
- гласність щодо проведення координаційних заходів, висвітлення результатів проведеної роботи у засобах масової інформації в межах, які не суперечать вимогам законодавства про захист прав, свобод людини і громадянина, державної та іншої таємниці.

У ст. 4 Положення про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією, вказано, що основною формою координації є проведення координаційної наради керівників правоохоронних органів. Окрім того, можуть використовуватися такі форми координації:

- проведення спільних засідань колегій правоохоронних органів;
- проведення міжвідомчих нарад за участю керівників правоохоронних органів, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;
- видання спільних наказів, вказівок, інформаційних листів та інших документів організаційного та методичного характеру;
- обмін інформацією з питань стану злочинності та корупції;
- розробка і здійснення узгоджених заходів з метою виявлення, припинення та профілактики злочинів і корупційних діянь, а також усунення причин та умов, що сприяли їх вчиненню;
- спільні виїзди до регіонів для проведення узгоджених заходів, перевірок і надання допомоги правоохоронним органам на місцях;
- вивчення позитивного досвіду з питань запобігання і протидії злочинності та корупції, впровадження його в практичну діяльність правоохоронних органів;
- утворення спільних слідчо-оперативних груп для розкриття і розслідування окремих тяжких та особливо тяжких злочинів;
- взаємне використання можливостей правоохоронних органів для підготовки і навчання кадрів, підвищення їх кваліфікації; проведення спільних семінарів, конференцій та інших навчально-практичних заходів;
- розробка пропозицій з питань удосконалення правового регулювання запобігання і протидії злочинності та корупції;

– спільне ініціювання та проведення наукових досліджень у сфері боротьби із злочинністю та корупцією¹.

У системі Міністерства внутрішніх справ України функціонує Департамент міжнародного співробітництва та європейської інтеграції, який бере активну участь у формуванні основних напрямів державної політики у сфері міжнародного співробітництва, зокрема, європейської та євроатлантичної інтеграції, забезпечує виконання завдань і функцій, покладених на Міністерство внутрішніх справ (далі – МВС), щодо формування державної політики з питань міжнародного співробітництва, та контролю за реалізацією державної політики з питань міжнародного співробітництва структурними підрозділами апарату МВС, зокрема й Національною поліцією України².

Підсумовуючи, необхідно вказати, що координація є необхідним елементом ефективності управління поліцією, за допомогою якої правоохоронна діяльність стає продуктивнішою, ефективно впливає на суспільні відносини, підвищує рівень правосвідомості як поліцейських, так і суспільства.

---

¹ Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної податкової служби України, Міністерства оборони України, Державної митної служби України, Державної прикордонної служби України, Державної пенітенціарної служби України, від 26.04.2012 р. № 43/375/166/353/284/241/290/236 «Про затвердження Положення “Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією”». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043900-12#Text>

² URL: <https://mvs.gov.ua/ua/structure/Departament-m%D1%96zhna-rodного-sp%D1%96vrob%D1%96tnitstva-ta-yeevropejs-koi%D1%96nteg-rats%D1%96ii.htm/>

Іншим, не менш способом імперативного методу адміністративно-правового регулювання є метод реординації, який для узгодження управлінських дій переважно використовується суб'єктами влади, які знаходяться на одному організаційно-правовому рівні в межах однієї системи.

Вперше відносини, що характеризуються своєрідним управлінським впливом керованого об'єкта щодо керуючого суб'єкта виокремив Б. Курашвілі, який назвав ці відносини реординаційними і розглядав їх як один із типів організаційних зв'язків в теорії державного управління та як один із типів структурних зв'язків в апараті державного управління¹.

На думку В. Авер'янова реординаційні відносини – це ті відносини, які виникають в процесі реалізації владних повноважень нижчим рівнем щодо вищого рівня в системі публічної влади одночасно розглядаючи їх як такі, що є реакцією на публічно-владний вплив². Доповнюючи думку В. Авер'янова, В. Колпаков вважає, що реординаційними відносинами є відносини, які виникають внаслідок звернень фізичних чи юридичних осіб до носія владних повноважень з питань щодо реалізації прав, свобод та законних інтересів суб'єкта звернення, що спонукає до прийняття публічно-

---

¹ Державне управління та адміністративне право в сучасній Україні: актуальні проблеми реформування/за заг. ред. В. Б. Авер'янова, І. Б. Коліушко. Київ: Укр. акад. держ. упр. при Президентові України, 1999. С. 14–15.

² Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики/за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Факт, 2003. 384 с.

владного рішення¹. Г. Атаманчук визначав «реординацію» як зворотні управлінські відносини, що існують переважно у вигляді реакції нижчого органу на управлінський вплив і виділяв два види таких зв'язків: об'єктивні й суб'єктивні, що пов'язано з місцем їх виникнення та реалізації².

Аналіз різних підходів науковців до визначення сутності поняття «реординація» дозволяє констатувати багатозначність його тлумачення. Поряд із субординацією та координацією, реординація розглядається як певна модель соціального управління, для якої характерним є правове перепідпорядкування одного суб'єкта іншому. В адміністративному праві метод реординації передбачає встановлення рівних прав щодо вимоги належної поведінки з обох сторін, а також рівного юридичного захисту цих прав у разі їх порушення.

Ознаками реординаційних відносин є право одного органу чи особи вимагати від іншого здійснення певних дій (утримання від них) як реакцію на своє звернення, вони передбачають обов'язок (що має бути закріплений у законодавстві) керуючого об'єкта відреагувати на зазначені звернення в певному порядку та в певні строки³.

---

¹ Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 256 с. Бібліогр.: с. 247–257.

² Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекций. Москва: Юрид. лит., 1997. С. 98.

³ Дерезь В. А. Органи виконавчої влади України та управлінські відносини: монографія. Київ. ТОВ «Видавництво “Юридична думка”», 2007. 180 с.

Поняття змісту стосунків органів виконавчої влади, їх посадових осіб з громадянами (а також у відповідних випадках – з юридичними особами) саме як реординаційних відносин серед українських вчених запропонував застосовувати В. Б. Авер'янов. Він зазначив, що створюється якісно відмінний від колишнього адміністративно правового режиму регулювання режим відносин між державою, її органами та посадовими особами і громадянами. Ця відмінність полягає в тому, що громадянин мав би стати в певному сенсі «рівноправним» учасником стосунків з державою¹.

У діяльності поліції важливу роль у реалізації реординаційних відносин доцільно віднести саме належній організації роботи зі зверненнями осіб. Так відповідно до Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України, затвердженого наказом МВС України від 15.11.2017 № 930², розгляд звернень та особистий прийом громадян в органах та підрозділах поліції є складовою механізму реалізації прав громадян на внесення до органів державної влади пропозицій щодо поліпшення їх діяльності, виявлення недоліків у роботі, оскарження дій посадових осіб та органів державної влади. Громадяни України ма-

---

¹ Способи, методи та типи правового регулювання. Правовий режим. URL: <https://studopedia.org/12-32412.html>

² Порядок розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України, затверджений наказом МВС України від 15.11.2017 р. № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1493-17#Text>

ють право звернутися до органів (підрозділів) поліції, їх керівників із зауваженнями, скаргами та пропозиціями з питань, пов'язаних з діяльністю Національної поліції України, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління, із заявами або клопотаннями про реалізацію своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів, а також зі скаргами про їх порушення. Така робота допомагає громадянам у реалізації конституційних прав і свобод, гарантування безпеки, попередження протиправної діяльності, шляхом встановлення факту та характеру порушення прав і свобод особи, яка подала скаргу, або осіб щодо яких вона була подана, виявлення можливого порушення закону поліцейськими чи іншими громадянами.

Разом з цим, втілення реординаційних зв'язків у сучасній діяльності поліції спостерігається й під час надання цим органом виконавчої влади адміністративних послуг громадянам, а також під час реалізації останніми свого законного права щодо оскарження незаконних рішень чи дій поліцейських. Так, відповідно до Переліку платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби, і розмір плати за їх надання, затвердженого постановою КМУ від 04.06.2007 № 795¹, підрозділи Національної полі-

---

¹ Перелік платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби, і розмір плати за їх надання, затверджений постановою КМУ від 04.06.2007 р. № 795. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-2007-%D0%BF#Text>

ції здійснюють видачу дозволів на придбання і перевезення вогнепальної зброї, боєприпасів, інших предметів, на які поширюється дозвільна система, видачу ліцензій на виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, тощо.

Крім цього, відповідно до ч. 4 ст. 7 КУпАП додержання вимог закону при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення забезпечується систематичним контролем з боку вищестоящих органів і посадових осіб, правом оскарження, іншими встановленими законом способами.

Резюмуючи викладене у частині дослідження реординачії, зазначаємо, що поширення такого роду відносин у практичній діяльності правоохоронців позитивно впливатиме на підвищення правового рівня правосвідомості громадян, буде слугувати впровадженню найкращих європейських стандартів правоохоронної діяльності та сприятиме неухильному дотриманню прав та свобод осіб з боку кожного працівника поліції. Тому, для чіткішого впорядкувати відносин між поліцією та громадянами, необхідно забезпечити їх належне правове регулювання.

Рекомендаційний метод адміністративного права є певною акцесорною сукупністю способів правового впливу на адміністративні правовідносини, використання та реалізація яких залежить від волі того суб'єкта правовідносин, на якого такі рекомендації скеровані. В адміністративно-правовій літературі під рекомендаціями розуміється нормативний акт, в якому на підставі комплексного ана-

лізу узгоджуються положення декількох нормативних актів вищої сили, з урахуванням особливостей їхньої реалізації у конкретних умовах, визначається оптимальний порядок діяльності шляхом надання порад, пропозицій, настанов або вказівок.

Рекомендаційний метод має свій прояв у наданні учасникам суспільно-правових відносин вибору свого варіанту поведінки, його норми не містять у собі обов'язкового припису стосовно вибору поведінки, яка повинна бути прийнятною для більшості учасників таких відносин. Він полягає в наданні особі можливості самостійного вибору способу поведінки для досягнення поставленої мети, а також в наданні вказівок, що не мають обов'язкової сили, стосовно найбільш раціональних, прийнятних для суспільства і цих осіб способів організації їхніх стосунків (наприклад, через пропонування, з метою усунення можливих непорозумінь, типових форм договорів тощо)¹. Суб'єктам суспільних відносин, де має місце реалізація рекомендаційного методу, не забороняється на власний розсуд обирати різні варіанти дій, які можна вважати правильними або доцільними в ситуації, що склалася, чи як альтернатива вони мають право використовувати рекомендований спосіб поведінки.

Окремо варто зазначити, що рекомендаційний метод адміністративного права має суттєвий потен-

---

¹ Авер'янов В. Б. Демократизація адміністративного права – ключове завдання його реформування. *Державне управління: проблеми адміністративно правової теорії та практики*. Київ: Факт, 2003. 384 с.

ціал подальшого розширення свого регулюючого впливу на адміністративні правовідносини. Ресурс такого процесу напряму пов'язаний із євроінтеграційними прагненнями нашої держави. Справа в тому, що Українська держава, беручи активну участь у міжнародній та європейській співпраці, будучи членом Організації Об'єднаних Націй (ООН), Ради Європи, повинна враховувати також юридичні акти «м'якого права» (soft law), під якими розуміються інституційні, рекомендаційні норми, які містяться у відповідних джерелах – документах міжнародних міжурядових організацій¹.

Визначальною у формуванні норм «м'якого права» є діяльність ООН, яка прийняла чимало документів рекомендаційного характеру, які, однак, почасти беруться до уваги окремими державами під час формування національної правотворчої та правозастосовної практики. Як приклад найбільш визначальних джерел «м'якого права», створених ООН, можна назвати: Загальну декларацію прав людини (1948 р.); Загальну декларацію про геном людини та права людини (1997 р.)²; Декларацію про клонування людини (2005 р.)³;

---

¹ Юровська В. В. Акцесорні методи адміністративного права: теоретико-правові аспекти підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання. *Наук. вісн. публічного та приватного права*. 2017. Вип. 5. Т. 2. С. 199. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:_Z0aRyKYWX8J:www.nvppp.in.ua/vip/2017/5/tom_2/38.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

² Загальна декларація про геном людини та права людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_575#Text

³ Декларація про клонування людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d57#Text

Декларацію прав корінних народів (2007 р.)¹ тощо. На рівні Ради Європи актами «м'якого права» необхідно визнати рекомендації Парламентської асамблеї Ради Європи, яка є дорадчим органом при Комітеті міністрів та, відповідно до ст. 22 Статуту Ради Європи², обговорює відповідні питання у межах своєї компетенції та передає свої висновки Комітету міністрів у формі рекомендацій.

Враховуючи новітні тенденції розвитку суспільних відносин у пріоритетних сферах суспільного життя та зважаючи на можливість використання договірною регулювання адміністративних правовідносин, було б доцільно розглянути адміністративний договір у діяльності поліції як один із способів реалізації рекомендаційного методу.

Як зазначається у роботі О. М. Ярмака, сьогодні сформовано три основних підходи до змістовного наповнення поняття «адміністративний договір», відповідно до них: адміністративний договір розглядається як індивідуально-правовий акт, який не є джерелом права; кожен договір містить у собі норми права особливого виду – локальні норми або мікронорми, тому всі види договорів є джерелами права; допускається існування нормативних договорів поряд з індивідуальними³.

---

¹ Декларація прав корінних народів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text

² Статут Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text

³ Ярмак О. М. Адміністративно-правові засади взаємодії органів державної влади України у правоохоронній сфері: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2009. 238 с.

Відповідно до п. 16 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України¹, адміністративний договір – це спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону:

а) для розмежування компетенції чи визначення порядку взаємодії між суб'єктами владних повноважень;

б) для делегування публічно-владних управлінських функцій;

в) для перерозподілу або об'єднання бюджетних коштів у випадках, визначених законом;

г) замість видання індивідуального акта;

ґ) для врегулювання питань надання адміністративних послуг.

У ході дослідження встановлено, що для адміністративного договору, який може використовуватися у практичній діяльності правоохоронних органів, притаманними особливостями є наявність організуючого та регулюючого змісту, оскільки останній покликаний вирішувати питання щодо об'єднання декількох правоохоронних органів для досягнення бажаного та спільного результату; конкретизація положень правових норм адміністра-

---

¹ Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

тивного права у змісті адміністративного договору, що застосовується у правоохоронній сфері.

Проаналізувавши наукові підходи до визначення класифікацій основних видів адміністративно-правових договорів, вважаємо, що наступний їх поділ на такі групи є найбільш доцільним. По-перше, це координаційні договори, тобто адміністративно-правові акти, що укладаються між рівноправними суб'єктами. До них у переважній більшості відносяться договори про делегування повноважень, адміністративні договори про взаємодію між правоохоронними органами. Другу групу складають мирові угоди, укладання яких є доцільним під час врегулювання конфлікту. Наступні – це договори про кооперацію, тобто адміністративні акти, які мають місце під час реалізації публічних повноважень правоохоронними органами у відносинах з фізичними чи юридичними особами.

Також виділяють групу субординаційних договорів, що укладаються у разі наявності в регулюючій сфері відносин підпорядкування, тобто такий вид договорів притаманний під час надання правоохоронним органом публічних послуг, під час виконання особами окремих завдань у правоохоронній сфері, вступ на службу до поліції.

Останньою, але не менш важливою є група адміністративно-правових договорів обміну, які мають місце під час покладання та отримання суб'єктами адміністративних відносин зустрічних зобов'язань у правоохоронній сфері.

Як приклад, до координаційного адміністративного договору належить договір між суб'єктами

інтегрованої міжвідомчої інформаційно-телекомунікаційної системи щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон України (системи «Аркан»). Так, відповідно до ст. 30 Положення про інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон, затвердженого спільним наказом Державної прикордонної служби України, Державна митної служби України, Державної податкової адміністрації України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства праці та соціальної політики України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України від 03.04.2008 № 284/287/214/150/64/175/266/75¹, порядок та регламент здійснення багатосторонньої інформаційної взаємодії між суб'єктами системи «Аркан» (до яких в тому числі відноситься Міністерство внутрішніх справ України), використання технологій доступу до інформаційних ресурсів (баз даних), файлів інформаційного обміну, склад їх реквізитів визначаються договорами, які уклада-

---

¹ Наказ Державної прикордонної служби України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства праці та соціальної політики України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України від 03.04.2008 р. № 284/287/214/150/64/175/266/75 «Про затвердження Положення про інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-08/conv/find?text=%E4%EE%E3%EE%E2%B3%F0#Text>

ються між суб'єктами системи «Аркан» за погодженням з Адміністрацією Держприкордонслужби.

Аналіз положень Закону України «Про Національну поліцію» дозволяє зробити висновок, що поліція у своїй діяльності має право укладати договори. Так, відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 23 Закону поліція відповідно до покладених на неї завдань на договірних засадах здійснює охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності. А у ч. 2 ст. 75, закріплено, що післядипломна освіта поліцейських може здійснюватися безпосередньо в підрозділах поліції або в навчальних закладах, у тому числі на договірних умовах. Відповідно до ч. 1 ст. 63 – між громадянином України та державою, від імені якої виступає поліція може бути укладено письмовий договір (контракт про проходження служби в поліції), для визначення правових відносин між сторонами.

Відповідно до ч. 4 ст. 19 Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» органи Національної поліції, у разі потреби можуть надавати на договірних засадах громадським формуванням на період їх чергування або проведення цільових заходів мобільні радіотехнічні та спеціальні засоби, інші предмети екіпіровки нарядів.

У результаті аналізу нормативно-правових актів, що регламентують діяльність правоохоронних органів України, зроблено висновок про відсутність чіткого закріплення необхідності або можливості укладання правоохоронними органами адміністративних договорів один з одним або з іншими

органами державної влади. У зв'язку з цим, О. І. Безпалова зазначила, що для правоохоронних органів (сторін адміністративного договору) свобода вступати чи не вступати в договірні відносини немає характеру абсолютного принципу, що властиве приватному праву. Таким чином, автор зробила висновок, що до компетенції правоохоронних органів України право на укладання адміністративних договорів безпосередньо не відноситься, але, в окремих нормативно-правових актах містяться норми, де зазначається про можливість цього у разі необхідності налагодження взаємодії з органами державної влади¹.

Особливу увагу під час підписання адміністративного договору між правоохоронними органами України необхідно звернути на правову якість цього адміністративного договору. Існування зазначеної точки зору зумовлено тим, що адміністративний договір постає одним із джерел, на яких будується діяльність правоохоронних органів України, отже, від його змістовного наповнення, від того, наскільки він буде прийнятий у рамках закону, які норми будуть у ньому прописані, буде залежати ефективність діяльності правоохоронних органів.

---

¹ Безпалова О. І. Роль адміністративних договорів в діяльності правоохоронних органів України. С. 51–52. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WUAf5L14TZwJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26Z21ID%3D%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/FP_index.htm_2010_4_10.pdf+&cd=5&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

Таким чином чітко окреслення поняття адміністративного договору та розширення сфери його використання у публічно-правових відносинах повинно змінити уявлення про адміністративне право як таке, що регулює винятково відносини влади-підпорядкування і має суто імперативний характер. Це дасть можливість зробити відносини більш гнучкими та підвищити ефективність публічної адміністрації¹.

Резюмуючи викладене, необхідно звернути увагу, що характерною особливістю сучасної європейської поліції є запровадження методів діяльності, орієнтованих на активність, взаємодопомогу, довіру, толерантність, компроміс, гласність, де визначальними параметрами стають домовленість і погоджувальні процедури. Рух до якісного конструктивного розвитку методів діяльності поліції щодо забезпечення конституційних прав і свобод можливі лише тоді, коли необхідність взаємодії поліції та інститутів громадянського суспільства стане аксіомою. Тому доцільним є широка дискусія в суспільстві з приводу визначення основних напрямів розвитку методів діяльності поліції, дослідження впливу процесів взаємодії поліції та інститутів громадянського суспільства не тільки на забезпечення стійкості, керованості, стабільності суспільства, а

---

¹ Куйбіда Р. Адміністративний договір у практиці європейських країн. С. 183. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:DyNTtUEdhgoJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26Z21ID%3D%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/cln_2013_2_24.pdf+%&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

й на його інноваційний прорив. Водночас якісне оновлення змістової основи методів діяльності поліції, що функціонує в умовах адаптації національного законодавства до європейського, є надважливим напрямом перетворень України.

2.2. Особливості реалізації організаційно-правових методів в сучасній діяльності Національної поліції України

Реформування правоохоронних органів в Україні відповідно європейським стандартам передбачає перехід від функціональної до сервісної держави, яка надає громадян та юридичним особам послуги, в тому числі адміністративного характеру. Зазначене найбільш ефективно може бути досягнуто професійними працівниками, які володіють відповідними знаннями. В таких умовах трансформації політичної і соціально-економічної системи проходять зміни методи діяльності поліції, що потребує високоосвічених, професійно підготовлених працівників, які здатні приймати оптимальні управлінські рішення і нести відповідальність, потребують й зміни підходів до їх організаційної діяльності, переорієнтування на надання послуг¹.

Для визначення особливостей організаційно-правових методів у діяльності Національної поліції необхідно звернутися до самого поняття «органі-

---

¹ Макаренко М. М. Реалізація організаційно-правових методів в сучасній діяльності національної поліції України. *Юридична наука*. 2019. № 4. С. 166–176.

зація». Так, відповідно до Словника української мови етимологія слова «організація» – це особливості будови чого-небудь; структура. В. Крисаченко в Філософському енциклопедичному словнику «організацію» визначає як форму усталеного взаємозв'язку елементів системи відповідно до законів її існування; процес або стан упорядкування, будова, тип функціонування системи тощо. На думку автора, основними характеристиками організації є упорядкування і спрямованість упорядкування¹.

На думку Н. Р. Нижника система організаційних методів це – сукупність двох рівноправних елементів, що з одного боку впливають на структуру управління та на процес управління. До першого елемента (структури управління) автор відносить регламентацію діяльності та нормування системи управління, до другого (процес управління) – підготовку, ухвалення, організацію виконання і контроль за управлінськими рішеннями².

Організаційно-правові методи по своїй природі покликані спонукати працівників на визначений варіант поведінки, орієнтувати особу на формування усвідомленого обов'язку праці, дотримання її дисципліни, належного виконання службових обов'язків, породжувати прагнення до самореалі-

---

¹ Філософський енциклопедичний словник/В. І. Шинкарчук, Є. К. Бистрицький, М. О. Булотов та ін. Київ: Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУ. 2002. С. 453. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovyk.pdf

² Управління підприємством: організаційно-економічний аспект: монографія/В. М. Нижник, М. В. Ніколайчук та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника, канд. екон. наук, доц. М. В. Ніколайчука. Хмельницький: ХНУ, 2010. 389 с.

зації в колективі та певній організації. Організаційно-правові методи мають суттєву відмінність – останнім притаманний прямий характер впливу, що означає, що будь-який регламентуючий або адміністративний акт повинен бути обов'язково виконаний¹. Так, на думку Ю. В. Топчєєвої, вказані методи є досить дієвими, оскільки дозволяють конкретизувати обов'язки працівників різних рівнів. При цьому кожний працівник отримує безпосередню вказівку на коло своїх обов'язків та ті межі, за які його поведінка на даній конкретній посаді, виходити не може. В цьому проявляється «контрольована свобода» працівника, який діє в межах наданих йому повноважень, обирає той спосіб виконання своїх обов'язків, який найбільше йому підходить, але при цьому знає міру дозволеного. До організаційних методів автором також віднесено встановлення різних нормативів праці: виробничих, економічних тощо, тобто тих критеріїв, за якими можна оцінювати ефективність роботи конкретного працівника. Таким чином, встановленні нормативи праці одним своїм існуванням дисциплінують працівника, забезпечуючи йому необхідний обсяг націленості на результат, який в процесі трудової діяльності йому необхідно досягти².

---

¹ Виризуб О. І. Використання методів адміністративного менеджменту на підприємстві. Наука – виробництву, 2016: зб. тез доп. І Наук. конф. студ. і магістрантів (14 квіт. 2016 р.). Кіровоград, 2016. С. 21.

² Топчєєва Ю. В. Умови забезпечення трудової дисципліни на підприємстві, установі, організації. *Форум права*. 2012. С. 753–754. № 3. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12tjvpuo.pdf>

Національна поліція у своїй діяльності може застосовувати адміністративні організаційно-правові методи, які визначаються як сукупність способів і засобів впливу на поліцейських, що базуються на владі та дисципліні. До їх головної особливості належить прямиий вплив на об'єкт і поведінку виконавців в певній обстановці та реалізація однієї з найважливіших функцій управління – функції організації.

Такий організаційний вплив може включати:

– методи регламентування (які передбачають встановлення складу, системи, підрозділів, їх основних елементів, зв'язків між останніми. Мають свій прояв у закріпленні обов'язків, функцій, способи та засоби діяльності, компетенції, знаходять свій вираз у нормативно-правових актах, зокрема, регламентах, положеннях та статутах);

– методи організаційного нормування (функціональне призначення яких полягає у наданні стабільності та підтриманні організації у визначеній системі, в тому числі за допомогою дисциплінарного впливу та відповідальності за допущені порушення);

– методи організаційного інструктування (відображають реальний стан організації, навіть у разі часткової зміни будь-яких складових органу чи коригування його діяльності. Основоположним в даному контексті є саме повноваження працівників, які закріплені, в передбаченому законом, порядку, а також їх права та обов'язки. До таких документів відносяться посадові (функціональні) інструкції, обов'язки, вказівки та методичні рекомендації, інструкції.

У зв'язку з цим, з метою визначення особливостей реалізації організаційно-правових методів в сучасній діяльності НПУ розглянемо вказані складові елементи.

Регламентування визначається як процес встановлення тієї чи іншої системи організації, сукупності правил, положень, які визначають завдання, порядок діяльності структурних підрозділів, окремих працівників, конкретне визначення прав і обов'язків.

Регламентация, з погляду на дослідження Р. Басараб, це процес розробки норм і правил, що регулюють всю діяльність та процес підпорядкування в обов'язковому порядку, який виражається через наділення правами і обов'язками працівників¹. Досліджуючи регламентування, ряд зарубіжних науковців, а саме: С. М. Поздеева, О. В. Захарова, В. І. Анненков, М. М. Барчан, Б. І. Кисельов, визначають, що на початковому етапі виникнення організації знайшла свого розвитку регламентация. В міру більшого розвитку організації, зростає й актуальність регламентування, що пояснюється зростанням структури, кількості керованих об'єктів організації, збільшенням обсягу управлінської роботи². На думку авторів, регламентация як один

---

¹ Басараб Р. Нормативно-правова регламентация діяльності генерального прокурора України. *Наук. часоп. Нац. акад. прокуратури України*. 2014. № 1. С. 6–12.

² Поздеева С. Н., Захарова Е. В. Основные направления регламентации организации управленческой деятельности. С. 49. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-napravleniya-reglamentatsii-organizatsii-upravlencheskoj-deyatelnosti>

із елементів виникнення юридичної сили, викликає юридично значимі наслідки та має як правові, так і юридичні властивості, що і є її головною особливістю. Вказують, регламентація повинна ґрунтуватися на управлінських потребах та інтересах, об'єктивних закономірностях і організаційних формах керованих об'єктів і обумовлена рівнем і новизною її науково-технічного забезпечення¹.

Так, основоположним нормативно-правовим актом, який визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України, є Закон України «Про Національну поліцію». У Розділі III вказаного закону закріплено систему поліції та статус поліцейського.

Безпосереднє керівництво поліцією здійснює керівник поліції, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра внутрішніх справ України. Керівник поліції має першого заступника та заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади Міністром внутрішніх справ України за поданням керівника поліції (ст. 21 Закону України «Про Національну поліцію»).

Варто підкреслити, що реформування системи Міністерства внутрішніх справ України, виконання завдань, передбачених Конституцією та законами

---

¹ Государственная служба организации управленческой деятельности: учеб. пособие/В. И. Анненков, Н. Н. Барчан, Б. И. Киселев [и др.]. Москва: КНОРУС, 2012. С. 37.

України щодо охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, охорони публічної безпеки та порядку висувають нові вимоги до особистих і професійних якостей працівників керівної ланки Національної поліції України, зумовлюють необхідність збільшення значення їхньої ролі в системі управління поліції, рівня їхньої управлінської компетенції. Тому вкрай важливим є якісний і прозорий відбір кандидатів для зарахування до резерву керівного складу органів Національної поліції. Головними елементами цього відбору мають стати: об'єктивна оцінка їхніх особистих і ділових якостей; навчання кандидатів, котрі перебувають у складі резерву; вибір і призначення на вакантні посади найбільш придатних працівників та аналіз їхньої діяльності¹.

У той же час, зазначена норма не повною мірою враховує умови принципу політичної нейтральності поліції та вимоги щодо розмежування сфер політичного та фахового керівництва і забезпечення сталості керівного складу. Так, закріплена за Міністром внутрішніх справ, посада якого є політичною, безпосередньо надає йому можливість призначати і звільняти голову поліції та його заступників, що фактично дає змогу «управляти» поліцією. Тому, на думку Є. П. Шила, з якою доцільно погодитися, голова поліції та його заступники повинні бути незалежними та діяти як одна команда.

---

¹ Ляковська О. А. Керівник в органах і підрозділах Національної поліції України як організатор управління. *Наук. вісн. публічного та приватного права*. 2017. № 3. С. 114–115. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2017/3/24.pdf>

Для цього потрібно, щоб керівник призначався незалежним суб'єктом та мав право самостійно призначати і звільняти своїх заступників або надавати по ним пропозиції такому суб'єкту. Зазначене сприятиме підвищенню фаховості, ефективності та стабільності керівного складу Національної поліції України. Внесення змін у законодавство сприятиме втіленню на практиці не тільки принципу деполітизації, але й принципу демілітаризації, який реалізуватиметься шляхом створення можливості цивільних осіб зайняти посаду керівника чи заступника у правоохоронному органі¹.

Сьогодні вкрай важливо, щоб у системі Національної поліції України були саме компетентні керівники-професіонали, спроможні підтверджувати новітній стиль роботи і сучасні форми управління органами та підрозділами Національної поліції, а не просто високоосвічені люди з практичним і життєвим досвідом. Так, досвід демонструє, що всі поліцейські під час проходження служби повинні навчитися працювати на будь-якій посаді, за винятком вищого керівництва. Наприклад, у Німеччині, крім перепідготовки, яка є обов'язковою для того, щоб зайняти посаду керівника поліції (звання не нижче полковника), варто вчитися протягом 6 років в три етапи та мати стаж служби в поліції не менше 12 років. У США є також певні критерії оцінювання діяльності поліцейських перед прийняттям рішення про просування по службі.

---

¹ Шило Є. П. Правові принципи діяльності Національної поліції України. С. 155–157. URL: http://apnl.dnu.in.ua/6_2018/tom_2/39.pdf

Зокрема, у штаті Техас, розроблено 7 парадигм, за якими оцінюються майбутні керівники поліцейських підрозділів: рівень розумових здібностей, спрямованість інтересів і здібностей, здібності комунікативної сфери, розумова й емоційна стабільність, спрямування та мотиви, за якими претендент хоче отримати посаду чи підвищення у званні, здібність до співробітництва та компромісів, адміністративно-управлінські якості та ін.¹

Метод інструктування як складова організаційно-правового методу діяльності поліції полягає у нормативно-правовому закріпленні повноважень, прав та обов'язків працівників поліції. Важливими вимогами до інструктування є лаконічність, простота, орієнтація на психологію сприйняття, що поліпшує організаційні умови роботи, сприяє її успішному виконанню.

Так, з прийняттям 02.07.2015 Закону України «Про Національну поліцію» фактично розпочалося давно очікувана реформа правоохоронної системи. Якщо проаналізувати положення цього основоположного нормативно-правового акту, побачимо багато новацій, які раніше не були притаманні колишньому Закону України «Про міліцію». Зокрема, положеннями Закону України «Про Національну поліцію» передбачено менше обов'язків поліцейського, у порівнянні зі ст. 10 колишнього

---

¹ Хатнюк Ю. А. Шляхи вдосконалення управлінської діяльності керівників органів і підрозділів національної поліції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 2. С. 151–152. URL: http://apnl.dnu.in.ua/2_2019/36.pdf

Закону України «Про міліцію»¹. Зазначене сприяло розширенню кола повноважень для працівників поліції, пріоритетом яких стала превентивна та профілактична діяльність.

Повноваження поліції визначено у розділі IV Закону України «Про Національну поліцію» та розділено на основні, додаткові, виконання яких може бути покладено на поліцію виключно законом, та повноваження у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення. З метою реалізації вказаних повноважень утворюється система поліції, яка складається з функціональних та територіальних підсистем. Кожен з утворених підрозділів поліції (кримінальна поліція, патрульна поліція, органи досудового розслідування, поліція охорони, спеціальна поліція, поліція особливого призначення, науково-дослідні установи та установи забезпечення) виключно у межах визначених у положеннях (статутах) про ці підрозділи, з метою забезпечення діяльності керівника підрозділу, а також виконання покладених на підрозділ завдань здійснює інформаційно-аналітичну діяльність.

Відповідно до положень ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», поліція відповідно до покладених на неї завдань:

1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних пра-

---

¹ Закон України «Про міліцію». *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 4. Ст. 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12#Text>

вопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3) вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;

4) вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

5) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

6) здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності;

7) розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;

8) у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;

9) доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

10) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках,

скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;

11) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

12) здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;

13) видає відповідно до закону дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху;

14) вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

15) вживає заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; встановлює особу за невідомим трупом;

16) забезпечує безпеку взятих під захист осіб на підставах та в порядку, визначених законом;

17) у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

18) вживає заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі;

19) здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони;

20) здійснює на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності;

21) здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

22) здійснює у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин;

23) здійснює контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;

24) сприяє забезпеченню відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремих місцевості;

25) виконує в межах компетенції запити органів правопорядку (правоохоронних органів) інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до закону та міжнародних договорів України;

26) здійснює оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону;

27) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), здійснює привід осіб за рішенням тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України, а також вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних виконавців, приватних виконавців та інших осіб, які беруть участь у вчиненні виконавчих дій, здійснює привід у виконавчому провадженні, здійснює розшук боржника чи дитини у виконавчому провадженні у випадках, передбачених законом або рішенням суду. Залучення для проведення виконавчих дій працівників поліції здійснюється за вмотивованою постановою виконавця, яка надсилається керівнику територіального органу поліції за місцем проведення відповідної виконавчої дії. Відмова у залученні поліції для проведення виконавчих дій допускається лише з підстав залучення особового складу даного територіального органу поліції до припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень, а також для подолання наслідків масштабних аварій чи інших масштабних надзвичайних ситуацій;

28) забезпечує інформування Комісії з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, про

хід досудового розслідування, вжиття заходів для розшуку осіб, зниклих безвісти, у тому числі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, для внесення даних до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

29) виявляє транспортні засоби особистого користування, тимчасово ввезені на митну територію України громадянами більш як на 30 діб та не зареєстровані в Україні у встановлені законодавством строки;

30) вживає заходів для виявлення неправомірного керування транспортними засобами, щодо яких порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме: порушено строки їх тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту; транспортні засоби використовуються для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні; транспортні засоби передано у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили їх на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, а також заходів для виявлення неправомірного розкомплектування таких транспортних засобів¹.

Як бачимо, визначені повноваження працівників поліції, повністю відповідають низці міжнародних правових актів, які передбачають виконання поліцейськими відповідних повноважень. До таких правових актів група авторів, а саме Т. П. Мінка,

---

¹ Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

О. Г. Комісаров, В. А. Глуховеря, І. Р. Шинкаренко та інші, відносять:

– Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (відповідно до якого посадові особи з підтримання правопорядку постійно виконують покладені на них законом обов'язки, служачи суспільству і захищаючи всіх осіб від протиправних актів у відповідності з високим ступенем відповідальності, що потребує їх професія);

– Європейський кодекс поліцейської етики (де зазначено, що основними завданнями поліції в демократичному суспільстві, що регулюється верховенством права являються забезпечення громадського спокою, дотримання закону и порядку в суспільстві, захист і дотримання основних прав і свобод людини в тому вигляді, в якому вони закріплені в тому числі в Європейській конвенції про права людини, попередження злочинності і боротьба з нею, виявлення злочинів та надання допомоги і послуг населенню);

– Декларацію про поліцію (згідно його положень «поліцейський виконує обов'язки, покладені на нього законом, захищаючи своїх співгромадян і суспільство від насильницьких, грабіжницьких та інших небезпечних дій, які визначено за законом. Поліцейський діє чесно, неупереджено і з гідністю. Зокрема, він утримується і рішуче протистоїть всім актам корупції»)¹.

---

¹ Науково-практичний коментар розділів IV «Повноваження поліції» та розділів V «Поліцейські заходи» Закону України «Про національну поліцію»: наук.-практ. коментар/кол. авт. Харків: Право, 2016. С. 94–96.

Як вже було зазначено елемент організаційно-правового методу – нормування призначене для підтримки стабільності організаційних зв'язків за допомогою дисциплінарних вимог і систем відповідальності.

Рівень правопорядку і законності в державі та суспільстві певною мірою залежить від ефективності виконання працівниками Національної поліції України завдань, що на них покладені державою. Працівник Національної поліції України як посадова особа, що наділена державно-владними повноваженнями, а також як громадянин, під час несення служби та у буденному житті, повинен неухильно дотримуватися службової дисципліни, безапеляційно і точно виконувати вимоги всіх нормативно-правових приписів¹.

Проблеми правового регулювання дисциплінарної відповідальності були об'єктом досліджень вчених, зокрема, В. О. Гринюка, М. Г. Александрова, В. І. Нікітінського, С. С. Алексеєва, О. І. Процевського, О. Т. Барабаша, Н. Б. Болотіної, С. В. Подкопаєва, С. М. Братуся, В. С. Венедіктова, О. С. Пашкова, Д. О. Гавриленка, В. М. Горшеньова, М. І. Іншина, В. І. Щербини та інших.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» поліцейським є громадянин, який взяв на себе зобов'язання щодо проходження державної служби в органах Національної поліції

---

¹ Каленіченко Л. І. Місце і роль національної поліції України у механізмі реалізації юридичної відповідальності. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття*. Харків, 2020. С. 26.

на посаді рядового або начальницького складу і якому в установленому законом порядку присвоєно спеціальне звання рядового або начальницького складу. Зазначена група є основою органів Національної поліції. На думку М. Коваліва, правовий статус працівників поліції відрізняється від правового статусу працівників інших видів державної служби, що є наслідком специфіки їхньої діяльності. Спеціальним законодавством, що регулює правовідносини, пов'язані зі службою в органах Національної поліції, для працівників встановлена особлива дисципліна, особливі види дисциплінарних стягнень і порядок їх застосування¹. Відмінною рисою цього виду порушень є те, що протиправними діями працівників створюється реальна загроза порушення або відбувається порушення прав і свобод людини та громадянина та порушуються вимоги до службового поведіння, яких співробітник повинен дотримуватися під час своєї службової діяльності та в позаслужбовий час².

Законом України «Про Національну поліцію» у ст. 19 закріплені положення відповідно до яких у разі вчинення протиправних діянь поліцейські несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність відповідно до закону.

---

¹ Ковалів М. В. Основи управління в органах Національної поліції: навч.-практ. посіб. Львів: Львів. ДУВС, 2010. С. 244.

² Крижановська В. А., Крижановський А. С. Правові засади дисциплінарного провадження в органах національної поліції України. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. С. 105. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/34604/1/16_99-106.pdf

Працівники поліції є спеціальними суб'єктами адміністративних правопорушень, особливості їх відповідальності передбачаються ст. 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка закріплює можливість притягнення до дисциплінарної відповідальності за скоєння адміністративного проступку.

Основою кримінальної відповідальності є скоєння особою суспільно-небезпечного діяння, тобто має ознаки певного складу кримінального правопорушення, що є єдиною підставою кримінальної відповідальності. Кримінальна відповідальність поліцейських, як спеціальних суб'єктів, настає згідно з Кримінальним кодексом України за вчинення злочинів, передбачених його відповідними статтями, зокрема: ст. 364 «Зловживання владою або службовим становищем», ст. 365 «Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, ст. 366 «Службове підроблення», ст. 367 «Службова недбалість» та інші.

Цивільно-правова відповідальність працівників Національної поліції України має такі особливості: 1) обов'язок відшкодувати у повному обсязі шкоду, яку завдано поліцейським, законодавством покладено на державу; 2) держава відшкодовує у повному обсязі шкоду, завдану працівником Національної поліції України незалежно від наявності або відсутності вини у його діянні.

Положеннями Дисциплінарного статуту Національної поліції України встановлено, що поліцейських, яких в установленому порядку притягнуто до адміністративної, кримінальної або цивільно-

правової відповідальності, одночасно може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності. Підстави та порядок їх притягнення до дисциплінарної відповідальності визначаються Дисциплінарним статутом НПУ. Доцільно роз'яснити, що зміст зазначеного нормативно-правового акту є в деякій мірі інноваційним, адже в ньому визначено не тільки поняття службової дисципліни, дисциплінарного проступку та відповідальності поліцейського, переліки дисциплінарних стягнень, але й встановлено, що проведення службових розслідувань за фактом порушення поліцейським службової дисципліни здійснюють спеціальні дисциплінарні комісії, що формуються з поліцейських та працівників поліції, які мають відповідні знання та досвід, необхідні для ефективного проведення службового розслідування. До складу цих комісій можуть також включатися представники громадськості, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет. Важливим є також й те, що на законодавчому рівні встановлено, що під час проведення службового розслідування поліцейський має право на захист, що полягає в наданні йому можливості надавати письмові пояснення щодо обставин вчинення дисциплінарного проступку, докази правомірності своїх дій та мати свого представника, яким може бути адвокат. Відповідно до ст. 1 Дисциплінарного статуту Національної поліції службова дисципліна – це дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верхов-

ною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників. З цього слідує, що службова дисципліна ґрунтується на створенні необхідних організаційних та соціально-економічних умов для чесного, неупередженого і гідного виконання обов'язків поліцейського, повазі до честі і гідності поліцейського, вихованні сумлінного ставлення до виконання обов'язків поліцейського¹.

Дисциплінарна відповідальність, як один з видів юридичної відповідальності – це обов'язок працівника поліції відповісти та понести дисциплінарні стягнення перед роботодавцем за невиконання або неналежне виконання службових обов'язків, посадових інструкцій, порушення правил етичної поведінки та/або інші порушення обмежень та заборон, визначених законодавством для поліцейських, а також вчиненні дії, що підривають авторитет поліції.

К. Ю. Мельник вказує, що дисциплінарна відповідальність – це один із видів юридичної відповідальності, який полягає в обов'язку працівника, який порушив трудову дисципліну, понести покарання, передбачене нормами трудового законодавства².

---

¹ Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 29. Ст. 233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>

² Мельник К. Ю. Трудове право України: підручник. Харків: Діаплюс, 2014. С. 321.

У ст. 13 Дисциплінарного статуту визначено вичерпний перелік дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до поліцейського, а саме: зауваження, догана, сувора догана, попередження про неповну службову відповідність, пониження у спеціальному званні на один ступінь, звільнення з посади, звільнення із служби в поліції.

Дисциплінарне стягнення має індивідуальний характер. Згідно з положеннями ст. 61 Конституції України «Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер». Резолюцією Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) Декларація про поліцію» зазначено, що офіцер поліції повинен нести особисту відповідальність за свої власні дії та за дії або бездіяльність, здійснені за його наказом, і які є протиправними.

Підсумовуючи викладені положення, зазначимо, що організаційно-правові методи у діяльності Національної поліції надають нам уявлення про структуру, систему, повноваження, права та обов'язки поліцейських, формують поняття дисциплінарних вимог і систем відповідальності працівників Національної поліції. Переконані, що наведені елементи організаційно-правових методів становлять собою систему, тобто цілісну, внутрішньо узгоджену сукупність, що мають застосовуватися комплексно на міцній науковій основі, з урахуванням специфіки спеціального статусу державного органу та його працівників.

Слід також зазначити, що окреслений перелік елементів організаційно-правових методів діяльності поліції в ніякому разі не можна назвати вичерпним, оскільки як законодавець, так і вчені повинні здійснювати постійний пошук нових, більш дієвих і якісних методів, які сприятимуть ефективному покращенню діяльності Національної поліції.

2.3. Місце та значення економічних методів у діяльності Національної поліції України

Із розширенням сфери діяльності правоохоронної системи, її реформуванням відповідно до цілей Європейської інтеграції, ускладненням криміногенної ситуації, поглибленням розподілу праці правоохоронців за функціональними і посадовими ознаками, набуває все більшого значення управління і організація праці в правоохоронних органах¹. Цим зумовлюється необхідність пошуку нових та удосконалення існуючих методів підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів. Одним із чинників, що визначають активне виконання професійних завдань, є застосування саме економічних методів.

Досліджуючи місце економічних методів у діяльності поліції, спостерігаємо значний науковий внесок вчених щодо дослідження цієї сфери суспільних відносин. Це роботи таких авторів, як: М. В. Афанасьєва, Т. А. Городня, М. І. Ануфрієва,

---

¹ Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України: підручник. Харків: Ун-т внутр. справ, 1998. С. 5.

О. М. Бандурки, В. В. Жернакова, Л. Ю. Бугрова, В. І. Барко, В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, О. А. Грішнова, Л. Керб, П. С. Бочарової, В. О. Мец, В. Л. Васильєва, І. В. Жданової, Л. І. Шваб, О. В. Землянської, Р. Гріфіна, А. А. Мазаракі, В. М. Толкунова, С. О. Іванова, К. М. Гусова та інших.

Економічні методи – це система економічних важелів і заходів, за допомогою яких здійснюється вплив на керовані об’єкти з метою досягнення поставленої мети і забезпечення єдності інтересів суспільства, підприємства та окремих працівників¹.

Інший підхід визначає, що економічними є методи управління, що ґрунтуються на врахуванні особистих і колективних економічних інтересів і відповідальності. Такі методи іноді називають економічно заохочувальними. Вони мають за мету економічне зацікавлення окремих суб’єктів у розвитку різноманітних напрямків формування та використання ресурсів праці².

Ці методи дають змогу впливати на поведінку об’єктів управління на різних рівнях – від індивіда до держави. Так, держава щодо підприємства використовує такі важелі, як політика заробітної плати, податки, кредити, система пільг, економічні санкції тощо. Підприємство, забезпечуючи єдність особистих і колективних інтересів, впливає

---

¹ Стадник В. В., Йохна М. А. Менеджмент: підручник. Київ: Академвидав, 2010. 472 с.

² Управління трудовим потенціалом: навч. посіб./В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, О. А. Грішнова, Л. П. Керб. Київ: КНЕУ, 2005. 403 с. URL: <https://buklib.net/books/30339/>

на процес виробництва за допомогою планових показників і пов'язаних з їх виконанням форм і систем оплати праці, преміювання або економічних санкцій, додаткових матеріальних заохочень тощо. У складі економічних методів можна виділити дві підгрупи: методи прямого економічного впливу на працівників і економічні методи побічного регулювання діяльності організації. За допомогою економічних методів створюються умови, які зацікавлюють трудові колективи і окремих працівників у високопродуктивній праці та забезпеченні ефективності виробництва та комерційної діяльності¹.

А. Г. Гончар акцентує увагу на важливому значенні економічних методів та вказує на те, що поліція у процесі її фінансового забезпечення вступає в особливий вид правовідносин – фінансові правовідносини, що зумовлено її участю в розподілі коштів Державного бюджету, а також акумуляції грошових коштів, що надходять з інших джерел. Фінансове забезпечення діяльності Національної поліції України в адміністративно-правовому аспекті можна визначити як процес розподілу бюджетних коштів, а також надходження та використання фінансових ресурсів з інших, не захищених законодавством джерел, в обсягах, необхідних для оплати праці, медичного, санаторно-курортного, пенсійного, житлового та інших видів

---

¹ Хачатурян В. Ю., Петренко М. М. Економічні методи управління персоналом організації. *Наука – виробництву*. 2016. С. 58–59. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/55297011.pdf>

соціального забезпечення поліцейських та, у встановлених випадках, членів їх сім'ї¹.

На думку Л. І. Нечаюка та Н. О. Телеша, у результаті підвищення дієвості економічних важелів і стимулів формуються такі умови, в яких трудові колективи та їх члени спонукаються до ефективної роботи не стільки через адміністративний вплив (накази, директиви, вказівки), а скільки через економічне стимулювання. На основі економічних методів управління розвиваються й стають ефективнішими організаційно-адміністративні й соціально-психологічні методи, підвищуються професіоналізм і культура їх застосування².

Економічні методи, з точки зору Г. В. Андреевої, є одним із чинників, що визначають активне виконання професійних завдань та визначають мотивацію працівників до служби. Важливою умовою успішної діяльності правоохоронної системи, автор виділяє зацікавлену участь всього особового складу органів та підрозділів у підвищенні результативності та якості праці. У зв'язку із цим, набуває особливого значення дослідження трудової мотивації як ключового елементу економічних методів, що дозволить забезпечити єдність особистої мети правоохоронців та мети всієї правоохоронної системи³.

---

¹ Гончар А. Г. Види фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 104–108.

² Нечаюк Л. І., Телеш Н. О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент: навч. посіб. Київ: Центр навч. л-ри, 2003. 348 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/nechauk.htm

³ Андреева Г. В. Трудова мотивація правоохоронців як Об'єкт управління в ОВС України. С. 7. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2008/10/7-12_no-4_vol-27_2008_UKR.pdf

Схожої позиції дотримуються й інші науковці А. М. Клочко, В. О. Собина та К. М. Христенко, які вказують, що мотивація персоналу є ключовим аспектом забезпечення ефективної та законної діяльності будь-якого трудового колективу. Національна поліція України у цьому контексті не є виключенням, більше того поліцейські потребують додаткових економічних стимулів з огляду на особливий характер проходження їх служби. Незважаючи на прогресивне реформування Національної поліції, зокрема у сфері мотивації персоналу, все одно наявні певні проблемні питання, які потребують проведення комплексних досліджень у напрямі вдосконалення управління персоналом загалом та його економічної мотивації до праці зокрема¹.

Мотивація – це відносно стабільна система стимулів і мотивів, які визначають поведінку конкретного працівника. До стимулів відносять ті фактори, що впливають на ставлення особистості до службової діяльності (організація праці, заробітна плата, премії тощо). Мотиви – це такі фактори, що безпосередньо впливають на зміст праці (наприклад, задоволення творчим, інноваційним характером праці, відчуття поваги виконуючого обов'язки з боку оточуючих, визнання результатів праці, можливість просування по службі, тощо)².

---

¹ Клочко А. М., Собина В. О., Христенко К. М. Проблемні питання мотивації персоналу в органах Національної поліції. С. 267. URL: http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7775/1/ilovepdf_com-266-273.pdf

² Соколов В. О. Менеджмент персоналу в органах внутрішніх справ: навч. посіб. Харків: Еспада, 2007. С. 373.

Не вдаючись до детального аналізу змісту мотивації та мотиваційного процесу, необхідно зосередити увагу на окремих мотивах та стимулах як головних рушіях мотивації, які застосовуються або можуть бути застосовані в поліції. Так, мотиви умовно можна поділити на матеріальні та нематеріальні. До матеріальних стимулів у поліції по суті можна віднести грошове забезпечення поліцейських та премії. Останні за законодавством віднесені до складу грошового забезпечення, однак, з точки зору мотивації, є самостійним чинником, адже залежать від результатів службової діяльності поліцейського. До нематеріальних мотивів у поліції необхідно віднести формування здорового клімату в підрозділі та формування самоповаги поліцейського¹.

Формами реалізації економічних методів у практичній діяльності найчастіше виступають: заробітна плата, у разі наявності в працівника високих показників виконання повноважень, її підвищення, наявність премій, різних грошових доплат за інтенсивність та продуктивність праці, застосування різних форм додаткового грошового забезпечення, наявність соціальних гарантій, тобто безкоштовного проїзду, навчання, надання допомоги на вирішення соціально-побутових питань та матеріальної допомоги, забезпечення страхових

---

¹ Швець Д. В. Мотивація як засіб підвищення професійності в національній поліції. *Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення*. 2017. С. 59. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:jYi3N86iMJMJ:univd.edu.ua/science-issue/issue/2487+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

послуг, кредитування та спеціального одягу (однострію), тощо.

Методичними рекомендаціями щодо організації матеріального стимулювання праці працівників підприємств і організацій, затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 29.01.2003 № 23, матеріальне стимулювання праці визначено як засіб забезпечення матеріальних потреб працюючих у залежності від результатів їх колективної та індивідуальної праці через систему законодавчих, нормативних, економічних, соціальних та організаційних чинників і заходів, пов'язаних з виробництвом¹.

Н. В. Овсюк зроблено висновок, що матеріальне стимулювання – це економічна категорія, що представляє собою сукупність різних форм та методів, метою яких є спонукання та заохочення працівників до кращих результатів. Матеріальне стимулювання ґрунтується на основному економічному законі, який описує постійні людські потреби, на задоволення яких приходять блага. Суть полягає в тому, що людина, яка влаштовується на роботу має свої індивідуальні потреби, котрі вона планує задовольнити за допомогою оплати праці. Підприємство, у свою чергу, прагне підвищити свою результативність при найменших витратах і застосовує матеріальні стимули, ефективно використання яких, у кінцевому результаті передбачає перевищення результатів виробництва над затра-

---

¹ Методичні рекомендації щодо організації матеріального стимулювання праці працівників підприємств і організацій. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 29.01.2003 №23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0023203-03/conv#Text>

тами. Зі сторони працівника результат також є виграшним і, мотивуючи себе до продуктивнішої праці, він отримує окрім заробітної плати ще й різні доплати, надбавки, компенсації, премії чи інші матеріальні винагороди¹.

Служба у Національній поліції є різновидом трудової діяльності та напрямом реалізації права громадян України на працю, закріпленим ст. 43 Конституції України. Основними засобами забезпечення ефективної діяльності працівників поліції є формування дієвої системи матеріального та морального стимулювання і забезпечення надійного механізму їх реалізації. До основного елемента матеріального стимулювання відноситься грошове забезпечення поліцейських, що здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про Національну поліцію» та постанови Кабінету Міністрів України «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» від 11.11.2015 № 988².

Поняття «грошове забезпечення поліцейських» законодавчо не визначено. Так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про оплату праці»³ заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує

---

¹ Овсюк Н. В. Мотивація та стимулювання праці: сутність понять та відображення їх в облік. С. 316. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2014_4_55.pdf

² Постанова Кабінету Міністрів України «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» від 11.11.2015 р. № 988. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/248668490>

³ Закон України «Про оплату праці». *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. Ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>

працівникові за виконану ним роботу. Крім того, визначення заробітної плати міститься у ст. 1 Конвенції про захист заробітної плати № 95¹: де під нею розуміють «незалежно від назви й методу обчислення, будь-яку винагороду або заробіток, які можуть бути обчислені в грошах, і встановлені угодою або національним законодавством, що їх роботодавець повинен заплатити, на підставі письмового або усного договору про наймання послуг, працівникові за працю, яку виконано, чи має бути виконано, або за послуги, котрі надано, чи має бути надано». У юридичній літературі «грошове забезпечення працівників правоохоронних органів» розглядають як щомісячну винагороду, яка надається поліцейським і є альтернативою заробітної плати.

Науковці виділяють загальні та спеціальні ознаки, які притаманні грошовому забезпеченню поліцейських. До його загальних ознак відносяться: винагорода за працю; така винагорода може бути як основною, так і додатковою; її розмір та умови оплати визначаються нормативно. О. В. Лавріненко спеціальними ознаками грошового забезпечення поліцейських називає: оплату за виконання працівником службової функції; оплату відповідно до особистого трудового внеску і якості праці; оплату за заздалегідь визначеними умовами і не нижче встановленого держаного мінімуму; оплату, що має гарантований характер².

---

¹ Конвенція про захист заробітної плати № 95. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146#Text

² Лавріненко О. Правовое регулирование приема на службу в органы внутренних дел Украины: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.05. Харьков, 1998. С. 193.

Значення грошового забезпечення поліцейських визначається його завданнями та функціями. Так, до завдань грошового забезпечення доцільно віднести: забезпечення достатніх та належних матеріальних умов для життя та відпочинку поліцейських; диференціацію умов і характеру праці; комплектування якісного особового складу органів поліції; стимулювання праці; компенсування фізичних та інтелектуальних затрат; профілактику службових правопорушень, особливо тих, які вчинюються з корисливою метою. До функцій грошового забезпечення відносимо:

– відтворювальну, яка полягає у відновленні здатності працівника органів поліції до виконання службових завдань;

– стимулюючу, тобто спрямована на підвищення продуктивності й ефективності службово-трудої діяльності. Вона знаходить відображення у встановленні певного рівня оплати праці залежно від кількості, якості, швидкості, продуктивності, тобто результативності службово-трудої діяльності;

– регулятивну, сутність якої полягає у тому, що вона впливає на співвідношення між попитом та пропозицією робочої сили, на формування персоналу, чисельність персоналу органів поліції і рівень його зайнятості¹.

Грошове забезпечення працівника поліції повсюдно сприймається як підкріплення законності та запорука дотримання працівниками службової

---

¹ Музичук О. М. Сутність та особливості грошового забезпечення персоналу ОВС. *Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ.* 2007. № 37. С. 385–386. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnvvs_2007_37_60

дисципліни. Закордонний досвід свідчить, що жалування полісменів встановлюється у таких розмірах, щоб ці служба вважалася престижною та дозволяла поліцейським вести гідний спосіб життя. Наприклад, у Німеччині поліцейські не тільки мають безкоштовну страховку, пільги на житло, право на безкоштовний проїзд у міському транспорті, але й мінімальну заробітну плату у розмірі 2500 євро. Також поліцейським гарантована щорічна «тринадцята зарплата» у розмірі середньомісячної оплати праці¹.

У ст. 94 Закону України «Про Національну поліцію» закріплено, що поліцейські отримують грошове забезпечення, розмір якого визначається залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання. Положеннями зазначеної статті передбачено, що грошове забезпечення поліцейських індексується відповідно до закону.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» визначає, що грошове забезпечення поліцейських складається з посадового окладу, окладу за спеціальним званням, щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, які мають постійний характер), премії та одноразових додаткових видів грошового забезпечення.

---

¹ Марусевич Д. О. Фінансово-правові аспекти грошового забезпечення поліцейських. С. 125–127. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2017/22.pdf

Кабінет Міністрів України у вказаному нормативно-правовому акті затвердив схеми окладів та надав право встановлювати їх керівникам органів, закладів та установ Національної поліції в межах, затверджених для асигнувань на грошове забезпечення. Також, керівники уповноважені здійснювати преміювання поліцейських відповідно до їх особистого внеску в загальний результат служби, а саме:

1) надбавку за специфічні умови проходження служби в поліції в розмірі до 100 % посадового окладу з урахуванням окладу за спеціальним званням та надбавки за стаж служби. Розмір надбавки встановлюється кожному поліцейському індивідуально залежно від специфіки умов проходження служби (успішне виконання повноважень, якість, складність, обсяг та важливість виконуваних завдань, залучення до розроблення проектів нормативно-правових актів тощо);

2) підвищення за службу в поліції особливого призначення у розмірі до 100 % посадового окладу особам, які безпосередньо виконують функції із забезпечення громадського порядку та безпеки громадян. Відсоток підвищення посадового окладу встановлюється кожній особі індивідуально залежно від ступеня ризику та складності виконання завдань із забезпечення громадського порядку та безпеки громадян, покладених на підрозділ поліції особливого призначення, на підставі мотивованого подання керівника. Окрім цього, керівники наділені повноваженнями здійснювати преміювання поліцейських відповідно до їх особистого внеску в

загальний результат служби та надавати поліцейським матеріальну допомогу для оздоровлення в розмірі посадового окладу в межах асигнувань на грошове забезпечення, передбачених у державному бюджеті для утримання Національної поліції¹.

Вважаємо, що здійснення нормативно-правового регулювання грошового забезпечення поліцейських постановою Кабінету Міністрів України є прямим порушенням ч. 2 ст. 94 Закону України «Про Національну поліцію», у якій чітко закріплено, що порядок виплати грошового забезпечення поліцейським визначає Міністр внутрішніх справ України. У цьому випадку законодавець встановив заборону щодо здійснення правового регулювання цього питання іншими суб'єктами, у тому числі Кабінетом Міністрів України. При цьому в Законі України «Про Національну поліцію» відсутні згадки про повноваження Кабінету Міністрів України щодо встановлення повноважень у сфері грошового забезпечення поліцейських. Лише в ч. 7 ст. 67 вказаного закону встановлено, що грошове забезпечення поліцейських, зарахованих у розпорядження, здійснюється в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України². Такий порядок виплати грошового забезпечення поліцейських затверджено

---

¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 14.09.2016 р. № 623 «Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення поліцейських, зарахованих у розпорядження». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/623-2016-%D0%BF#Text>

² Макаренко М. М. Місце та значення економічних методів у діяльності національної поліції України. *Прикарпат. юрид. вісн.* 2017. Вип. 1. Т. 5. С. 180–190.

Постановою Кабінету Міністрів України від 14.09.2016 № 623¹.

Підкреслимо, що зазначений недолік правового регулювання грошового забезпечення поліцейських не є єдиним. Його існування, як і більшості таких недоліків, пов'язане з неналежною правовою регламентацією грошового забезпечення поліцейських нарівні основного нормативно-правового акта, який визначає як правовий статус поліцейських, так і засади функціонування органів Національної поліції взагалі.

На сьогодні можна констатувати значну кількість проблем правового регулювання грошового забезпечення поліцейських. По-перше, мова йде про відсутність законодавчого закріплення як терміна «грошове забезпечення», так і терміна «грошове забезпечення поліцейських», що не сприяє правильності й однаковості розуміння цього правового явища всіма зацікавленими особами, негативно впливає на правозастосовну практику. По-друге, Закон України «Про національну поліцію» майже не регламентує навіть загальні засади здійснення грошового забезпечення поліцейських. Цю сферу врегульовано численними адміністративними актами, застосування яких не відповідає приписам як наведеного закону, так і іншого національного законодавства. На думку С. М. Бортника, розв'язання наведеної проблеми вимагає значного

---

¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 14.09.2016 р. № 623 «Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення поліцейських, зарахованих у розпорядження». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/623-2016-%D0%BF#Text>

доопрацювання ст. 94 Закону України «Про Національну поліцію», у якій мають бути закріплені положення щодо конкретних складників грошового забезпечення поліцейських, а також розмірів усіх виплат і надбавок¹.

Іншим, проте не менш важливим елементом економічного методу у діяльності Національної поліції є оплата навчання поліцейських. Реформування системи Міністерства внутрішніх справ України обумовило зміни в кадровій політиці Національної поліції України, спрямованої на створення дієвої системи професійного навчання поліцейських, закріпленої в чітких та зрозумілих процедурах, з використанням нових методів, досягнень сучасної науки і техніки. У новій кадровій політиці закладено засади підвищення професіоналізму поліцейських протягом всієї поліцейської кар'єри шляхом забезпечення безумовно нового якісного підходу до їхнього професійного навчання. Через це в новому Законі України «Про Національну поліцію» на законодавчому рівні вперше визначено правові засади професійного навчання поліцейських, які деталізовано у низці нормативно-правових актів відомчого характеру². Так, у

Розділ 2. Зміст та особливості адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України в умовах євроінтеграції

---

¹ Бортник С. М. Проблеми правового регулювання грошового забезпечення поліцейських. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту*. 2018. С. 136–137. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hSMxCXnZJogJ:dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5490/Problemy%2520pravovoho%2520rehuliuvannia%2520hroshovoho%2520zabezpechennia%2520politseiskykh_Bortnyk_2018.pdf%3Fsequence%3D1%26isAllowed%3Dy+&cd=7&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

² Мердова О. М., Цуркан О. П. Поняття та сутність професійного навчання поліцейських. 2018. С. 133–139.

ст. 72 визначено, що професійне навчання поліцейських складається з первинної професійної підготовки, підготовки у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання, післядипломної освіти, службової підготовки, тобто системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності.

Слід відзначити, що поліцейські, яких уперше прийнято на службу, проходять первинну професійну підготовку з метою набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі відповідну спеціальну підготовку щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї. Підготовка у вищому навчальному закладі зі специфічними умовами навчання – отримання сукупності систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, здобутих у відповідному вищому навчальному закладі у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти. Підготовка фахівців на денній формі навчання за кошти державного бюджету проводиться на підставі договору (контракту) про здобуття освіти, який укладається для Національної поліції України – між навчальним закладом, відповідним органом поліції та особою, яка нав-

чається. Метою післядипломної освіти є задоволення індивідуальних потреб працівників поліції в особистому професійному зростанні, забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму та культури, здатних компетентно і відповідально виконувати свої функції. Службова підготовка – система заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням специфіки та профілю його службової діяльності¹. Відповідно до Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, затвердженого наказом МВС України від 24.12.2015 № 1625², фінансування післядипломної освіти працівників поліції здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Як бачимо, професійне навчання поліцейських є безперервним процесом, який починається з проходження первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції або на навчання у вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, і відбувається в ме-

---

¹ Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. комент./ за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка. Харків: МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 408 с.

² Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, затвердженого наказом МВС України від 24.12.2015 р. № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#n14>

жах післядипломної освіти і службової підготовки протягом всієї кар'єри поліцейського.

Окрему увагу привертає реалізація таких ключових елементів економічних методів у діяльності поліції як оплата житла та його лізинг. Положення п. 1 ст. 96 Закону України «Про Національну поліцію» встановлюють, що поліцейські забезпечуються житлом на підставах і в порядку, визначених житловим законодавством. Між тим п. 2 вказаної статті передбачено, що поліцейським, які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов, житлова площа надається в першочерговому порядку. Незважаючи на це, законодавцем не зазначена обов'язковість та необхідність внесення таких осіб до Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов. У зв'язку з чим виникає питання де саме та яким чином повинні братися на облік працівники органів поліції, які потребують поліпшення житлових умов. Саме тому, на думку М. В. Романенко, з якою ми повністю погоджуємося, визначення порядку взяття працівників органів поліції на облік являється необхідним для забезпечення ефективної реалізації права поліцейських на отримання житла та дієвого використання цього економічного важеля, оскільки незрозумілість та неоднозначність у викладенні положень Закону фактично унеможлиблюють реалізацію цього права. Спірним на думку автора також являється положення викладене у п. 5 ст. 96 Закону України «Про Національну поліцію», де вказано, що керівники органів поліції мають право

виплачувати поліцейським, які не мають власного житла в населеному пункті, де вони проходять службу, і винаймають житло компенсацію за компенсацію за найм у розмірі і порядку, що визначаються постановою Кабінету Міністрів України від 24.10.2018 № 86 «Про затвердження Порядку виплати та визначення розміру грошової компенсації поліцейським за найм ними житла»¹. Неоднозначність у цьому питанні викликає формулювання «мають право виплачувати», оскільки не зрозумілими є підстави та умови за якими дана компенсація підлягає виплаті або навпаки які виключають її. Тому на перший погляд приваблива ідея виглядає не дуже вдалою, оскільки виникає питання доцільності зазначення цього положення у Законі України «Про національну поліцію», якщо воно не несе за собою обов'язкового характеру виконання. Окрім цього це положення може в подальшому провокувати виникнення певних корупційних проявів та механізмів маніпулювання керівниками щодо підлеглих².

Постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 № 1201 «Про затвердження Порядку забезпечення Державною іпотечною установою

---

¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.2018 р. № 86 «Про затвердження Порядку виплати та визначення розміру грошової компенсації поліцейським за найм ними житла». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2018-%D0%BF#n8>

² Романенко М. В. Особливості соціального забезпечення поліцейських. С. 37–38. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:mc8v5ybJUp4J:dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2220/osoblivosti_social_nogo_zabezpechennya_p.pdf%3Fsequence%3D2%26isAllowed%3Dy+&cd=7&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

(далі – ДІУ) поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу»¹ визначено механізм забезпечення ДІУ поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу та компенсації частини лізингових платежів за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством.

Умовами пільгового фінансового лізингу програми МВС України по забезпеченню житлом поліцейських передбачено такий розподіл платежів: за рахунок держави компенсуються витрати по обслуговуванню договору лізингу (100 %) та частина лізингових платежів (до 40 %). Сума компенсації залежить від стажу роботи та складу родини. Наприклад, маючи вислугу: від 5 до 10 років – щомісячний платіж зменшується на 10 %; від 10 до 15 років – на 20 %; від 15 років – на 30 %. Окрім цього, за наявності дітей платіж зменшується ще на 5 % за кожну дитину. Умовами участі у програмі є вислуга не менше 2 років, окрім учасників бойових дій, не менше 5-ти років до виходу на пенсію, не потрібно перебувати на квартирному обліку, строк лізингу не більше 20 років, є можливість опція дострокового погашення. Най-

---

¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 1201 «Про затвердження Порядку забезпечення Державною іпотечною установою поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-2018-%D0%BF#Text>

більш сприятливі умови будуть у подружжя, в якому обидва члени сім'ї мають право на отримання житла, їм компенсація подвоїться. Таким чином, очевидними є перевагами фінансового лізингу для поліцейських перед іншими методами фінансування та придбання об'єктів нерухомого майна житлового призначення¹.

Підводячи підсумки, резюмуємо, що економічними методами у діяльності Національної поліції є способи (тобто сукупність засобів та їх елементів) за допомогою яких здійснюється вплив на працівників, з урахуванням їх особистих економічних інтересів, з метою успішної роботи всього правоохоронного органу, ефективного виконання службових обов'язків кожним працівником та забезпечення виконання завдань, покладених на Національну поліцію. Нами визначено, що економічні методи є одними із чинників, що визначають активне виконання професійних завдань та визначають мотивацію працівників поліції до їх служби, основними елементами якої є матеріальні (як приклад грошове забезпечення, оплата навчання, компенсація житла та фінансовий лізинг поліцейських тощо).

У той же час, досліджено, що, незважаючи на відносно значний період функціонування Національної поліції, можна констатувати значну кіль-

---

¹ Сім'ї поліцейських Одеської області отримали квартири за програмою фінансового лізингу МВС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/simy-policejskih-odeskoyi-oblasti-otrimali-kvartiri-za-programoyu-finansovogo-lizingu-mvs>

кість проблем правового регулювання як грошового забезпечення поліцейських, так і їх житлового забезпечення. Зокрема, мова йде про відсутність законодавчого закріплення дефініції «грошове забезпечення». Зазначене не сприяє правильному й однозначному розумінні цього правового явища, а також негативно впливає на правозастосовну практику. Разом з цим зазначено, що основний нормативно-правовий акт діяльності Національної поліції, який визначає її правовий статус та засади функціонування, майже не регламентує навіть загальні засади здійснення грошового забезпечення поліцейських. Цю сферу врегульовано адміністративними актами, застосування яких, як ми вже зазначали, не відповідає положенням вказаного закону.

Вирішення окреслених проблем реалізації економічних методів у діяльності поліції потребує доопрацювання норм Закону України «Про Національну поліцію», а також визначення понять, якими оперує законодавець та зменшення кількості термінів для позначення одного і того ж явища.

Треба не забувати, що потреби людини мають конкретні форми матеріальних інтересів, що потребують конкретного нормативно-правового забезпечення як економічних стимулів для ефективної та продуктивної праці. Тому, дослідивши економічні методи у діяльності поліції, зроблено висновок про наявність питань, вирішення яких буде сприяти вдосконаленню служби у Національній поліції.

2.4. Стимулюючі, виховні, соціально-психологічні та пізнавально-програмуючі адміністративно-правові методи діяльності Національної поліції України

Зміст афоризму «Не хлібом одним живе людина» був справедливим з давніх-давен, а особливо нині, коли матеріальні потреби людей у більшості країн задоволені, а на перший план виходять нематеріальні потреби й стимули. На початку нового століття людина працює не тільки для задоволення першочергових матеріальних інтересів, скільки для комплексного забезпечення широкого кола потреб соціального, культурного, духовного характеру¹. Тому у концепціях людських відносин і особливо людських ресурсів, зміст стимулювання зазнав значних змін в результаті його націленості не стільки на саму працю (як в класичній концепції), скільки на людину, її якості – основні джерела активності персоналу і, перш за все, її інтереси і потреби².

Вивченню проблеми стимулювання праці присвячено багато робіт відомих як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, вчених, робітників, серед яких О. Гребінчук, Б. М. Генкин, Д. Богиня, О. Грішнова, В. Данюк, Г. Дмитренко, Ф. Тейлор, Е. Мейо,

---

¹ Мотивація персоналу. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:tHbzRAIDwkUJ:https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/8468/11/12%2520%25D0%2593%25D0%259B%25D0%2590%25D0%2592%25D0%2590.pdf+%&cd=7&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

² Тарасенко В. А. Анализ определения термина стимулирование труда. *Науч.-теорет. и практ. журн.* 2013. Вып. 30 (78). С. 24–28.

А. Маслоу, А. Файоль, Г. Деслер, Л. Якока, Ю. Р. Одегова, А. П. Єгоршина, В. В. Андреев, Г. Р. Бурлаков та ін. Проте навіть в умовах оновлення адміністративного законодавства України нагальною потребою є наукове переосмислення питань, пов'язаних із застосуванням методу стимулювання персоналу у підрозділах Національної поліції, про що свідчить існування невирішених теоретичних та практичних проблем. Зокрема, більшість наукових напрацювань та соціальних досліджень орієнтують на наявність застарілих методів та підходів стимулювання працівників до виконання службових обов'язків, що нажалі і успадкувала Національна поліція. Наприклад, багато керівників окремих підрозділів поліції використовують авторитарний стиль управління, де єдиним стимулюванням є відсутність покарання.

Дефініція «стимулювання» в літературі вживається як у широкому, так і в вузькому розумінні. У широкому значенні цього поняття воно охоплює всі, що використовуються в управлінні, методи мотивації, впливу, винагороди, зокрема адміністративні, економічні (матеріальні), соціально-регулятивні. Адміністративні методи стимулювання праці мають вплив на індивіда, групу через накази, завдання, трудові дисциплінарні заохочення, тощо. Це такі методи, коли необхідний суб'єкту управління трудовою поведінкою результат досягається завдяки тому, що для суб'єкта праці «збитки» від можливих санкцій за невиконання перевершують витрати на виконання завдання. У вузькому розумінні стимулювання праці фактично

збігається з соціальною регуляцією праці – соціальною мотивацією трудової поведінки, коли спонукання до діяльності здійснюється через задоволення різноманітних потреб особистості, соціальної групи чи трудового колективу¹.

І. П. Поварич і Б. Г. Прошкін під стимулюванням розуміють опосередковану дію на об'єкт управління, що передбачає створення такої зовнішньої ситуації, яка спонукає особу або трудовий колектив до дій, відповідних цілей, що стоять перед суспільством².

Визначення стимулюванню можна надати як процесу застосування відповідних імпульсів для індивіда та організації. У науковій літературі можна зустріти також й інші поняття. Наприклад, деякі автори визначають стимулювання як дію на трудову поведінку працівників через створення для них відповідних умов праці, що заохочують останніх до праці. Інший підхід визначає, що під стимулюванням необхідно розуміти вплив, поштовх, імпульс, заохочення до вчинення необхідних дій. З наведеного слідує висновок, що стимулювання відграє подвійну роль щодо забезпечення необхідної трудової поведінки працівника та успішного виконання ним своїх обов'язків, а з іншого боку створення належних умов для забезпечення потреб працівника.

---

¹ Соціологія праці: навч. посіб. Київ: Либідь, 2004. 440 с. URL: http://megalib.com.ua/content/5297_1_Sytnist_i_fynkcii_stimyluvannya_praci.html

² Поварич І. П., Прошкін Б. Г. Стимулирование труда. Системный подход. Новосибирск: Наука, 1990. С. 56.

Інший підхід до визначення вказаної дефініції визначає, що методи стимулювання – це методи впливу на мотиваційну сферу особистості, спрямовані на спонукання осіб до поліпшення своєї поведінки, розвитку у них позитивної мотивації поведінки. До завдань стимулюючих методів відносять: закріплення позитивних форм поведінки; попередження і припинення негативних проявів і вчинків; формування позитивної мотивації поведінки¹.

У ході дослідження, проаналізувавши наукові підходи до визначення поняття стимулювання, можна дійти висновки що останнє покликано виконувати такі необхідні функції, які у своїй сукупності комплексно впливають на трудову поведінку і мотивацію працівників:

– по-перше так як стимулювання по своїй природі покликано сприяти підвищенню мотивації виконання службових обов’язків з боку працівників та вирішувати економічні завдання, то останнє виконує економічну функцію;

– по-друге, це соціальна функція, яка пояснюється тим, що працівник за виконану роботу отримує доходи, тобто певні блага, завдяки яким має можливість себе забезпечити всім необхідним, досягнути бажаного економічного та соціального рівня в суспільстві;

– наступною функцією, яку виконує стимулювання є соціально-психологічна. Остання викликана формуванням у працівника внутрішнього

---

¹ Коджаспірова Г. М. Педагогіка. URL: https://stud.com.ua/46471/ pedagogika/metodi_stimulyvannya_diyalnosti_povedinki

переконавання, сприяє утворенню його потреб, мотивів, бажань та відношення стосовно виконання трудової функції;

– остання, але не менш значима є морально-виховна функція, яка покликана формувати у людини установлений комплекс моральних настанов та якостей.

На думку Т. В. Колеснік, з якою доцільно погодитися, матеріальне, моральне, психологічне стимулювання співвідносяться у нерозривній єдності. Будь-яке стимулювання має бути обґрунтованим, тому і потрібно створювати особливу систему, яка буде, до того ж, додатковим стимулом для працівників. Неможливо будувати таке суспільство, що характеризується ознаками демократичності та права, як і соціальне державно-організоване суспільство, виходячи лише із принципу матеріальної зацікавленості¹.

Для стимулювання характерним є наявність різних форм виразу. Тобто, це може бути як матеріальна форма (грошова), статусна чи трудова, так і соціально-психологічна або творча форма виразу. Проте на даний час все більше вчених вказують на помилковість розуміння матеріального стимулювання до якого відноситься грошове забезпечення як найбільшого стимулу. Так, С. Лебедева зазначає, що за оцінками психологів, ефект збільшення заробітної плати позитивно діє на працівника протягом трьох місяців, по закінченню яких такий

---

¹ Матузова Н. И., Малько А. В. Теория государства и права: курс лекций. Москва: Юристъ, 1997. С. 156.

співробітник зикає до неї і поступово переходить у звичний для нього режим роботи¹. Тому у наукових джерелах робиться акцент на необхідності застосування нематеріального стимулювання. До останнього відносяться подяки, грамоти, дипломи, публічне визнання здобутків, організація культурно-масових заходів для поліцейських, психологічна підтримка тощо.

Разом з цим, необхідно враховувати, що стимулювання працівника падає і за недостатнього, і за надмірного матеріального стимулювання. Однак є такі стимули, які підвищують результативність роботи. Цими стимулами є пільги і привілеї: зазначена пряма залежність між наявністю пільг та кількістю їх, з одного боку, почуттям гордості і позитивним ставленням працівника до свого місця роботи – з іншого. Тому, у ході стимулювання працівників Національної поліції не останню роль відіграють трудові дисциплінарні заохочення.

Так, Г. Чанишева та Н. Болотіна вказують на те, що надзвичайно важливе місце в забезпеченні дисципліни праці належить оцінці. За результатами позитивної оцінки до працівника можуть застосовуватися заохочення².

Відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України службова дисципліна ґрунтується на створенні необхідних організаційних та соціально-економічних умов для чесного, неупере-

---

¹ Лебедева С. Методология и механизм регулирования оплаты труда. Минск: Амалфея, 2005. 284 с.

² Чанишева Г., Болотіна Н. Трудове право України. Львів: Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка, 1999. 214 с.

дженого і гідного виконання обов'язків поліцейського, повазі до честі і гідності поліцейського, вихованні сумлінного ставлення до виконання обов'язків поліцейського шляхом застосування заохочення¹.

Досліджуючи вказану проблематику, обґрунтовану позицію бачимо в Л. Ухової, яка зазначає, що трудове дисциплінарне заохочення, будучи зумовленим економічним змістом, повинно відповідати наступним вимогам (які визначають його ефективність):

1) за характером впливу заохочення повинно діяти не підкоряючи, а направляючи волю суб'єктів заохочення на корисні дії, спонукаючи до свідомого, добровільного, вольового вибору варіанту корисної поведінки;

2) заохочення при доведенні до учасників трудових відносин інформації про можливі сприятливі наслідки тих чи інших дій повинно мати цілісно-орієнтаційний вплив на поведінку суб'єктів: формувати позитивне уявлення про варіант соціально-корисної, економічно значущої поведінки, створювати умови для задоволення потреб та інтересів учасників трудових відносин, забезпечувати зацікавленість як мотив сумлінного ставлення до праці з усвідомленням заслуги, що підлягає заохоченню;

3) заохочення має відповідати потребам та інтересам працівників (тоді воно проявляє свою стиму-

---

¹ Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 29. Ст. 233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>

лювальну функцію вже на інформаційному рівні дії права в декларативній формі);

4) усвідомлення працівником значущості варіантів корисної поведінки можливе лише за умови нормативної фіксації зовні оформленого стимулу в правовій нормі й підстав для її реалізації;

5) заохочення повинно орієнтувати суб'єктів не на дотримання дисципліни праці як такої, а на активну правомірну поведінку працівників у процесі трудової діяльності, яка вже містить у собі всі характеристики дисциплінованої праці;

6) заохочення повинно бути постійно дієвим фактором, забезпечувати визнання трудових заслуг за виконану роботу, закріплювати варіант корисної поведінки працівників, сприяти розвитку трудової активності та ініціативи у майбутньому;

7) активний вплив норм заохочення повинен бути спрямованим не тільки на дотримання правил поведінки, але й на стимулювання трудових відносин певного виду, залучення в цей процес основного адресата – роботодавця, оскільки заохочення є належним схваленням;

8) заохочення повинно виражати економіко-правову і соціальну оцінку обґрунтованості результатів праці через індивідуальні його характеристики¹.

Заохочення є засобом підтримання службової дисципліни, що полягає у відзначенні поліцейського за успішне виконання ним обов'язків, а також за інші заслуги перед державою та суспіль-

---

¹ Ухова Л. Д. Правовое регулирование поощрения добросовестного труда по российскому трудовому законодательству: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.05. Екатеринбург, 2006. 26 с.

ством. Заохочення застосовуються з огляду на сукупну оцінку професійних якостей поліцейського, результатів службової діяльності, ступеня службової активності, ініціативності та стану дотримання службової дисципліни на підставі нагородного листа (подання) про заохочення. При цьому звертається увага на відповідність заохочення досягненням особи¹.

Відповідно до ч. 2 ст. 6 Дисциплінарного статуту Національної поліції України та наказу МВС України від 25.04.2019 № 317 «Про заохочення в Національній поліції України» до поліцейських можуть застосовуватися такі види заохочень:

1) дострокове зняття дисциплінарного стягнення, тобто поліцейський, який має дисциплінарне стягнення, може заохочуватися лише шляхом дострокового зняття дисциплінарного стягнення, але не раніше ніж через три місяці з дня видання наказу про застосування дисциплінарного стягнення, крім випадків заохочення такого поліцейського державними нагородами. Дострокове зняття дисциплінарного стягнення застосовується у разі, якщо воно виконало свою виховну функцію, а поліцейський своїм ставленням до служби і поведінкою довів своє виправлення. Одноразово може бути знято лише одне дисциплінарне стягнення. Дострокове зняття дисциплінарного стягнення до поліцейського, якому оголошено зауваження, не застосовується;

---

¹ Наказ МВС України від 25.04.2019 р. № 317 «Про заохочення в Національній поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0535-19#Text>

2) занесення на дошку пошани є особливою формою визнання та морального стимулювання, спрямованою на відзначення та вшанування працівника Національної поліції України, підвищення якості виконавчої дисципліни в поліції.

Для занесення на Дошку пошани, особи повинні відповідати наступним критеріям:

- проявили приклади героїзму, мужність, високий професіоналізм під час виконання службових обов'язків та зразкового виконання своїх функціональних обов'язків;

- мають відмінні та добрі оцінки при здачі підсумкових заліків, за результатами успішного проходження спеціалізації, перепідготовки, підвищення кваліфікації, стажування, професійної підготовки, та оцінюванні результатів службової діяльності;

- повинні не мати діючих дисциплінарних стягнень та стягнень, які були оголошені протягом поточного року за порушення дисципліни та законності; до працівників, які займають керівні посади також оцінюються результати роботи підлеглих, береться до уваги відсутність допущених надзвичайних подій, грубих порушень дисципліни працівників;

- такі особи повинні користуватися високим авторитетом серед працівників та громадян, представників влади, підприємств та організацій;

- мають досвід роботи не менше 5 років (термін навчання у вищих навчальних закладах не враховується);

3) заохочення грошовою винагородою (може застосовуватися як окремий вид заохочення або

одночасно із заохоченням відомчою заохочувальною відзнакою Національної поліції України або Міністерства внутрішніх справ України. Розмір грошової винагороди не може перевищувати розміру посадового окладу з урахуванням підвищень за посадою, що займає особа, яку висувають до заохочення. Грошова винагорода виплачується в межах асигнувань, передбачених у кошторисі Національної поліції України, відповідного органу (підрозділу) поліції на грошове забезпечення поліцейських та заробітну плату працівників);

4) заохочення цінним подарунком є видом заохочення за зразкове виконання службового обов'язку, старанність, ініціативу і наполегливість, високий професіоналізм, мужність та героїзм, проявлені під час забезпечення охорони прав і свобод людини, підтримання публічної (громадської) безпеки і порядку, за тривалу і плідну працю, активну участь у наданні допомоги в забезпеченні публічної (громадської) безпеки та боротьбі із злочинністю. Цінний подарунок – це предмет особистого користування або предмет побутового призначення, придбаний за рахунок коштів державного бюджету. На цінний подарунок може бути нанесений дарчий напис. Цінним подарунком можуть бути нагороджені громадяни України за активну участь у наданні допомоги в забезпеченні публічної безпеки та порядку, боротьбі зі злочинністю. Вартість цінного подарунка (з урахуванням вартості дарчого напису), придбаного за рахунок коштів державного бюджету, не повинна перевищувати 25 % розміру однієї мінімальної заробітної плати (у роз-

рахунку на місяць), установленої на 1 січня поточного року;

б) надання додаткової оплачуваної відпустки тривалістю до п'яти діб – здійснюється відповідно до Законів України «Про Національну поліцію» та «Про відпустки»¹. Святкові та неробочі дні до тривалості додаткової оплачуваної відпустки не включаються. Додаткова оплачувана відпустка надається та використовується до кінця календарного року за бажанням поліцейського у зручний для нього час, але не пізніше 26 грудня поточного року та оформлюється наказом по особовому складу відповідного органу (підрозділу) поліції. Поліцейський може бути заохочений наданням додаткової оплачуваної відпустки тривалістю до п'яти діб не раніше ніж через два роки після попереднього заохочення додатковою оплачуваною відпусткою, крім випадків нагородження за отримання поранення під час забезпечення публічної (громадської) безпеки чи затримання небезпечних правопорушників²;

б) заохочення відомчими заохочувальними відзнаками Національної поліції України та Міністерства внутрішніх справ України. У Міністерстві внутрішніх справ України встановлені такі відомчі заохочувальні відзнаки: подяка, грамота, почесна

---

¹ Закон України «Про відпустки». *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 2. Ст. 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>

² Наказ МВС України від 25.04.2019 р. № 317 «Про заохочення в Національній поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0535-19#Text>

грамота, нагрудні знаки «За відзнаку в службі», «За відвагу в службі», «За безпеку народу», медалі «10 років сумлінної служби», «15 років сумлінної служби», «20 років сумлінної служби», «Ветеран служби». Вищою відзнакою Міністерства внутрішніх справ України є нагрудний знак «За безпеку народу». Нагородження відзнаками здійснюється послідовно відповідно до їх значущості в такому порядку подяка, грамота, почесна грамота, нагрудний знак «За відзнаку в службі», нагрудний знак «За безпеку народу». Нагородження відзнакою може бути здійснено посмертно. Відомчими заохочувальними відзнаками Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя» та «Холодна зброя» заохочуються особи, які мають право на придбання, зберігання та використання вогнепальної зброї відповідно до чинного законодавства, за сумлінну службу, особливі заслуги в боротьбі зі злочинністю, охороні громадського порядку, захисті конституційних прав та свобод людини і громадянина, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового, службового та громадянського обов'язку, проявлені при цьому честь і доблесть. Реєстрація, зберігання, носіння, використання і застосування зброї здійснюються відповідно до чинного законодавства¹;

7) дострокове присвоєння чергового спеціального звання. Так, достроково спеціальні звання можуть бути присвоєні в порядку заохочення після

---

¹ Наказ МВС України від 25.04.2019 р. № 317 «Про заохочення в Національній поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0535-19#Text>

закінчення не менше половини визначеного строку вислуги в спеціальному званні (у разі дострокового присвоєння спеціального звання посмертно – незалежно від строку вислуги в попередньому спеціальному званні та займаній штатній посаді) у разі відповідності спеціального звання, що присвоюється, спеціальному званню, передбаченому займаною штатною посадою¹. До поліцейського, до якого застосовано заохочення у виді дострокового присвоєння чергового спеціального звання, повторно такий вид заохочення може бути застосований не раніше ніж через три роки, крім випадків застосування зазначеного виду заохочення до поліцейських за виявлені мужність і героїзм під час рятування життя громадян або затримання особливо небезпечних злочинців²;

8) присвоєння спеціального звання, вищого на один ступінь від звання, передбаченого займаною штатною посадою можуть присвоюватися в порядку заохочення після закінчення не менше ніж півтора строку вислуги у попередньому спеціальному званні³.

Деякі науковці досліджуючи актуальність вказаної проблематики, доходять висновку, що не можна ототожнювати стимулювання та заохочення, адже стимулювання не зводиться лише до заохо-

---

¹ Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

² Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 29. Ст. 233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>

³ Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII...

чення чи гарантій за виконану роботу та досягнуті результати. Останнє є одним із основоположних способів управління працею. Стимулювання є засобом впливу на поведінку працівників, може поєднувати в собі економічні, політичні чи інші методи заохочення під час управління трудовим процесом.

За формування громадянського суспільства та правової держави в Україні виховання як метод формування правової свідомості й підвищення правової культури працівників поліції, набуває особливої актуальності. Його значення зростає у зв'язку з необхідністю суспільних перетворень через зміни орієнтирів соціального розвитку, формування правової культури у межах нового правового розуміння, утвердження і забезпечення прав і свобод людини, збільшення ролі верховенства права, стимулювання правової активності людей та їх об'єднань, створення необхідного правового поля для ефективного функціонування громадянського суспільства та розвитку правової держави.

У юридичній літературі методи виховання визначаються як способи цілеспрямованого впливу на правосвідомість людини. Розрізняють методи формування правосвідомості (переконання, доказ, бесіди, лекції, розповіді, диспути на правові теми, обговорення друкованих матеріалів, творів літератури і мистецтва на правову тематику, навіювання), методи формування мотивів, навичок, звичок правомірної поведінки (вимоги, привчання, приклад, змагання), методи стимулювання і стягнення¹.

---

¹ Мицкевич А. В., Обухова В. М. Методика правового виховання: монографія. Москва, 1982. 174 с.

О. І. Гарасимів зазначає, що під час виховання почуття відповідальності у діяльності поліцейських необхідно зважати на вибір правильного методу, оскільки через помилку під час вибору методу, виховання може виявитися неефективним, якщо не матиме негативний ефект. Під методом виховання, на думку вченої, необхідно розуміти сукупність прийомів і способів, за допомогою яких суб'єкт виховання впливає на об'єкт, спонукаючи його розвивати й удосконалювати свою правосвідомість і правомірну правову практику¹.

Метод правового виховання – це сукупність способів і прийомів виховного впливу, які забезпечують реалізацію та досягнення мети правового виховання. До методів виховання належать: переконання, примус, покарання, наочність, позитивний приклад, вирішення юридичних казусів, критика й самокритика, наслідування тощо².

Здійснюючи загальнотеоретичну характеристику поняття правового виховання правоохоронців, О. Є. Гіда вказує, що до основних прийомів примусу, що застосовується у виховній роботі з працівниками правоохоронних органів належать нагадування, попередження, вимога усунути недоліки, заборона, створення відповідної громадської думки, попередження про притягнення до дисциплі-

---

¹ Гарасимів О. І. Філософсько-правовий аспект соціальної відповідальності в діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2012. 188 с.

² Філософія правового виховання: навч. посіб./А. П. Гетьман, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін.; за ред. А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. Харків: Право, 2012. 248 с.

нарної відповідальності, застосування дисциплінарного стягнення. На думку автора, метод прикладу полягає у цілеспрямованому та системному впливі на свідомість і поведінку поліцейського сукупністю позитивних особистих прикладів із боку керівників, представників старшого покоління, авторитетних особистостей. Практика виховної діяльності свідчить, що саме авторитетним людям тут належить провідна роль. У свою чергу, метод змагання у виховній роботі дає змогу створити атмосферу суперництва, рівняння на лідерів, стимулювання співпраці та забезпечує згуртованість, взаємоповагу та взаєморозуміння у колективі¹.

Застосування методів виховання залежить від цілей, завдань, видів виховної діяльності, їх особистісних, педагогічних, психологічних якостей, умов і місця організації виховання. Методи виховання мають педагогічну, психологічну, етичну спрямованість, передбачають різні способи впливу на свідомість і поведінку працівників Національної поліції.

Разом з цим, доцільно зазначити, що на формування правового виховання працівників поліції вирішальний вплив, з одного боку, мають рівень суспільної та індивідуальної правової культури, профілактика правопорушень, зміцнення законності, правопорядку і державної дисципліни, захист прав особистості, масова просвіта та правове виховання населення, підготовка юридичних кад-

---

¹ Гіда Є. О. *Форми та методи правового виховання працівників міліції України. Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ.* 2011. № 3. С. 26–27.

рів, продумана правова реформа. З іншого боку, рівень правового виховання залежить від матеріальних (економічних) умов життя суспільства і його складових, що може мати вирішальне значення для його підвищення або, навпаки, зниження¹.

Удосконалення традиційних методів виховання поліцейських та їх адаптація до змін – вимога сьогодення. У процесі виховання важливу роль виконують різні засоби, а практика вирішення окресленого завдання виробила різноманітні форми діяльності. Засобами правового виховання є все те, за допомогою чого здійснюється цілеспрямований вплив на свідомість, волю і поведінку поліцейських або за допомогою чого передається інформація, що має значення, впливає на формування активної правової позиції працівників поліції як індивідів.

До інших додаткових адміністративно-правових методів діяльності поліції науковці відносять соціально-психологічні методи, до яких належать соціальний аналіз колективу, соціальне планування, участь персоналу в управлінні, соціальний розвиток колективу, психологічний вплив на працівників (формування груп, створення нормального, психологічного клімату), розвиток у працівників ініціативи і відповідальності. Вказані методи відносяться до категорії комплексних методів, які в деякій мірі включають організаційні, адміністративні та інші. При цьому змінюється лише

---

¹ Мартыненко Б. К. Правосознание, правовая культура и правовое воспитание. *Проблемы теории и государства и права*. Москва, 2008. 528 с.

підхід до використання тих чи інших засобів, який виявляється заснованим на соціально-психологічних особливостях працівника поліції.

Також в окремий вид методів у діяльності поліції виділяють пізнавально-програмуючі методи, які дозволяють привести реалізацію форм діяльності відповідних органів до певного науково обґрунтованого виду. Вони використовуються в межах правової та не правової форм діяльності органів публічної служби у правоохоронній сфері. Зазначене пов'язано із задоволенням інтелектуально-творчих потреб працівника. Ефективність цих методів залежить від того, наскільки їх конкретне втілення відображає потреби поліцейських. Адже продуктивність праці збільшується, якщо виробничий інтерес співпадає з інтересом працівника.

Об'єктивна необхідність наукового обґрунтування управлінських впливів зумовлює особливу значимість розуміння сутності пізнавально-програмуючих методів, котрі у міру розвитку теорії та практики управління стають дедалі все більш різноманітними. До них відносять методи: системного аналізу, дослідження операцій, моделювання, організаційного проектування, сітьового планування. Вони призначені спеціально для аналізу систем та процесів управління¹.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновки, що за допомогою методів стимулювання та виховання забезпечується мотивація саме право-

---

¹ Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник/за ред. канд. юрид. наук Ю. Ф. Кравченка. Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 1999. 702 с. URL: <https://studfile.net/preview/5012883>

мірної поведінки працівників поліції, тобто поведінки яка здійснюється в межах установлених чинним законодавством. Так, стимулювання можна розглядати як сукупність юридичних норм, що закріплюють певні засоби впливу на свідомість і психіку працівників з метою посилення правомірної поведінки та ефективної службової діяльності. Під методом виховання необхідно розуміти сукупність прийомів і способів, за допомогою яких суб'єкт виховання впливає на об'єкт, спонукаючи його розвивати й удосконалювати свою свідомість і правомірну діяльність. Таким чином методи стимулювання та виховання для службової діяльності працівників поліції мають важливе значення, тому пріоритетним напрямом України має стати постійне вдосконалення механізму стимулювання та виховання працівників поліції, що забезпечить ефективне та якісне виконання службових обов'язків. Проаналізувавши особливості та роль трудових дисциплінарних заохочень працівників поліції, з'ясовано, що вони мають досить стимулюючий вплив та покликані ефективно та якісно впливати на виконання поліцейськими своїх службових обов'язків.

Контрольні запитання та завдання

1. Визначте сутність та особливості імперативного та рекомендаційного методів в організації діяльності поліції.
2. Що являють собою організаційно-правові методи у діяльності НПУ?

3. Що є головними особливостями організаційно-правових методів в сучасній діяльності НПУ?

4. Через які складові елементи здійснюється реалізація організаційно-правових методів в сучасній діяльності НПУ?

5. Що слід вважати економічними методами у діяльності Національної поліції?

6. Наведіть особливості цивільно-правової відповідальності працівників НПУ.

7. Дайте визначення дисциплінарної відповідальності, як одному з видів юридичної відповідальності.

8. Назвіть проблеми правового регулювання грошового забезпечення поліцейських.

9. Розкрийте зміст методів стимулювання та виховання для службової діяльності працівників поліції.

10. Розкрийте роль методів стимулювання та виховання у формуванні правомірної поведінки працівників поліції.

Розділ 3

Напрями удосконалення адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України в умовах євроінтеграції

Основні поняття: зарубіжний досвід; міжнародна діяльність; організаційна діяльність; напрями удосконалення національного законодавства; євроінтеграція.

3.1. Зарубіжний досвід застосування адміністративно-правових методів у діяльності поліції та можливості використання його в Україні

Одним із напрямів удосконалення змісту адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України в умовах євроінтеграції є вивчення зарубіжного досвіду з метою оцінки ефективності її діяльності та запровадження найбільш цінних напрацювань на національному підґрунті.

Питанню дослідження зарубіжного досвіду в діяльності органів поліції так чи інакше присвячена низка наукових праць правознавців, серед яких: О. М. Бандурка, О. Н. Ярмиш, Р. А. Калюжний, О. Ю. Татаров, С. С. Коломойцев, Н. В. Камінська, О. С. Проневич, В. Г. Фатхутдінов, М. С. Кельман, С. С. Чернявський, А. М. Куліш, В. О. Заросило, О. В. Петришин, Є. Ю. Соболев, Н. П. Матю-

хіна, А. М. Колодій С. Р. Тагієв, М. І. Хавронюк, М. С. Цуцкідзе та ін. У той же час, вивчення стану наукових розробок вказаної проблематики свідчить про відсутність комплексних напрацювань щодо дослідження зарубіжного досвіду застосування адміністративно-правових методів у діяльності поліції. Зазначене обумовлює актуальність подальшого розвитку даної наукової проблематики.

На основі аналізу правоохоронної діяльності країн ЄС у її внутрішньодержавному та наднаціональному вимірах, закономірним є висновок про доцільність подальших наукових розробок і прийняття високих, демократичних стандартів правоохоронної діяльності, як стверджує А. І. Білас. На думку автора, вони зумовлені впливом інтеграційних процесів на європейському континенті, спільної наднаціональної політики у сфері внутрішніх справ та захисту прав людини. Водночас, такі стандарти мають враховувати у кожному конкретному випадку можливості їх запровадження, національні інтереси країни, історичні традиції, потреби населення тощо¹.

На необхідність дослідження особливостей зарубіжного досвіду у поліцейській діяльності також акцентує увагу й О. Л. Соколенко, яка зазначає, що організація та діяльність правоохоронних органів у кожній державі має свою власну специфіку, що визначається особливостями державного устрою, станом суспільних відносин, політичними, право-

---

¹ Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: Порівняльно-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук. Київ. 2016. 227 с.

вими, економічними та соціальними чинниками. Тому, на думку автора, вивчення досвіду організації поліцейської діяльності у зарубіжних країнах дозволяє об'єктивно оцінити і спрогнозувати поточні та віддалені тенденції розвитку національної моделі правозахисної діяльності поліції, своєчасно виявити її недоліки та скорегувати адміністративно правове регулювання і практику, використати позитивні й вже апробовані аспекти зарубіжного досвіду¹.

Як стверджують Є. Ю. Соболев та С. С. Коломойцев, сьогодні актуальним є пошук та запровадження нових підходів у сфері управління правоохоронними органами, побудови їх якісно нової моделі відповідно до стандартів, принципів і норм, що вироблені світовою спільнотою. Важливе теоретичне та практичне значення на цьому шляху має досвід правоохоронних органів інших країн світу, знання тих явищ, тенденцій та закономірностей, що визначають сучасний стан і перспективи розвитку управління поліцейськими підрозділами².

Зрозуміло, що як для розвинутих, так і для інших країн, які перебувають на шляху розбудови демократичних та правових інститутів, характерною особливістю є прагнення створити ефективну демократичну модель діяльності поліції. Зазначе-

---

¹ Соколенко О. Л. Зарубіжний досвід захисту прав громадян у діяльності поліції. *Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка*. С. 28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2013_95_10

² Соболев Є. Ю., Коломойцев С. С. Досвід організації та діяльності поліції провідних країн Європи. *Форум права*. 2010. № 2. С. 461. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10cejppk.pdf>

не, в тому числі, є необхідною умовою набуття демократичної легітимності, визнання країни на міжнародному рівні. Безумовно, окреслене є важливим критерієм для прийняття України до Європейського союзу як повноцінного члена європейської спільноти.

На противагу цьому, групою науковців у складі В. В. Городовенка, О. О. Ганзенко та О. Л. Макаренкова, слушно наголошено на тому, що небезпечно переймати зарубіжний досвід у практику національних правоохоронних органів без ретельного дослідження доцільності та дієвості таких методів¹. Можна пригадати, що експертами Ради Європи під час проведення 26.04.2006 семінару «Аналіз організації роботи міліції в Україні. Презентація деяких моделей організації діяльності правоохоронних органів країн-членів Ради Європи» застережено українських колег від буквального копіювання якої-небудь моделі роботи поліції². У цьому контексті можна погодитися з Г. В. Атаманчуком, на думку якого «кожне суспільство може нормально розвиватися на базі тільки власної культури, своїх традицій і звичаїв, поглядів та установок, ідеалів та цінностей»³. У той же час, використання світового досвіду є важливим фак-

---

¹ Городовенко В. В., Ганзенко О. О., Макаренков О. Л. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України: навч.-метод. посіб. Запоріжжя, 2012. 181 с.

² Михайлова Г. Експерти Ради Європи сприяють реформуванню української міліції. 27.04.2006. URL: http://mvsinfo.gov.ua/official/2006/04/270406_1.html

³ Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: [курс лекций]. Москва: Юрид. лит., 1997. 400 с.

тором розвитку професійних, ефективних, стабільних та авторитетних правоохоронних органів державної влади¹. Тому, вдосконалення діяльності цих органів повинно бути пов'язано із впровадженням найкращого зарубіжного досвіду та практики.

З зазначеного слідує, що запозичення зарубіжного досвіду застосування адміністративно-правових методів у діяльності поліції об'єктивно вимагає його наукового підґрунтя з урахуванням вітчизняних особливостей організації діяльності Національної поліції, в цілому правоохоронної системи держави та потенціалу і можливостей України для відповідного реформування.

У перебігу нашого дослідження зроблено висновки про те, що вивчення особливостей адміністративно-правових методів у діяльності поліції кожної окремо взятої країни, призводить до необхідності визначення організаційних форм діяльності поліції країн ЄС і визначення серед них місця України.

М. Ф. Криштанович² в країнах ЄС виділяє три моделі забезпечення внутрішньої безпеки:

1) централізовану або континентальну модель з домінуючою роллю міністерства внутрішніх справ, директивним стилем управління й жорсткою вер-

---

¹ Реформирование полиции в странах Центральной и Восточной Европы: процесс и прогресс/под ред. М. Капарини, О. Маренина. Київ: Задруга, 2005. 296 с.

² Криштанович М. Ф. Європейський досвід державного управління органами поліції та можливості його використання в Україні. Політичні та правові засади державного управління. *Актуальні проблеми державного управління*. Вип. 1 (47). С. 288–289. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2015_1_42

тикаллю підпорядкування низових ланок центральним органам. Вказану модель використовує цілий ряд країн континентальної Європи, остання функціонує у двох видах. Так, до першого з них належать держави, які забезпечують свою внутрішню безпеку тільки силами цивільної поліції: Швеція, Данія, Норвегія, Ірландія, Фінляндія. Для них характерним є невисокий рівень злочинності, відсутність серйозних політичних і соціальних конфліктів, тому вони не потребують спеціальних поліцейських формувань збройних сил. До країн другого (основного) виду централізованої моделі належать держави з постійним використанням спеціальних поліцейських формувань – жандармерії: Франція, Іспанія, Італія, Португалія, Бельгія, Голландія, Люксембург. Для цих країн властива не тільки жорстка централізація діяльності правоохоронних органів, але й традиційне використання національної поліції та жандармерії;

2) децентралізовану модель, для якої характерна особливість – відсутність єдиного загальнонаціонального органу, множинність поліцейських сил загальнодержавного, регіонального та місцевого рівнів, переважне зосередження важелів управління поліцейськими силами в руках обласних (регіональних) органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка передбачає значну роль муніципальних органів влади в управлінні поліцією. Модель децентралізованої поліції, організованої на принципах самоврядування, зберігається лише у Швейцарії, чисельність органів правопорядку і принципи їх функціонування ви-

значають окремі місцеві (кантональні) органи влади. Зокрема, М. В. Білоконь дослідила, що часткова децентралізація поліцейської діяльності здійснена в таких країнах, як Болгарія, Чехія, Румунія. Низьким рівнем децентралізації характеризуються організаційні структури поліцейських систем в Угорщині та Польщі. Управління поліцією Польщі здійснюється за такою схемою: Головна комендатура поліції – воєводська комендатура – повітова (районна) комендатура. Поліція Польщі складається з галузевих служб: кримінальної, превентивної і сприяючої (допоміжної) діяльності поліції. У структурі поліції функціонує також судова поліція, повноваження та засади організації якої визначаються Міністром внутрішніх справ і адміністрації за погодженням з Міністром юстиції¹;

3) комбіновану (напівцентралізовану) модель (характерна для Великобританії, ФРН, Нідерландів). Її особливостями є: наявність загальнонаціонального органу (міністерства), відповідального за забезпечення внутрішньої безпеки, координація діяльності розрізнених поліцейських служб; співіснування державних поліцейських служб загальнонаціонального (федерального) та регіонального (рівня штату, землі), а також державної та муніципальної поліції з пріоритетністю розвитку державної поліції.

Щодо сучасних підходів до виокремлення моделей правоохоронної діяльності, слід також звер-

---

¹ Білоконь М. В. Державне управління у сфері охорони громадського порядку: [монографія]. Харків: НУВС, 2004. 700 с.

нути увагу на позицію І. А. Горшенєвої, яка зазначає, що поліцейська діяльність у сучасній демократичній державі визначається двома основними моделями її організації «континентально-європейської» та «англо-саксонської (британської)». Перша модель характеризується жорстким централізованим управлінням поліцейським відомством з боку держави, владною «вертикаллю» і широким обсягом повноважень поліції. Тобто континентальна правова традиція визнає за державою право представництва та захисту інтересів суспільства, що зумовлює необхідність делегування їй права на застосування примусу. За таких умов поліція переважно розглядається як апарат примусу (репресії), а публічну безпеку неможливо забезпечити поза межами суверенної держави. У цю групу країн автор відносить Австрія, Німеччина, Італія, Іспанія, Франція, які використовують саме таку модель організації поліцейської діяльності. У свою чергу, англосаксонська правова доктрина не абсолютизує ролі держави у сфері безпеки та передбачає значну роль недержавних суб'єктів поліцейської діяльності. Це означає, що друга (британська) модель відрізняється децентралізацією управління, владною «горизонталлю», підвищенням рівня повноважень місцевих органів влади і меншими за обсягом поліцейськими правоохоронними функціями¹.

---

¹ Горшенева И. А. Полиция в механизме современного государства: теоретико-правовые аспекты: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Москва, 2002. 28 с.

Зазначимо, що функції міністерств внутрішніх справ у більшості зарубіжних країн є значно ширшими, ніж у МВС України. Так, зокрема МВС Франції, Італії, Іспанії, Португалії, Нідерландів, Бельгії крім управління поліцією здійснюють контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування, займаються питаннями, пов'язаними зі стосунками між державою та церквою, соціальним забезпеченням, діяльністю державних архівів, громадських благодійних організацій¹. Крім цього, у більшості зарубіжних поліцейських системах статус поліцейської служби цивільний; службовці можуть виконувати обов'язки в форменому одязі або в цивільному. На працівників поліції поширюються основні політичні та профспілкові права, за винятком права страйкувати та займатись політичною діяльністю. В усіх демократичних країнах поліція позапартійна. Характерною ознакою діяльності правоохоронних органів багатьох країн світу є висока соціальна, правова захищеність і матеріальна забезпеченість їх працівників, що спонукає до відповідального виконання обов'язків, професійного зростання.

Разом з цим, можна зазначити, що останнім часом спостерігаються суттєві динамічні зміни у філософії та практиці поліцейської діяльності, що є результатом політики, спрямованої на перебудову оперативної поліцейської діяльності, з урахуванням сучасних критеріїв і вимог, змін її пара-

---

¹ Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України: монографія. Харків: НУВС, 2004. 780 с.

дигми від концепції поліцейського правозастосування до концепції поліцейського обслуговування з розширенням сервісних функцій та наданням послуг¹. Таким чином протягом останніх років у країнах Європейського Союзу простежується чітка тенденція до інтегрування поліції в громадянське суспільство, наближення її до населення, тому для низки держав-учасниць важливим завданням є розвиток «діяльності поліції в інтересах громади» («*community policing*»). Ця концепція являє собою синтез традиційних тактик припинення правопорушень і участі громадськості у цій роботі. Вона, по суті, стала новою філософією поліцейської діяльності, в якій поліція сформована за принципом децентралізації її структури, працює на основі тісного зв'язку з громадянами. Дослідження показують, що така концепція сприяє підвищенню ефективності поліцейських у своїй роботі, позитивної зміни мотивації їх праці, розширення ролі працівників поліції в суспільстві, поліпшенню взаємовідносин як поміж поліцейськими, так і між громадянами².

Таким чином, за обох наведених моделей поліція розглядається як інститут надання послуг населенню, а її персонал націлюється на поглиблення

---

¹ Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження: дисертація ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень»/М-во внутр. справ України, Нац. акад. внутр. справ. Львів, 2016. 227 с.

² Губанов А. В. Полиция зарубежных стран: основные черты организации и деятельности. Москва: ВНИИ МВД СССР, 1991. 365 с.

партнерської взаємодії з населенням. Тому, вважаємо, що правоохоронна система України еволюціонує у руслі континентальної правової моделі, передбачає рівні ієрархічного підпорядкування, побудова відносин яких ґрунтується на засадах субординації.

У ході проведення дослідження також необхідно зважати на той факт, що законодавство деяких країн Європейського Союзу (тобто континентальної правової системи), переважно, використовує судову практику (судові прецеденти), які напрацьовано протягом не одного десятиліття. Проте, останніми роками спостерігається тенденція до інтеграції правових систем, тобто у романо-германській зростає нормотворча роль судової практики, а в країнах загального права все більшого розвитку набуває законодавство. У цьому аспекті Україна функціонує на основі нормативно-правових актів, що приймаються органами державної влади. Таким чином, досліджуючи закордонний досвід застосування поліцією адміністративних методів приходимо до висновку, що в більшості таких країн відсутні кодекси про адміністративні правопорушення. Правовою основою адміністративної діяльності, серед іншого, визнаються кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство. Тому, й В. Заросило, зроблено висновок, що компетенція іноземних країн у ряді питань є ширшою, ніж в Україні¹.

---

¹ Заросило В. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади та Франції): дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07/Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2002. 250 с.

Вдосконалити діяльність правоохоронних органів в Україні в умовах євроінтеграційних процесів, а також наблизити рівень виконання правоохоронцями України своїх службових повноважень до рівня розвинутих держав світу, не можливо без здійснення ґрунтового аналізу діяльності поліцейських служб зарубіжних країн, де на сьогодні ці органи функціонують якнайкраще. Таким чином доцільно більш детально розглянути можливості використання зарубіжного досвіду застосування адміністративно-правових методів у діяльності поліції в Україні на прикладі європейських та інших високорозвинених країн світу.

У сучасних умовах, відповідно до прагматичного підходу до завдань і компетенції правоохоронних органів, відбувається юридичне і фактичне розширення повноважень поліції, як стверджують Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров та А. М. Завальний. Науковці вказують, що суттєво спрощено порядок провадження поліцією ряду процесуальних дій – арештів, обшуків тощо. У скандинавських державах арешт з метою подальшого доставляння правопорушника в суд задля притягнення його до відповідальності може бути здійснений за розсудом поліцейського, якщо особу було затримано при вчиненні правопорушення чи були підстави підозрювати її в цьому. У Німеччині та Італії закони про боротьбу з тероризмом надають поліції право без письмової вказівки судової інстанції здійснювати обшуки громадян, їх житла, автотранспорту і затримувати підозрюваних. У Франції Кримінально-процесуальний кодекс надає право працівникові

поліції затримувати на добу будь-яку особу, яка здатна надати відомості про обставини справи чи про вилучені предмети і документи, а також особу, котру він вважає за необхідне перевірити. Характерно і те, що в більшості зарубіжних країн існує спрощений порядок розгляду судами справ про протиправні дії, що визнаються не тяжкими і свідчення поліцейських використовуються часто як єдина і основна доказова база обвинувачення¹.

Приділяючи увагу окремим аспектам діяльності поліції закордонних країн, необхідно звернути увагу на правоохоронну систему Франції. Так, вперше поліція збройних сил виникла у Франції в 1791 р. з ініціативи Наполеона Бонапарта на базі існуючої з XIII ст. дворянської кінної гвардії (жандармерії). З цього часу організація поліцейських сил країни змінювалася не раз. При цьому французька поліцейська система справила величезний вплив на системи деяких сусідніх держав і країн, що входили до складу Франції в ролі колоній. Унікальністю цієї системи полягає в тому, що місцевим органам влади дозволено наймати своїх власних офіцерів поліції – так звану муніципальну поліцію.

Історично склалося, що у Франції діє централізована система поліцейського управління, яка являє розгалужений апарат, до складу якого входять три основні сили:

---

¹ Теорія держави та права: підручник/Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.; за заг. ред. Є. О. Гіди. Київ: ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.

1) національна поліція, завданнями якої є документальне оформлення вчиненого правопорушення, збирання доказів і розшук правопорушників. Національна поліція Франції працює в європейському й світовому контексті, зокрема в таких організаціях, як Інтерпол, Європол, активно обмінюється досвідом з поліціями інших країн;

2) адміністративна поліція або як її ще називають жандармерія, до завдань якої відносяться: підтримання правопорядку, виявлення правопорушень, передача судовій поліції матеріалів для подальшого розслідування;

3) муніципальна поліція¹.

Як правильно зазначає О. С. Юнін, адміністративно-процесуальна діяльність поліції Франції відрізняється від аналогічної діяльності поліції України, адже поліція Франції не має права притягувати громадян до адміністративної відповідальності за винятком дрібних порушень правил дорожнього руху (порушення правил дорожнього руху пішоходами, недотримання правил проїзду перехресть, якщо це не створило аварійної обстановки та ін.), діяльність поліції завершується складенням матеріалів справ та направленням їх на розгляд поліцейських судів (трибуналів), що, своєю чергою, надає поліцейським більше часу займатись превентивною (профілактичною) діяльністю. Таким чином, найбільшими поліцейськими

---

¹ Ільницький В. О. Європейський досвід правового регулювання адміністративно-процесуальної діяльності органів Національної поліції. *Молодий вчений*. 2016. № 12. С. 582–583.

повноваженнями наділені підрозділи адміністративної поліції, які виконують превентивну функцію, в межах якої надаються соціальні та сервісні послуги, зокрема інформування громадян про заходи безпеки в громадських місцях, надання громадянам консультацій правоохоронного спрямування; регулювання дорожнього руху, надання допомоги водіям у разі ускладнення руху транспортним засобам, надання допомоги пішоходам, розміщення інформаційних табло, поліцейських обмежувальних стрічок та інших наочних засобів попередження про обмеження доступу (проїзду) громадян окремими дорогами, пішохідними зонами, проведення виховних занять із підлітками, профілактичних занять із потенційними порушниками або рецидивними порушниками правопорядку, надання первинної домедичної допомоги громадянам, вжиття заходів щодо збереження їх майна, в тому числі від посягання у разі стихійних лих, техногенних катастроф та ін.¹

Також, особливу увагу варто приділити дослідженню природи муніципальної поліції Франції, досвід якої є показовим й для України. Цікавим є той факт, що муніципальна поліція в цій державі створюється і функціонує у відповідності до національних законів, а особливі повноваження цієї організації надаються місцевими мерами. Країна

---

¹ Юнін О. С. Особливості адміністративної діяльності поліції Великобританії та Франції. *Вісн. Акад. праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Серія: «Право та державне управління»*. 2013. № 1. С. 143–147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VAPSV_pdu_2013_1_26

має досить розвинену систему муніципальної (місцевого самоврядування) поліції, яка повністю утримується за рахунок місцевих бюджетів, здійснює охорону громадського порядку в містах та інших населених пунктах, тісно співпрацює з Національною поліцією. Проте є один суттєвий аспект, який відрізняє муніципальну поліцію Франції від Національної поліції Франції: згідно з французьким законодавством муніципальна поліція не має повноважень із здійснення кримінальних розслідувань¹.

Муніципальна поліція є недержавною, як вже зазначено, підпорядкована міському голові та фінансується головним чином за рахунок місцевого бюджету. На мера який є основним органом муніципальної поліцейської влади покладено її керівництво. Він діє в сфері поліції, виступаючи в двох аспектах, тобто як особа, уповноважена державою, на керівництво деякими спеціальними видами поліції (спільно з комісаром Республіки), такими як поліція, яка відає іноземцями, поліція, яка відає душевнохворими і т. д. Здійснюючи керівництво муніципальною поліцією, як мер, має інше правове становище, ніж в разі, коли він виступає від імені держави. Оскільки мер не є підлеглим державним органом по ієрархії, його залежність від вищестоящих органів при управлінні поліцією

---

¹ Миронюк С. А. Моделі соціальної та сервісної функції поліції країн західної Європи та їх адаптації в Україні. *Право і суспільство*. 2019. № 2. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_1/28.pdf

полягає в тому, що вони лише визначають межі повноважень мера¹.

Діяльність муніципальної поліції Франції ґрунтується на таких засадах: вона повинна максимально орієнтуватися на розвиток системи патрулів, бути доступною для населення, спрощувати контакти, діяти шляхом реальної присутності; забезпечувати узгодженість дій поліції й інших організацій на одній території, тобто налагоджувати взаємодію між різними поліцейськими структурами, коли на одній території проводяться паралельно дії різних правоохоронних органів – державних і місцевих; сприяти створенню стосунків нового типу між поліцією й мешканцями, знати потреби своєї громади та задовольняти їх; наближена поліція є поліцією профілактичною, репресивною та залякувальною одночасно; вона повинна діяти за стратегією «залякування присутністю» шляхом посилення патрульної поліції².

Цікавим є дослідження правових аспектів застосування вогнепальної зброї поліцейськими у Франції. У зв'язку з реформуванням у 2016 р., Рада міністрів Франції затвердила нові правила стрільби по злочинцях і з метою самооборони. Цією реформою влада відповіла на рух протесту

---

¹ Гриценко В. Г. Зарубіжний досвід Франції щодо організації та функціонування правоохоронних органів і можливості його використання в Україні. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1 (4). С. 185–189.

² Мещеряков А. Н., Ванюшин Я. Л. Поліція зарубіжних країн (основи організації): навч. посіб. Челябінськ: Челябінськ. юрид. ін-т МВС Росії. 2005. 95 с.

правоохоронців, який почався після зухвалого нападу на поліцейські патрулі в Паризькому передмісті. Вже давно французькі поліцейські висловлювали невдоволення законодавством, яке визначає їхнє право на застосування табельної зброї. Як це не парадоксально звучить, відкриваючи вогонь по озброєному злочинцеві для самооборони, співробітники поліції у Франції підпорядковуються рівно тим же правилам, що й пересічні громадяни, які мають право на володіння зброєю. Французький Кримінальний кодекс дозволяє застосовувати зброю з метою «правомірного захисту». Закон визначає умови такого захисту – необхідність, пропорційність і одночасність. Оцінку законності застосування зброї для захисту в кожному окремому випадку дає суд. Судова ж практика настільки сувора, що змушує поліцейських стріляти лише у виняткових випадках, ризикуючи при цьому життям¹.

В умовах впровадження в Україні європейських стандартів правоохоронної діяльності і кардинальній зміні ролі органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення правопорядку, А. І. Біласом доречно акцентовано на важливості втілення ідеї муніципальної поліції на практиці. Фундаментальні засади децентралізованої моделі організації поліції обґрунтовують доцільність розширення повноважень органів місцевого самоврядування з питань забезпечення охорони громадського порядку

---

¹ Гайдай В. І. Муніципальна поліція: функціональні особливості, механізми впровадження, виклики, ризики, нюанси. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2020/05/blog-post.html>

у межах територіальної громади, диверсифікації джерел фінансування поліції, створення оптимальних механізмів відомчого (внутрішнього) і громадського (зовнішнього) контролю за її діяльністю¹.

Так, ще однією країною, досвід якої потрібно врахувати, є Польща. Загалом у країні виокремлюють дві організаційні форми поліції:

1) спеціальні державні мілітаризовані й озброєні формації, що виконують завдання у сфері правоохорони (поліція, прикордонна охорона (служба), мисливська охорона, риболовна охорона, сторожа охорона національного парку, транспортна інспекція);

2) суб'єкти поліцейської діяльності, що не мають статусу озброєних органів публічної адміністрації й виконують окремі завдання (фармацевтична, санітарна, ветеринарна інспекції).

Тобто законодавець відвів поліції важливу роль координатора й головного організатора загальної адміністративно-правової системи охорони безпеки громадян.

Законодавство країни, як і в більшості країн Європи, ґрунтується на таких засадах: застосування поліцією безпосереднього примусу в певній ситуації виправдано лише тоді, коли вжиття інших заходів примусу в певній ситуації не передбачено; якщо попередньо вжиті заходи примусу виявилися неефективними або ж їх застосування недоцільне; у разі застосування безпосереднього примусу варто

---

¹ Токар А. А., Матвієнко Є. І. Порівняльна характеристика правових аспектів застосування вогнепальної зброї поліцейськими під час охорони публічного порядку в Україні та Франції. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4743/1/64.pdf>

обирати найбільш можливі та придатні заходи, що можуть завдати найменшої шкоди окремим особам або суспільству загалом; завдані внаслідок вжиття поліцейським заходів збитки не повинні перевищувати переваг у разі досягнення передбачуваного результату.

Звертаємо увагу, що поліцейські Польщі мають право застосувати вогнепальну зброю лише у разі наявності прямої загрози для їх життя чи здоров'я під час здійснення своїх повноважень, а також у разі виникнення такої загрози для інших осіб. Разом із вказаним, правоохоронці Польщі мають право застосувати вогнепальну зброю в ситуації, коли особа, підозрювана у вчиненні злочину, не реагує на законні вимоги поліцейського, в тому числі на вимоги віддати небезпечні предмети чи зброю, якими може спричинитися шкода життю чи здоров'ю поліцейського та/або іншим особам, а також намагання підозрюваної особи здійснює спроби заволодіти зброєю поліцейського¹.

Весь спектр заходів здійснення безпосереднього примусу в досліджуваній країні закріплено в Законі «Про поліцію». Особливу увагу привертає те, що застосування вогнепальної зброї поліцейськими Польщі не ототожнюється із здійсненням пострілу, у цьому контексті демонстрація зброї в країні уже сприймається як засіб застереження.

Також позитивним досвідом, корисним для використання в діяльності поліції є досвід поліцейської діяльності у Естонській Республіці, тому у

---

¹ Применение оружия полицией в разных странах. URL: https://kievvlst.com.ua/mega/primenenie_oruzhija_policej_v_raznih_stranah

подальшому, розглянемо обмеження діяльності правоохоронних органів цієї країни. Так, поліцейські сили в зазначеній країні представляє Департамент поліції та прикордонної охорони, який входить до складу Міністерства внутрішніх справ.

Досліджуючи адміністративно-правовий статус органів поліції Естонії, Х. В. Солнцева зазначає, що естонська поліція як і поліція більшості європейських країн, має чітко визначені законом повноваження, за необхідності, на застосування силових методів впливу, тимчасове обмеження прав та свобод громадян, на використання у своїй діяльності спеціальних засобів та озброєння, у тому числі вогнепальної зброї (статті 14–15 Закону Естонії «Про поліцію»). Аналізуючи адміністративно-правовий статус поліції Естонської Республіки та досвід реформування загальної системи Міністерства внутрішніх справ, автор доходить висновку, що саме чітке встановлення дій працівників поліції, деталізовані на рівні закону, обов'язки, повноваження та відповідальність дають позитивні результати за найкоротші строки. Безумовно, досвід Естонії заслуговує на увагу і може бути використаний для вдосконалення діяльності та подальшого розвитку правоохоронної системи України взагалі та Національної поліції України зокрема¹.

У свою чергу, І. Л. Неврозов визначає, що до обмежень діяльності правоохоронних органів у Естонській Республіці можна віднести чітко визначені обмеження у застосуванні фізичної сили та

---

¹ Солнцева Х. В. Деякі питання адміністративно-правового статусу органів поліції Естонської Республіки. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Solntseva20.pdf>

зброї (п. 1. ст. 14² Закону «Про поліцію»: «чиновник поліції, для забезпечення виконання або своєчасного виконання обов'язків щодо з'ясування або усунення небезпеки або щодо запобігання правопорушенню, покладених на нього діючими адміністративними актами, має право застосувати фізичну силу або вдатися до допомоги інших засобів адміністративного примусу, якщо немає іншого неможливості»; п. 2. ст. 14² Закону «Про поліцію»: «чиновник поліції має право для виконання службових завдань застосовувати засоби активного захисту, допоміжні засоби для проведення поліцейських операцій, холодну, пневматичну або газову зброю в наступних випадках: 1) при відображенні злочинних посягань; 2) при звільненні заручників; 3) для забезпечення заборони на перебування; 4) при припиненні масових заворушень і групових порушень громадського порядку; 5) з метою звільнення захоплених незаконним шляхом земельних ділянок, будівель, приміщень і транспортних засобів», де чітко визначаються умови і перелічуються підстави застосування спеціальних засобів. Натомість ст. 14³ встановлює чіткий перелік заборон на застосування засобів активного захисту, а ст. 15 надає вичерпний перелік підстав застосування вогнепальної зброї). Отже, законодавством Естонської Республіки встановлюється обмеження у застосуванні вогнепальної зброї та спеціальних засобів¹.

---

¹ Невзоров І. Л. Порівняльно-правова характеристика обмежень у діяльності поліції за законодавством Франції, Польщі та Естонії. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*. Харків, 2019. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/3818>

Враховуючи поступову децентралізацію органів правопорядку в Україні, та беручи до уваги реалізацію в Україні міжнародних стандартів та врахування досвіду провідних країн світу, актуалізує питання вивчення системи організації поліцейської діяльності у США. Зазначене має важливе значення для того, щоб зрозуміти сучасну структуру органів закону цієї країни сьогодні, адже американська поліцейська система, як стверджує Х. В. Солнцева, єдина в світі. Наприклад, більшість країн світу сьогодні покладаються на одне або тільки кілька агентств правоохоронних органів, тоді як у Сполучених Штатах є тисячі правоохоронних органів з сотнями тисяч працівників. Жодна інша країна світу не має такої системи громадського порядку, як США. Вивчення історії поліцейської діяльності, на думку науковця, важливе ще й з іншої причини: історія часто повторюється. Історія повторюється негативно, коли політики приймають рішення у вакуумі, не звертаючи уваги на тих, хто вже стикався з такою ж проблемою раніше: нездатність користуватися досвідом призводить до ускладнень та повторення минулих помилок¹.

Так, основною урядовою установою країни, на яку покладається розслідування всіх кримінальних злочинів, за винятком тих, розслідування яких доручено іншим службам, є Федеральне бюро

---

¹ Солнцева Х. В. Поняття «поліцейська діяльність» в Україні та США. *Право та інновації*. 2016. № 1 (13). URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/Solntseva13.pdf>

розслідувань¹. Цей правоохоронний орган займає центральне місце в боротьбі з правопорушеннями і справедливому відправленні правосуддя в Сполучених Штатах. Законодавство та модель правоохоронної системи США побудовані таким чином, що призвели до якщо не повної, то значної децентралізації поліцейських підрозділів. Поліцейські служби та підрозділи штатів є незалежними від федеральних. А кількість поліцейських органів різної компетенції в США сягає майже 40 тис. Жорстких ієрархічних зв'язків, таких, які має поліція в Україні, між ними немає ні по вертикалі, ні по горизонталі. Поліцейські органи США умовно можна згрупувати так: федеральні поліцейські органи; поліцейські органи штатів; поліцейські органи в графствах; поліцейські органи в містах і селищах міського типу; поліцейські органи корпорацій і фірм (приватна поліція). В Сполучених Штатах Америки поліцейські функції, крім вказаних органів, виконують також спеціальні органи Міністерства фінансів, митної служби, служби внутрішніх прибутків, федеральні органи контролю за банками, управління банків, бюро наркотиків, служби імміграції, інспекційного департаменту поштового відомства і ряду інших органів, які мають право на проведення дізнання і досудового слідства по правопорушенням, віднесеним до їх компетенції².

---

¹ Басс В. О. Організаційно-правові засади створення місцевої міліції в Україні: порівняльний аналіз з діяльністю муніципальної поліції зарубіжних країн: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 208 с.

² Ратушняк В. І. Адміністративно-правові засади управління міліцією громадської безпеки в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2013. 212 с.

Крім цього, в США дуже розвинений інститут шерифства. Так, шериф округу є керівником окружної поліції. Обов'язки і взаємовідносини між шерифом і поліцією штату значно різняться від штату до штату. В основному це підтримка правопорядку, боротьба зі злочинністю, допомога у здійсненні правосуддя, функції судового пристава, адміністративне управління округною в'язницею. Зазвичай шерифи поділяються на три основні категорії: 1) шерифи з мінімальними правами – відповідають за в'язницю, транспортування ув'язнених, вручення повісток до суду тощо; 2) шерифи з обмеженими правами – на додаток до вказаних вище виконують звичні традиційні правоохоронні функції, такі як розслідування злочинів та патрулювання в межах свого округу; 3) шерифи, що виконують весь набір правоохоронних функцій, незалежно від кордонів округу. У деяких штатах (здебільшого у північних) повноваження шерифа значно звужені. Більшу частину роботи з охорони правопорядку забезпечує поліція штату. Протилежна ситуація спостерігається у більшості південних штатів. У багатьох районах шериф сприймається як впливова політична фігура¹. Також, до обов'язків шерифа відноситься превентивна функція та функція розслідування злочинів, контроль за станом правопорядку на автошляхах.

З аналізу позитивного досвіду США, українським реформаторам варто також звернути увагу

---

¹ Доценко О. С. Основні напрями діяльності поліції зарубіжних країн, основним завданням яких виступає забезпечення громадської безпеки. *Митна справа*. 2014. № 2 (92). Ч. 2. Кн. 2. С. 217–220.

на повноваження співробітників поліції цієї країни. Так, А. В. Стаценко у своєму дослідженні на прикладі прав офіцера поліції та водія, приходять до висновків, що в США права останніх на законодавчому рівні досить чітко регламентовані. Зокрема, це підстави зупинки, порядок огляду та обшуку водія та транспортного засобу. Як приклад, автор зазначає, що перед складанням іспиту для отримання посвідчення водія у США, особа підписує документ у якому вона погоджується з тим, що у разі зупинки транспортного засобу під її керуванням та наявності підстав, офіцер поліції може оглянути водія та автомобіль. Таким чином, особа складаючи іспит вже усвідомлює як потрібно поводитися у разі такої зупинки працівником поліції¹.

У ході дослідження також звертаємо увагу, що у США існує безліч довідників, правил, книжок, рекомендацій, тощо, як правильно поводитися та спілкуватися з офіцером поліції. Зокрема, до деяких з них, на прикладі зупинки транспортного засобу, відноситься такий алгоритм: по-перше, необхідно заглушити двигун автомобіля, що дасть змогу правоохоронцю розуміти подальші дії (намір залишити місце зупинки); після цього залишатися в салоні транспортного засобу (крім випадків, коли поліцейські запрошують вийти) та, за необхідності, увімкнути світло. Зазначене надасть змогу правоохоронцю бачити рухи водія та своєчасно реагува-

---

¹ Стаценко А. В. Реформа української поліції: американський досвід. *Юрид. наук. журн.* 2016. Вип. № 3. С. 188–190. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2016/57.pdf

ти на будь-які зміни. Відкрити віконце зі сторони водія та тримати руки на кермі.

На наш погляд, така практика позитивна й для України через нагальну необхідність підвищення якості виконання як поліцейськими своїх службових обов'язків, дотримання прав та законних інтересів осіб, так і для інших осіб, які у разі виникнення ситуацій застосування поліцейськими основних адміністративно-правових методів діяльності поліції – переконання та примусу, будуть знати алгоритм дій правоохоронців та відповідно реагувати на нього, виконуючи законні вимоги поліцейського.

Якщо звернутися до ситуації із застосування вогнепальної зброї поліцейським, що є найбільш суворим заходом примусу, можемо спостерігати таку ситуацію, коли її застосування несе за собою різноманітні наслідки та критику громадськості. Застосування та використання громадянами вогнепальної зброї в країні гарантовано положеннями другої поправки до Конституції. Порівнюючи США та інші країни, спостерігаємо, що американські поліцейські наділені правом застосовувати вогнепальну зброю без попередження. Згідно із діючим законодавством, працівник поліції може застосовувати вогнепальну зброю в будь-якій ситуації, яку він вважає небезпечною для свого життя і здоров'я. У той же час, її застосування у подальшому автоматично призводить до проведення службового розслідування та встановлення підстав законності її застосування. Законодавство США робить акцент на наявності безпосередньої загрози життю або

здоров'ю працівника поліції, в той час як України – на забезпеченні безпеки громадян (включаючи самих правопорушників).

Як підсумок, потрібно сказати, що поліція в США є не каральним органом, а громадською службою, метою якої є підтримання правопорядку.

Вивчення досвіду організації поліцейської діяльності в розвинених зарубіжних державах дозволяє зробити деякі висновки про особливості їх правоохоронних систем. До таких відносимо: розгалужену систему правоохоронних органів; у своїй діяльності керуються національним законодавством та міжнародними нормативними актами. Для таких правоохоронних систем притаманний поділ за джерелами фінансування, тобто державні або федеральні, місцеві (місцевого самоврядування), приватні (поліція фірм, концернів, синдикатів). Орієнтованість правоохоронців на соціальну сферу, надання допомоги особам, незалежно від ситуації (при нещасному випадку, в екстремальній ситуації, при побутовому конфлікті, раптовому захворюванні тощо). Таким системам притаманний високий професіоналізм, позапартійність в роботі, робота будується на принципах відкритості та прозорості, що безумовно забезпечує поліції довіру і підтримку населення. До позитивного також відносимо новітні досягнення природничих і технічних наук, які впроваджуються в практичну діяльність правоохоронних органів.

Особливий досвід поліція здобуває й при розслідуванні міждержавних злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх

аналогів або прекурсорів, легалізації майна, одержаного злочинним шляхом, ухилення від сплати податків, зборів чи обов'язкових платежів, доведення до банкрутства, шахрайства з фінансовими ресурсами, вчинення злочинів проти довкілля, що зумовлює необхідність запровадження єдиних міжнародних стандартів у її діяльності. У зв'язку з цим, постає нагальна потреба узгодити засади діяльності Національної поліції України зі світовими стандартами. Мова йде насамперед про перехід від карального до соціально-сервісного змісту її діяльності. Не менш важливим завданням є перетворення поліції з карального органу на правоохоронну інституцію європейського зразка, що має надавати правоохоронні послуги громадянам.

Сучасні реалії розвитку практики правоохоронної діяльності визначають необхідність розробки єдиного стабільного механізму правоохоронної діяльності, що уможливить створення ефективної моделі практики правоохорони, засобів її забезпечення і гарантування. Зазначене пов'язується із необхідністю вироблення єдиних процесуальних основ правоохоронної діяльності та вдосконаленням інституту юридичної відповідальності як необхідної умови результативності правоохоронної діяльності.

Українським реформаторам варто також звернути увагу на міжнародні організації, які без сумніву відіграють вагомий роль у правоохоронній діяльності. На сьогодні особливістю сучасного стану розвитку системи правоохоронних органів у країнах Європейського Союзу є посилення міжвідомчого співробітництва правоохоронних і судових

органів, створення наддержавних структур зі спеціальним статусом, які також відіграють важливу роль у боротьбі зі злочинністю, разом з національними правоохоронними органами. До основних правоохоронних органів ЄС, які створені з метою сприяння розвитку співробітництва держав-членів ЄС у боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю в межах Євросоюзу відносяться Європейська поліція (Європол), Генеральний директорат внутрішніх справ, Євроюст, Європейський офіс із боротьби із шахрайством, Європейська інформаційна мережа у сфері правосуддя. Співробітництво зарубіжних країн та їх взаємодія під час боротьби зі злочинами, зокрема й в рамках діяльності таких організацій як Інтерпол та Європол, можлива лише при неухильному забезпеченні дотримання загально визнаних принципів та методів міжнародного права. Пріоритетним у цьому напрямі є саме принципи співробітництва, забезпечення рівності країни, недопущення втручання у внутрішні справи держав-учасниць, принцип поваги до прав людини. Основоположним принципом, який сприяв об'єднанню країн світової спільноти слід вважати принцип невідворотності покарання за скоєне протиправне правопорушення¹.

Враховуючи проведені дослідження, можемо виділити такі основні можливості використання в Україні зарубіжного досвіду:

---

¹ Тюріна О. В. Сучасні системи судових і правоохоронних органів (порівняльно-правова характеристика). Київ, 2016. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/6079/1/Tiurina%20O.%20V.%20Modern%20systems%20of%20judicial.pdf>

1) спрощення порядку провадження поліцією ряду процесуальних дій;

2) інтегрування поліції в громадянське суспільство, наближення її до населення, тобто розвиток «діяльності поліції в інтересах громади» («*community policing*»);

3) чітке встановлення дій працівників поліції, деталізовані на рівні закону методи діяльності, права, обов'язки, повноваження та відповідальність правоохоронців;

4) закріплення на рівні нормативно-правових алгоритму дій працівників поліції та інших осіб, з метою врегулювання ситуацій застосування поліцейськими адміністративно-правових методів.

Як бачимо, існуючі стандарти правоохоронної діяльності мають універсальний і регіональний характер, розробляються з урахуванням глобалізаційних та інтеграційних процесів. Досвід зарубіжних країн свідчить про своєрідні національні історичні традиції, економічні, політичні, державно-правові особливості, специфічні тенденції розвитку поліцейських. У цьому контексті вивчення досвіду правоохоронної діяльності та застосування адміністративно-правових методів поліцією як країн Європейського Союзу, так і світового співтовариства, має важливе значення для вітчизняної науки, успішного реформування правоохоронної системи України, оскільки остання створювалася ще за радянських часів і трансформуючись за останні роки, все одно залишається іноді недосконалою за структурою і функціональним призначенням.

З'ясування сутності природи застосування адміністративно-правових методів у діяльності полі-

ції зарубіжних країни як багатогранного явища свідчить про актуальність подальшого розвитку даної наукової проблематики, оскільки пізнання та конструктивне використання поліцейського досвіду розвинутих країн світу має суттєве теоретичне та практичне значення для забезпечення реформування поліції відповідно до міжнародних стандартів.

Також, звертаємо увагу, що запозичення позитивного досвіду організації і функціонування системи правоохоронних органів однієї держави в іншій здатне запобігти помилкам, прорахункам і негативним явищам, що особливо актуально й для України, оскільки Україна одна з останніх пострадянських країн, котра пройшла довгих шлях трансформації міліції на поліцію. Уніфікація стандартів правоохоронної діяльності також сприятиме підвищенню її ефективності, співпраці правоохоронних органів, повному забезпеченню дотримання прав людини та верховенства права тощо.

Крім зазначеного, також звертаємо увагу, що для вдосконалення застосування адміністративно-правових методів у діяльності поліції вагоме значення може мати запозичення певних елементів організації та позитивного досвіду застосування адміністративно-правових методів у діяльності поліції високорозвинених зарубіжних держав, з урахуванням національних особливостей України, причому особливе значення це набуває в світлі зовнішньополітичних орієнтирів України, і передусім прагненні України приєднатися до Європейського Союзу.

3.2. Напрями удосконалення національного законодавства, що регламентує адміністративно-правові методи діяльності Національної поліції України

На всіх етапах розвитку сучасного правового суспільства однією з найважливіших функцій держави є забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини та утвердження верховенства права. Реалізація цієї функції в умовах європейської інтеграції та трансформацій свідомості всього суспільства, детермінують потребу у перегляді традиційних уявлень правової науки у частині адміністративно-правових методів діяльності поліції країни.

Сучасний стан адміністративного законодавства в сфері регулювання застосування правоохоронними органами адміністративно-правових методів не можна вважати досконалим, не зважаючи на те, що певні позитивні зрушення у відповідній сфері вже мають місце. Передусім, така ситуація склалася у зв'язку з перехідним етапом у країні, тобто періодом активної імплементації європейських стандартів до законодавства України, коли до численних нормативно-правових актів вносяться зміни та доповнення, відбувається реформування державних органів влади. Оскільки вказаний процес не завжди є послідовним та узгодженим між різними законодавчими актами, а в деяких випадках навіть характеризується несвоечасністю розробленням та прийняттям оновленого законодавства, виникає потреба щодо визначення шляхів удосконалення адміністративного законодавства,

що регламентує адміністративно-правові методи діяльності поліції.

Зазначимо, що питання вдосконалення адміністративного законодавства у сфері регулювання діяльності правоохоронних органів неодноразово становилось предметом дослідження вчених-адміністративістів, серед яких О. Ф. Скакун, В. М. Бесчастний, Ю. П. Битяк, О. М. Капля, А. Т. Комзюк, М. В. Лошицький, О. П. Нагорний, П. І. Пархоменко, О. С. Проневич, В. Г. Фатхутдінов, О. Г. Циганов, В. Я. Тацій, А. О. Селіванова, Н. М. Оніщенко, Ю. С. Шемшученко, П. М. Рабінович, І. П. Голосніченко, Р. А. Калюжний, С. В. Ківалова, М. І. Козюбра, Н. Р. Нижник та ін.

Утворення нового правоохоронного органу в особі Національної поліції призвело до низки неточностей і необхідності врегулювання положень норм адміністративного законодавства із Законом України «Про Національну поліцію», на що звертають увагу С. Матчук та Л. Савранчук. У результаті проведеного аналізу адміністративного законодавства, авторами виявлено такі недоліки: 1) відсутність на законодавчому рівні визначення категорій «поліцейські послуги», «публічний порядок» і «публічна безпека»; 2) одночасне використання понять «громадський» і «публічний» без трактування смислового значення даних категорій і пояснення спільного та відмінного; 3) відсутність спеціальних нормативно-правових актів, якими б визначались функції та повноваження Національної поліції щодо надання поліцейських послуг у сфері гарантування публічної безпеки і порядку.

Тому, ефективне забезпечення діяльності Національної поліції значною мірою залежить від якості адміністративного законодавства¹.

На основі наукових досліджень Л. В. Гапоненко та Т. І. Семененко визначають, що удосконалення законодавства – це діяльність спеціально уповноважених органів держави, яким надано законодавчі функції, що спрямовані на покращення якісного стану законодавства та оновлення правової системи України. Виходячи з основних проблем, які постають перед сучасним законодавцем, науковці виділяють такі основні системні елементи удосконалення законодавства, як: якість, ефективність, гармонізація, систематизація та глобалізація законодавства².

На думку В. І. Риндюк удосконалення законодавства – це діяльність суб'єктів правотворчості по зміні стану чинного законодавства, яка здійснюється за допомогою використання відповідних правових засобів та правотворчої техніки; результатом такої діяльності є належна якість законодавства, а метою – ефективність законодавства³.

В. І. Андрейцев доходить висновку, що удосконалення законодавства – це перманентний процес

---

¹ Матчук С., Савранчук Л. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності національної поліції України. С. 66. URL: <http://www.jurnalujuridic.in.ua/archive/2019/6/16.pdf>

² Гапоненко Л. В., Семененко Т. І. Удосконалення законодавства як ефективна умова підвищення функціонування правової системи України. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 4–5 (8–9). С. 28–33.

³ Риндюк В. І. Удосконалення законодавства як правотворча діяльність. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія «Право»*. 2015. Вип. 34. Т. 1. С. 40–43.

щодо оновлення чинного законодавства, відповідно до Конституції України, актів міжнародного права та потреб власної практики, спрямований на реалізацію та захист відповідних прав осіб та інших суб'єктів правовідносин. Тому, на думку автора, удосконалення законодавства тісно пов'язується із законотворчістю, іншою нормотворчою практикою спеціально уповноважених органів держави відповідно до процедурного законодавства¹.

Формування пропозицій щодо удосконалення змісту національного законодавства, є невід'ємним кроком у напрямі підвищення ефективності діяльності поліції, покликано сприяти досягненню її цілей і виконання поставлених перед нею завдань.

Один із висновків, здійснених у ході дослідження, полягає у тому, що окреслення напрямів удосконалення національного законодавства у визначеній сфері потребує комплексного підходу, а успішність та швидкість процесів врегулювання цих методів залежить від сукупності чинників, які можуть розглядатися як передумови такого вдосконалення.

У той же час, встановлено, що основними проблемами, які постають перед законодавцем у діяльності щодо покращення національного законодавства в сфері правоохоронних органів, є:

– досить інтенсивний розвиток суспільних відносин, що потребує постійного вжиття заходів удосконалення;

---

¹ Андрейцев В. І. Удосконалення екологічного законодавства: концептуальні засади. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:CnleSjtW5tUJ:https://core.ac.uk/download/pdf/132412473.pdf+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

– вимоги ЄС до правових норм українського законодавства, тобто досягнення відповідності правової системи України «*acquis communautaire*» (добробок спільноти);

– недостатній рівень ефективного правового регулювання в Україні.

Враховуючи наявний дисонанс між теорією та практикою, що виник внаслідок тривалого реформування сфери службової діяльності поліцейських, а також з метою організації дієвого функціонування органів Національної поліції України щодо захисту особи, суспільства та державних інтересів від протиправних посягань, В. В. Кікінчуком зроблено такі рекомендації удосконалення законодавства у сфері діяльності поліції:

– у системі службової підготовки працівників органів Національної поліції України через лекційні заняття в підрозділах доводити до персоналу європейські норми і стандарти поліцейської діяльності;

– вживати дієвих заходів до запровадження у відповідних територіальних підрозділах Національної поліції України на офіційних веб-порталах гіперпосилань з метою надання населенню зручної можливості електронних звернень з повідомленнями про вчинені кримінальні правопорушення чи іншими зверненнями, що належать до сфери поліцейського обслуговування;

– з метою використання в повному обсязі можливостей волонтерського руху, відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність» від

19.04.2011¹, створити на офіційних веб-порталах кожного з територіальних підрозділів Національної поліції України технічні умови, що дозволяли б зареєструватися особам, які бажають добровільно надавати допомогу органам Національної поліції України у правоохоронній діяльності, обрати напрями правоохоронної діяльності, в яких вони вважають актуальним і прийнятним особисто надавати допомогу працівникам поліції тощо;

– у межах Міжнародної програми підвищення кваліфікації для правоохоронних органів Департаменту юстиції Сполучених Штатів Америки (ІСТАР), що на сьогодні вже працює в Україні, запровадити підготовку працівників поліції із залученням фахівців за напрямками: «Тактико-спеціальна підготовка», «Вогнева підготовка» та «Спеціальна фізична підготовка» у межах єдиної програми «Забезпечення особистої безпеки та застосування сили»;

– проводити з працівниками вищих навчальних закладів системи МВС України спільні наукові дослідження з актуальних питань службової діяльності, в тому числі щодо застосування адміністративно-правових методів у діяльності поліції, проводити за вказаними напрямками тренінги, які спрямовані на підвищення їх професійного рівня та майстерності кожного працівника поліції².

---

¹ Закон України «Про волонтерську діяльність». *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 42. Ст. 435. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>

² Кікінчук В. В. Щодо шляхів удосконалення діяльності підрозділів національної поліції. Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.). Харків, 2017. С. 145–146. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/1669>

У свою чергу, В. В. Безега звертає увагу на те, що адміністративне законодавство потребує свого розвитку в частині вдосконалення діяльності Національної поліції України як суб'єкта сектору безпеки й оборони. Основними напрямками вдосконалення автор визначає такі:

– належне визначення правового статусу Національної поліції як у положеннях Закону України «Про національну безпеку України», так і в Законі України «Про Національну поліцію»;

– перегляд приписів, що встановлюють обмеження в даній сфері суспільних відносин для підвищення ефективності здійснення громадського контролю за діяльністю Національної поліції України як суб'єкта сектору безпеки й оборони¹ тощо.

Безпосередньо на рівні законодавства необхідно звернути увагу на декілька важливих документів, які містять положення відносно удосконалення різних форм діяльності поліції, в тому числі й щодо застосування її методів. Як вже було відмічено, метою Стратегії сталого розвитку «України – 2020» було впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід держави на провідні позиції у світі, а її реалізація у частині трансформації поліції здійснювалася через окреслений вектор безпеки, який передбачав проведення реформи правоохоронної системи. Визначено, що першочерговими заходами державної політики в цій сфері було коригування завдань та функцій правоохо-

---

¹ Безега В. В. Розвиток адміністративного законодавства в частині вдосконалення діяльності національної поліції як суб'єкта сектору безпеки і оборони. *Прикарпат. юрид. вісн.* 2020. Вип. 2 (31). С. 81.

ронних органів, упровадження нових засад проходження служби, нових критеріїв оцінки роботи правоохоронців для підвищення рівня захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави від протиправних посягань.

Як бачимо у Стратегії представлено дещо абстрактні, такі, що потребують довгу та комплексну реалізацію суцільного розвитку та перетворень системи правоохоронних органів, що передусім стосується Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції. Проте, питання удосконалення застосування методів у діяльності поліції у вказаному документі прямо не визначається, а становить здебільшого частину більш ширших категорій, розвиток яких було запроваджено.

Значно більшим рівнем конкретики характеризується Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 р., затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 1023-р. Цілями вказаної Стратегії було створення безпечного середовища розвитку вільного суспільства, забезпечення високої ефективності діяльності органів системи МВС, зміцнення суспільної довіри до неї з урахуванням визначальної ролі громадянина у розбудові України як безпечної європейської держави¹. Нормативним документом визначено, що її реалізація здійснюється декількома підходами, зокрема:

---

¹ Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 р. № 1023-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80#Text>

- 1) служіння суспільству, що передбачає:
  - дотримання і забезпечення прав людини і основних свобод як ключової цінності в діяльності органів системи МВС;
  - реалізацію органами системи МВС своїх функцій відповідно до потреб людини;
- 2) підзвітність і демократичний цивільний контроль, що передбачає:
  - становлення МВС як суб'єкта системи демократичного цивільного контролю над органами системи МВС;
  - удосконалення форм та способів демократичного цивільного контролю над органами системи МВС;
  - відкритість і прозорість процесів підготовки і прийняття рішень в органах системи МВС;
- 3) залучення суспільства до процесу створення безпечного середовища передбачає:
  - тісну співпрацю з територіальними громадами і суспільством у цілому;
  - створення механізмів партнерства з інститутами громадянського суспільства;
  - нетерпимість до корупції;
- 4) застосування сучасних методів державного управління передбачає:
  - впровадження інноваційних рішень та інструментів державної політики;
  - використання успішного міжнародного досвіду і сприяння реалізації пілотних проектів;
- 5) інформатизація діяльності передбачає підвищення ефективності роботи і взаємодії органів системи МВС шляхом максимального використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Як бачимо, частина з окреслених підходів, на жаль, лише опосередковано стосується методів діяльності Національної поліції, а Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період після 2020 р. наразі в Україні не затверджено.

Частинами 2 та 3 ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліція для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення також застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, визначені цим Законом. Крім цього, поліція для виконання покладених на неї завдань може застосовувати інші заходи, визначені окремими законами.

Аналізом іншого чинного законодавства України, встановлено, що підстави для застосування адміністративних методів містяться у низці нормативно-правових актів, серед яких доцільно виділити КУпАП, Закони України «Про Національну поліцію», «Про запобігання та протидію домашньому насильству»¹, «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»², відомчі нормативно-правові акти МВС

---

¹ Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 5. Ст. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

² Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі». *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 52. Ст. 455. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text>

України, зокрема наказ «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції».

На сьогоднішній день існує безліч різних за змістом теорій, як на рівні законодавства так і на рівні доктрини, щодо виділення напрямів удосконалення законодавства той чи іншої сфери діяльності. Проте, не кожен напрям, на нашу думку, може призвести до поліпшення законодавства, що регламентує адміністративно-правові методи діяльності НПУ. У зв'язку із цим, наводимо власні напрями удосконалення національного законодавства, які полягатимуть у наступному:

1. Необхідним є поліпшення нормативно-правової бази, зокрема в аспекті чіткого (конкретного) визначення на законодавчому рівні поняття методів діяльності Національної поліції. Зазначене дасть змогу поліцейським та іншим особам краще розуміти суть, мету та цілі їх застосування, відповідно до чого учасники правовідносин зможуть точніше формувати лінію своєї поведінки, бачити орієнтири діяльності поліцейського, відповідно реагувати на її зміну. Як приклад, у цьому контексті доцільним є перейняття американського досвіду, де існує безліч довідників, правил, книжок, рекомендацій, як правильно поводитися та спілкуватися з офіцером поліції, включення до освітніх та наукових програм, навчання, тощо, перевірки знань у частині відповідності дій особи та поліцейського у кожній конкретній життєвій ситуації (зупинка транспортного засобу, вчинення адміністративного правопорушення, надання допомоги та інше).

У цьому напрямі також доцільно звернути увагу на загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС¹, яка визначила механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в ЄС. Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, необхідні для ефективної правотворчості та правозастосування. Метою адаптації законодавства України до законодавства ЄС є досягнення відповідності правової системи України «*acquis communautaire*» (доробок спільноти) з урахуванням критеріїв, що висуваються ЄС до держав, які мають намір вступити до нього². Таким чином, гармонізація законодавства України до законодавства ЄС полягає у наближенні національних нормативно-правових актів до рівня сучасного стану європейської правової системи права. Як наслідок, вказаний процес є необхідною передумовою формування ефективної, насамперед, правової, культурної та соціальної свідомості громадян України, покликане позитивно впливати на економічний розвиток держави та підвищення рівня соціального життя в країні.

---

¹ Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. Ст. 367. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>

² Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. Ст. 367. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629%D0%B1-15#Text>

З цього приводу В. Опришко зазначає, що правове поле, яке наявне в правових системах Європейського Союзу та європейських міжнародних організаціях, в цілому є узгодженим та спільним, покликано сприяти співробітництву при вирішенні різних питань, що виникають під час різного роду інтеграції, яка існує на території Європи. Вказані системи розглядаються як невід’ємні елементи єдиної правої системи європейських країн, основою та ядром якої стає право Європейського Союзу, оскільки в ньому консолідуються, акумулюються, об’єднуються та накопичуються загальні норми, принципи та методи, які покликані однозначно регулювати діяльність країн Євросоюзу та його міжурядових організацій¹.

Таким чином, сьогодні виникає нагальна потреба у формуванні нової якості національного адміністративного законодавства, яке своїм змістом повинно всіляко сприяти забезпеченню реалізації та захисту прав людини, її законних інтересів, вимог та очікувань², враховувати європейські стандарти, як слушно зауважив В. Б. Авер’янов. Цьому має сприяти процес адаптації законодавства. Але необхідно обов’язково враховувати, що під адаптацією законодавства в жодному випадку не можна розуміти запровадження практики цитування норм законодавства ЄС у вітчизняному законодавстві, або, як зазначає І. Гетьман, засто-

¹ Опришко В. Право Європейського Союзу та його сутність. *Право врегулювання економіки: зб. наук. пр.* Київ: КНЕУ, 2002. Вип. 3. С. 11–12.

² Авер’янов В. Б. Значення адміністративних процедур у реформуванні адміністративного права. *Часоп. Київ. ун-ту права.* 2009. № 3. С. 9.

сування сліпого копіювання норм та інститутів європейського права¹. У зв'язку з цим варто звернути увагу на точку зору А. П. Зайця, який слушно зауважує, що йдеться про відповідність рівня українського законодавства європейському, а не про абсолютну його ідентичність з останнім².

Також, свого значення у системі удосконалення законодавства, що регламентує адміністративно-правові методи діяльності НПУ, набувають його інтеграція та диференціація. Нашу увагу на цьому акцентують В. Ф. Опришко, М. І. Єрофєєв та В. К. Лисиченко, якими вказано, що інтеграція законодавства має бути спрямована на посилення взаємозв'язку і взаємодії всіх галузей законодавства в напрямі становлення законодавства про діяльність Національної поліції та цілісної системи правоохоронних органів. Диференціація, на думку науковців, полягає у розгалуженні законодавства в галузі діяльності правоохоронних органів, запровадженні нових сфер, видів кодифікації і проявляється у внутрішньому розмежуванні законодавства на матеріальне і процесуальне, публічне і приватне та ін.³

---

¹ Гетьман І. Правова герменевтика і адаптація законодавства України в умовах становлення європейського правового простору. *Вісн. Акад. правових наук України*. 2012. № 4 (71). С. 45.

² Заєць А. П. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС як пріоритет реалізації державної політики інтеграції України до Європейського Союзу. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2003. № 1. С. 94.

³ Концепція розвитку законодавства України на 1997–2005 роки: монографія/В. Ф. Опришко, М. І. Єрофєєв, В. К. Лисиченко та ін.; Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 1997. С. 16.

2. Подальше удосконалення формату взаємодії поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами. На даний час, якщо звернутися до Закону України «Про Національну поліцію», то у ст. 5 вказано, що поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів. Зазначене, на наш погляд, є малоінформативним та потребує дещо більшої конкретизації.

Позитивним у цьому напрямі є положення ч. 2 ст. 9 вказаного закону, відповідно до яких поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. А відповідно до ч. 6 цієї ж статті проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, обов'язково повинні проходити громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України.

Крім цього, одним із закріплених принципів діяльності поліції є принцип взаємодії з населенням на засадах партнерства, який передбачає здійснення поліцією діяльності в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямування такої діяльності на задоволення їхніх потреб.

Враховуючи викладене, покращення взаємодії поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами, на наш погляд, повинна здійснюватися у таких формах:

- активна участь поліції, у межах визначних повноважень, у розробці проектів та укладені міжнародних договорів України, у запровадженні міжнародних програм, громадських ініціатив (наприклад вже зазначена у попередніх розділах громадська ініціатива «синя лінія») з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави та протидії злочинності, а також забезпечення їх виконання;

- покращення та посилення рівня інформаційної взаємодії як з національними державними інститутами та громадянами, так і з органами державної влади зарубіжних країн, європейських та міжнародних організацій;

- посилення взаємодії у частині можливостей використання баз даних та здійснення інформаційно-пошукової та аналітичної роботи як національних, так і зарубіжних державних органів;

- участь у розробці та визначенні пріоритетних напрямків розвитку науки та освіти щодо діяльності Національної поліції, надання обґрунтованих пропозицій щодо впровадження в освітній процес здобутих у практичній діяльності позитивних результатів та напрацювань.

Не оминає нашої уваги впровадження проекту «Поліцейський офіцер громади», який можна вва-

жати однією із форм реалізації взаємодії поліції з громадськістю.

Як стверджує В. В. Майоров, проект «Поліцейський офіцер громади» – це наступний крок у реформі Національної поліції, основною цілю якого є забезпечити кожну територіальну громаду окремим офіцером, який не тільки працюватиме на території цієї громади, але й житиме там. Головним завданням проекту – є орієнтування на потреби місцевого населення, підтримання постійного контакту із мешканцями, щоденно забезпечення порядку на своїй території, своєчасне реагування на проблеми громади та запобігання вчиненню правопорушень. Проект спрямований на надання професійних поліцейських послуг у невеликих населених пунктах, що полягає не лише у реагуванні на вчинення правопорушення, а й насамперед у забезпеченні захисту та безпеки громади, задоволенні її потреб¹.

Основною новелою проекту є те, що, якщо поліцейський офіцер громади стане повноправним представником своєї громади (яка візьме на себе частину фінансової підтримки його роботи), то і звітуватиме він не тільки перед керівником місцевого органу поліції, але й перед самою громадою.

Реалізація цього проекту передбачає вирішення багатьох завдань. Наприклад, сьогодні діяльність дільничних офіцерів поліції не завжди є ефектив-

---

¹ Майоров В. В. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. С. 189. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-2.28>

ною через брак кадрів, відсутність технічних і транспортних засобів, неналежні умови праці, значні розміри територій обслуговування, кількість поселень, що, звичайно, значно ускладнює протидію злочинності на селі. Як наслідок, знижується оперативність реагування на інформацію про вчинені в сільській місцевості злочини, ускладнюється робота щодо їх розкриття. Опитуванням населення в сільській місцевості встановлено, що громада готова до співпраці з поліцією, тому що прагне до покращення свого життя, добробуту й безпеки, попередження та припинення правопорушень.

Стосовно позиції дільничних офіцерів поліції підтверджується думка про необхідність налагодження взаємодії, впровадження нових форм співпраці з населенням, підвищення професійного рівня працівників поліції, акцентування уваги на превентивних заходах.

Визначений напрям удосконалення національного законодавства, що регламентує адміністративно-правові методи діяльності НПУ, є актуальним та необхідним, оскільки рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

У зв'язку з цим, доцільно погодитися із Ю. О. Загуменною та Р. Wilson¹, думку яких також підтримує й А. Л. Замахін у частині того, що поліцейська діяльність, орієнтована на громаду – це

---

¹ Загуменна Ю. О., Вільсон П. Професійна підготовка працівників правоохоронних органів як основа конструктивної взаємодії поліції та громади. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)*. Харків, 2017. С. 125. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/2907>

філософія та організаційна стратегія, що дозволяє поліції та громаді працювати разом новими способами для вирішення проблем, пов'язаних із злочинністю, порушенням громадського порядку та безпекою з метою поліпшення якості життя кожного громадянина, що належить до певної громади. Ця філософія побудована на раніше утвердженому переконанні проте, що люди заслуговують на право голосу в питанні охорони громадського порядку в обмін на свою участь та підтримку. Вона також спирається на точку зору, що для вирішення проблем громади потрібно, щоб поліція та громадськість могли працювати разом для вивчення нових способів вирішення проблем громад, а не просто реагувати на окремі злочини або події¹. У разі правильного застосування, стратегія має значний потенціал як засіб покращення доступу до правосуддя, операційної ефективності та підвищення загальної якості життя місцевої громади. А система ефективної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у Міністерстві внутрішніх справ України сприяє формуванню професійних навичок та є важливим чинником конструктивної взаємодії поліції та громади².

3. Враховуючи, що європейський вектор розвитку України вимагає запровадження європей-

---

¹ Загуменна Ю. О., Вільсон П. Професійна підготовка працівників правоохоронних органів як основа конструктивної взаємодії поліції та громади. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)*. Харків, 2017. С. 126. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/2907>

² Замахін А. Л. Сутність і значення взаємодії територіальних органів Національної поліції України з органами місцевого самоврядування. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2. Т. 3. С. 100–104.

ської системи організації професійної підготовки правоохоронних кадрів, розрахованої не на «швидкість» навчання, а на якість кінцевого продукту, ще одним, але не менш важливим на наш погляд, напрямком удосконалення національного законодавства є підвищенні рівня професійної компетентності та обізнаності поліцейських.

Ключовим елементом реформи правоохоронних органів є реструктуризація системи освіти та підготовки поліції. Зокрема, Національна поліція України спільно з Міністерством внутрішніх справ України затвердили кваліфікаційну характеристику професії поліцейського. Це дало старт розробленню стандарту професійної освіти. Наступним кроком у реформуванні стала розробка стратегії щодо моделі освіти та підготовки поліції, запропонована Міністерством внутрішніх справ. У той же час наразі відсутній чіткий механізм розроблення навчальних програм для всіх видів підготовки. Згідно із Законом України «Про Національну поліцію» поліція не є суб'єктом ухвалення рішень у цьому процесі. Більшість навчальних програм для Національної поліції України розробляється вищими освітніми закладами системи МВС за погодженням із Міністерством внутрішніх справ та відповідним спеціалізованим підрозділом поліції. У зв'язку з цим, міжнародний досвід щодо моделей освіти поліції є надзвичайно важливим для підтримки реформи та визначення найбільш перспективних національних рішень щодо моделі освіти та підготовки поліції в таких сферах: розроблення навчальних програм, процес освіти та підготовки;

підвищення кваліфікації та професійний розвиток; освітня інфраструктура підготовки поліції¹.

До форм реалізації цього напрямку ми відносимо покращення професійного навчання працівників Національної поліції. Враховуючи визначений орієнтир діяльності поліції щодо надання послуг, великого значення набувають психологічні та розумові якості працівників поліції, які необхідно повсякденно оновлювати.

Сучасна складність завдань, які поставлені перед Національною поліцією України (ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію»), вимагають постійного зростання професіоналізму кадрів поліцейських, високого рівня наукового забезпечення процесів їх підготовки та практичної діяльності.

З цього приводу І. В. Шруб зазначає, що система професійного навчання поліцейських повинна формуватись на базі різних напрямів практичної підготовки кадрів: від орієнтації на потреби сьогодення, до забезпечення інтересів довготривалої перспективи; від підготовки вузькоспеціалізованих працівників, які можуть виконувати лише декілька спеціальних завдань, до підготовки спеціалістів широкого профілю на основі серйозної теоретичної підготовки. Тому основною вимогою, якій на сьогодні має відповідати професійне навчання поліцейських, на думку науковця, є його постійний характер, що обумовлено наступними факторами:

---

¹ Деканоїдзе Х., Хелашвілі М. Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ. Київ, 2018. С. 7. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/2/423404.pdf>

1) постійні та швидкі зміни в усіх сферах суспільного життя: в політиці, економіці, соціальних відносинах тощо, що вимагають постійного професійного навчання поліцейських з метою їх адаптації до сучасних реалій;

2) докорінне реформування органів поліції та правоохоронної системи в цілому, основною метою яких є переорієнтація діяльності поліції на надання соціальних послуг населенню;

3) необхідність опанування поліцейськими нових методів і засобів вирішення поставлених перед ними завдань;

4) постійна зміна та оновлення нормативно-правового забезпечення діяльності різних служб та підрозділів поліції;

5) впровадження нової техніки, нових методик та технологій, зростання комунікаційних можливостей, збільшення кількості та обсягів інформаційних ресурсів, що обумовлює потребу в підвищенні чи навіть зміні кваліфікації працівників, які раніше з ними працювали тощо. І, найголовніше, для будь-якої організації, і для поліції в першу чергу, більш ефективним і економічно вигідним є підвищення віддачі від уже працюючих працівників на основі їх постійного навчання та підвищення кваліфікації, ніж залучення нових працівників¹.

---

¹ Шруб І. В. Поняття та основні етапи професійної підготовки поліцейських. *Вісн. Чернівець. ф-ту Нац. ун-ту «Одеська юридична академія»*. 2016. Вип. № 1. С. 192. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vchfo_2016_1_19.pdf

4. Запровадження пріоритету щодо інноваційно-орієнтованої діяльності, яка повинна бути направлена на удосконалення механізму застосування Національною поліцією адміністративно-правових методів, пошуку нових тенденцій, способів, засобів та можливостей за допомогою яких поліція здійснюватиме вплив на суспільні відносини з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій. Оскільки європейський вибір України зумовлює необхідність запровадження ефективного аналізу та інтеграції у національне середовище найкращих міжнародних практик діяльності поліцейських, запровадження заходів, які сприятимуть прискоренню євроінтеграції нашої держави. Як наслідок, зазначене, в тому числі, сприятиме зміні орієнтирів країни щодо розуміння необхідності покращення взаємодії з Європейським Союзом, а також застосуванню нових акцентів у взаємодії зі стратегічними партнерами України.

Підводячи підсумки, необхідно вказати, що для удосконалення законодавства, що регламентує застосування адміністративно-правових методів у реалізації правоохоронної діяльності, багато чого потрібно зробити законодавцям у частині приведення відповідності правових норм як реаліям сучасного розвитку України, так і позитивному досвіду країн ЄС. У той же час, удосконалення національного законодавства в досліджуваній сфері із запровадженням існуючих європейських стандартів, безумовно має відбуватися із врахуванням специфіки національної правової системи, рівня розвитку суспільства та першочергових інтересів держави та потреб українського народу.

3.3. Удосконалення організаційних засад реалізації адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України

Сучасне, доволі складне, соціально-політичне та економічне становище, у якому перебуває суспільство України, обумовлює значні очікування, сподівання і підвищені вимоги до діяльності правоохоронних органів в цілому. У цьому контексті особлива увага приділяється не так давно реформованій Національній поліції.

Удосконалення адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів, в тому числі й організаційних засад реалізації адміністративно-правових методів у їх діяльності, є одним з пріоритетних напрямів сучасного етапу розвитку країни. Досягнення відповідної мети дасть змогу створити ефективний механізм, що забезпечить функціонування системи правоохоронних органів і, як результат, життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави.

Тому, в умовах розвитку інституту Національної поліції в Україні однією із важливих передумов підвищення ефективності та якості реалізації адміністративно-правових методів, є вдосконалення її організаційної діяльності. Адже саме організаційні засади передбачають постановку стратегічних та тактичних цілей і завдань; розробку і вдосконалення їх структури; розподіл, закріплення і оптимізацію функціональних обов'язків працівників; покращення матеріального, техніко-технологічного, інформаційного, кадрового забезпечен-

ня; управління діяльністю органів і підрозділів поліції з орієнтацією на всебічне дотримання законності, прав і свобод людини та громадянина, а також на світовий та вітчизняний досвід тощо.

Деякі аспекти організаційної діяльності Національної поліції вивчали Ю. Ю. Азаров, С. Г. Братель, А. А. Вознюк, В. В. Домніцак, О. С. Доценко, В. І. Зелений, О. М. Ільницький, В. Б. Авер'янов, О. А. Банчук, К. Г. Волинка, В. В. Коваленко, С. І. Кожушко, В. К. Колпаков, О. В. Петришин, Д. Л. Савенко, О. Ф. Скакун, В. П. Тимощук, В. Д. Ткаченко, М. І. Хавронюк, Д. Мердок, С. Я. Коненко, В. Ю. Кривенда, С. В. Лихачов, Д. В. Малєєв, Н. П. Матюхіна, І. І. Плохой, І. І. Приходько, О. С. Проневич, С. І. Субота, Н. О. Ярмиш та ін.

Ефективність та удосконалення організаційних засад реалізації адміністративно-правових методів правоохоронних органів України залежить від належної організації їх діяльності та злагодженої взаємодії між ними. На сьогодні ряд організаційних засад діяльності правоохоронних органів України визначено в Конституції України та інших нормативно-правових актах. Однак, перш ніж детально розглядати засади організації та діяльності правоохоронних органів України, доцільно звернути увагу на сутність досліджуваних понять.

У цьому контексті, проводячи аналіз наукової літератури, що присвячена організаційним засадам відповідної діяльності органів влади чи функціонуванню органів публічного адміністрування, О. О. Навроцький дійшов висновку, що автори не зазначають що мається на увазі під організацій-

ними засадами, використовуючи як синонімічні поняття основи, аспекти, регулювання, публічне адміністрування, а тому до предметів їх наукових досліджень, які присвячені зазначеній тематиці, потрапляє досить розгалужений перелік різних явищ та процесів, що робить категорію «організаційних засад» не визначеною. Тому, на думку автора, з якою ми також погоджуємося, для того, щоб проводити дослідження організаційних засад реалізації адміністративно-правових методів діяльності НПУ важливо розуміти, яку теоретичну характеристику мають названі категорії, тобто уточнення їх понятійно-категоріального апарату¹.

Великий тлумачний словник містить декілька варіантів трактування поняття «організація», зокрема:

– чітко налагоджувати, належно впорядковувати що-небудь;

– дія за значенням організувати, тобто забезпечувати, влаштовувати що-небудь, вишукуючи для цього необхідні можливості;

– комплекс заходів, сутність яких полягає в координації дій елементів системи².

Великий енциклопедичний юридичний словник, за редакцією Ю. С. Шемшученка, надає більш конкретизоване тлумачення вказаної дефініції:

---

¹ Навроцький О. О. Сучасне розуміння організаційно-правових засад забезпечення прав і законних інтересів дітей. *Держава та регіони. Серія: «Право»*. 2017. № 3 (57). С. 35. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2017/9.pdf

² Бортняк Ф. В. *Форми та методи діяльності державної виконавчої служби*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2008. 18 с.

– це сукупність пов’язаних між собою складових частин (елементів) відповідного об’єкта, а також зв’язків (взаємовідносин) між ними й іншими об’єктами, у результаті чого утворюється певне зовнішнє органічне середовище;

– це об’єктивне явище, притаманне всім керованим соціальним об’єктам;

– це властивість будь-якого матеріального об’єкта, що виявляється у впорядкованості структури, внутрішньої побудови¹.

Таким чином, зважаючи на вищевикладене, зазначимо, що під організацією нами розуміється певна впорядкованість за необхідними критеріями тих чи інших елементів.

Щодо визначення дефініції «засади», то у юридичній літературі немає однозначного поняття. Як слушно зазначає з цього приводу О. П. Кучинська, його визначення залежить від контексту застосування та позиції того чи іншого автора².

Так, академічний тлумачний словник дефініцію «засада» пропонує розуміти як основу чогось; те головне, на чому ґрунтується, базується щонебудь; вихідне, головне положення, принцип; основа світогляду, правило поведінки; спосіб, метод здійснення чого-небудь. Окрім цього, цікавим є визначення наведеного поняття з точки зору філософії та логіки. Зокрема, авторський колектив

---

¹ Великий енциклопедичний юридичний словник/за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юрид. думка, 2007. С. 569.

² Кучинська О. П. Принципи кримінального провадження в механізмі забезпечення прав його учасників: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2013. С. 37–38.

філософського енциклопедичного словника зауважує, що засада – це достатня і (або) необхідна умова для чого-небудь: буття, пізнання, думки, діяльності¹.

Г. І. Багнюк, у свою чергу, трактує, що «принцип» – термін латинського походження і дослівно означає «основне, вихідне положення якої-небудь теорії, вчення, науки». Засади, на її думку, слушно ототожнювати із такими поняттями як «принципи», оскільки їх лексичне значення дуже близьке. Тому, під «засадами» автор розуміє вихідне, головне положення, принцип, основу світогляду, правило поведінки².

А. О. Полянським стверджено, що цікавим і ціннісним у питанні сутності і співвідношення понять «принципи» – «засади» є дослідження В. Божка³, який проводить детальний аналіз окремих рішень Конституційного Суду України, завдяки чому приходить до думки, що поняття «принцип» і «засади» є дуже близькими, але нетотожними категоріями. Саме тому і законодавець, і Конституційний суд іноді навіть використовують їх у схожому значенні. Однак, ретельний аналіз засвідчив, що термін «засада» є більш ширшим за своїм

---

¹ Философский энциклопедический словарь/редкол.: С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др. 2-е изд. Москва: Сов. энцикл., 1989. С. 452.

² Багнюк Г. І. Поняття та значення засад кримінального провадження. *Право і суспільство*. 2015. № 6. Ч. 2. С. 169–174. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/6_2015/part_2/32.pdf

³ Божко В. Аналіз співвідношення змісту термінів «засада» і «принцип» крізь призму правових позицій Конституційного Суду України. *Вісн. Львів. ун-ту ім. Івана Франка*. 2011. Вип. 54. С. 124–132.

змістом і охоплює також і ті явища, що окреслює категорія «принцип». Тому зміст «принципу» можна розкрити через ширшу за своїм змістом категорію «засада»¹.

У довідково-енциклопедичній літературі «принцип» розглядається, як наукова чи моральна основа, правило, від якого не відступають²; основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку, засада³; особливість, покладена в основу створення або здійснення чогонбудь, спосіб створення або здійснення чогось⁴; переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці, канон⁵. Виходячи з тлумачення та аналізу законодавчих норм, зміст терміну «засада», який використовується в Конституції України (ст. 129), на думку І. А. Григоренко, є тотожним змісту терміну «принцип»⁶.

---

¹ Полянський А. О. Засади (принципи) кримінального провадження: сутність, значення, система і важливість унормування. *Зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди «Право»*. 2017. Вип. 26. С. 113–114. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.884317>

² Даль В. И. Толковый словарь живого великого русского языка: [в 4 т.]/под ред. проф. И. А. Бодуэна де Куртене. Москва, 1998. Т. 4. С. 43.

³ Словарь иностранных слов. 16-е изд., испр./зав. ред. В. В. Пчелкина. Москва: Рус. яз., 1988. С. 424.

⁴ Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполук/Л. О. Пустовіт, О. І. Скопиенко, Г. М. Сюта та ін. Київ: Довіра – УНВЦ «Рідна мова», 2000. С. 418.

⁵ Новий тлумачний словник української мови: у 3-х т. Т. 2/уклад: О. Яременко, О. Сліпушко. вид. 2-ге, виправл. Київ: Аконтіт, 2003. С. 899.

⁶ Григоренко І. А. Принципи правоохоронної (поліцейської) діяльності в Україні. *Наше право*. 2013. № 7. С. 24. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nashp_2013_7_6.pdf

Як справедливо зазначає А. М. Колодій, принципи – це явища, що не тільки пов’язують право з політикою, економікою, духовним життям суспільства, а й забезпечують єдність різних, власне правових процесів, форм, теорій, ідей і концепцій, понятійно-категоріальних рядів¹. Р. В. Бараннік дає таке визначення принципів (засад) як загальних, керівних, вихідних положень, які визначають найбільш суттєві сторони певного виду державної діяльності². Серед науковців-правників склався загальний підхід до розуміння принципів як керівних положень, теоретичних ідей, що відображають об’єктивні закономірності та закріплені у праві. Проте окремі науковці вважають, що принцип – це специфічне поняття, в якому міститься не стільки закономірність, відносини, взаємозв’язок, скільки наше знання про них³. Н. І. Дідик стверджує, що принципи являють собою результат узагальнення людьми об’єктивно діючих законів та закономірностей, властивих їм загальних рис, характерних ознак, які й визначають зміст такої діяльності. Іншими словами, об’єктивна реальність є джерелом формування принципів⁴.

---

¹ Колодій А. М. Принципи права України: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 1998. С. 3.

² Бараннік Р. В. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: КНТ, 2011. С. 45.

³ Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекций. Москва: Юрид. лит., 2004. С. 262.

⁴ Дідик Н. І. Щодо питання класифікації принципів адміністративного права України. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ* 2011. № 3. С. 93. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/en/documents_pdf/visnyky/nvsvy/03_2011/11dniapu.pdf

Необхідно брати до уваги той факт, що принципи реалізації адміністративно-правових методів діяльності НПУ обумовлені розвитком суспільства, його прагненням до збагачення моральних та правових цінностей, демократизації, цивілізованості та організованості, забезпечення рівних можливостей для кожного члена соціуму незалежно від його походження, релігійних поглядів, статі та інших дискримінаційних ознак.

У своєму дослідженні з державного управління Г. Атаманчуком вироблено загальні вимоги, яким повинні відповідати принципи права. Зокрема, автор вказує, що останні мають відображати головні, пріоритетні, об'єктивні та сталі закономірності, які виникають в процесі регулювання суспільних відносин. Враховуючи те, що ці принципи є притаманними саме для правоохоронних органів, останні повинні бути загальними та відображати своєрідність та винятковість правоохоронної діяльності¹.

Значення принципів полягає в тому, що вони:

– є першоджерелом, що обумовлює порядок здійснення, ефективність, спрямованість і причинність реалізації адміністративно-правових методів у діяльності поліції;

– є гарантіями забезпечення прав і свобод людини та громадянина; синхронізують систему правових норм і забезпечують узгодженість правових інститутів;

---

¹ Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекций. Москва: Юрид. лит., 1997. С. 188.

– вважаються юридичною базою для тлумачення правових норм і вирішення суперечливих питань, сприяючи правильному правозастосуванню;

– є вихідними положеннями для вдосконалення окремих правових інститутів, розвитку процесуальної форми й процесуальних гарантій діяльності. Оскільки принципи правоохоронної діяльності є похідними від принципів права взагалі, то їм притаманні такі риси: універсальність, нормативність, формальна визначеність, обов’язковість, системність, рівнозначність, об’єктивність та стабільність¹.

Принципи як підґрунтя поліцейської діяльності закладають підвалини для визначення основних завдань поліції, а їх реалізація означає, що поліцейська діяльність відбувається на основі закріплених у чинному законодавстві принципів з урахуванням сучасних тенденцій європейської інтеграції. Принципи як керівні ідеї, що покладені в основу функціонування кожного органу та підрозділу поліції, покликані сприяти подальшій розбудові поліції як інституту європейського зразка. Своєю чергою завдання поліції визначають засоби здійснення поліцейської діяльності, що базуються на відповідних принципах.

Крім того, доцільно зазначити, що такі принципи потребують нормативної закріпленості, загальності, автономності й спрямованості на забезпечення інституціоналізації та функціонування і

---

¹ Колодій А. М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання): автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук: спец. 12.00.01, 12.00.02/Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 1999. С. 17.

розвитку Національної поліції. Слід пояснити, що реформування правоохоронних органів у сучасних умовах євроінтеграції та державотворення являє собою формування нових інтегративних властивостей цієї системи, що має забезпечити відповідність правового змісту, якості та удосконалення організаційних засад реалізації адміністративно-правових методів діяльності НПУ об'єктивним потребам суспільства, що детерміновані характеристиками демократичної правової держави. Адже ефективне реформування правоохоронної системи залежить від характеру реформ всієї системи виконавчої влади в демократичній правовій державі, інтегрує проблемний аналіз політичної стабільності на центральному та регіональному рівнях із правовою регламентацією реалізації владних повноважень правоохоронними органами, а характер їх реформування визначально базується на дотриманні принципів законності та гуманізму. Такі завдання можливо вирішити за умов чіткого визначення організаційного статусу і чіткої організації управлінської діяльності в правоохоронних органах як визначальної складової всієї правоохоронної системи української держави¹.

Таким чином, проаналізувавши поняття «засади» або «принципи» та вимоги до них, доцільно зробити висновок, що принципи уявно можна поділити на групи, веред яких вагоме місце посідає

---

¹ Діденко М. Адміністративно-правові засади впровадження принципів публічної служби в діяльність органів внутрішніх справ України. С. 8–9. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01\(1\)/Didenko.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01(1)/Didenko.pdf)

група організаційних принципів, тобто загальні правила (положення) формування систем в природі та суспільстві, що забезпечують їх впорядкованість і доцільність функціонування.

Г. Л. Монастирський визначає, що принципи організації є відображенням об'єктивних закономірностей практики управління. Вони визначають вимоги до конкретної системи, структури та організації. Відповідно до цих вимог утворюються органи управління, встановлюються взаємини між його рівнями, організаціями і державою, застосовуються певні методи управління. Не слід вважати, що принципи організації є догмою. Життя суспільства не стоїть на місці, воно змінюється. Разом із зміною реалій змінюється і принципи організації. Автор розділяє принципи на загальні, які характерні для всіх організацій і ситуацій; часткові та ситуативні, характерні тільки для певної сфери або ситуації та принципи, характерні для певного стану організації, динамічного або статичного¹.

Ю. А. Ведерніков стверджує, що принципи організації та діяльності державного апарату – це ідеї вищого порядку, відповідно до яких створюється та проводиться діяльність державних органів. Він поділяє принципи на дві великі групи – загальні та спеціальні. Загальні принципи є основоположними для всіх державних органів та державного апарату загалом. Спеціальні принципи

---

¹ Монастирський Г. Л. Теорія організації. Часткові та ситуативні принципи організації. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/47439-chastkov-ta-situativn-printsipi-organizats.html>

притаманні лише певним державним органам залежно від роду їх діяльності¹.

Так, Закон України «Про Національну поліцію» у Розділі II закріплює такі загальні принципи, на яких ґрунтується вся діяльність Національної поліції в цілому, та відбувається реалізація адміністративно-правових методів у діяльності НПУ:

1) верховенства права, який визначає пріоритет забезпечення реалізації прав людини, означає, що діяльність поліції повинна бути спрямована на утвердження демократичних тенденцій розвитку цінності людини;

2) принцип дотримання прав і свобод людини тісно пов'язаний із попереднім та передбачає забезпечення реалізації прав та свобод людини відповідно до вимог законів. Закон визначає, що поліція має право обмежувати права та свободи людини лише у виключних та передбачених чинним законодавством випадках, на підставі та у спосіб, що визначені законом;

3) законність, який визначає, що поліція зобов'язана діяти відповідно до вимог закону;

4) відкритість та прозорість, який є визначальним у контексті визначення рівня довіри населення;

5) політична нейтральність, що забороняє здійснення у поліції політичної діяльності, висловлювань власних політичних думок та переконань;

6) взаємодії з населенням на засадах партнерства, сутність якого полягає у налагодженні тісної

---

¹ Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права: підручник. 3-тє вид. переробл. і допов. Дніпро, 2016. С. 114.

співпраці поліції з місцевими органами та територіальними громадами, міським населенням або окремими громадянами;

7) безперервність, який передбачає, що поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського.

Аналізуючи зазначені принципи діяльності поліції, приходимо до висновку, що основоположні засади мають свій вираз й у Конституції України, зокрема у ст. 3, де закріплено принцип дотримання прав і свобод людини, а їх безпосередня реалізація працівниками Національної поліції застосовується відповідно до правових норм адміністративного права. Проте, умови сьогодення, конфлікт на сході країн, збільшення рівня злочинності, детермінують потребу у перегляді принципів організації діяльності правоохоронного органу. Зокрема, якщо розглядати такий принцип як дотримання прав і свобод людини, то у його структурі можна виділити принцип гуманізму, який, на нашу думку, є досить актуальним та ключовим щодо діяльності поліції. Незважаючи на досить значну суспільну-небезпечність окремих категорій злочинів, правоохоронці не мають права завдавати насильство, тортури, стосовно затриманих вчиняти дії, що принижують їх людську гідність. Якщо звернутися до такого напрямку службової діяльності як робота з громадянами, то зазначаємо, що поліцейський зобов'язаний звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, на-

звати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук (ч. 3 ст. 18 Закону України «Про національну поліцію»)¹. Закріплене на законодавчому рівні положення сприяє зміцненню та захисту прав людини та покликане сприяти відкритості та прозорості у діяльності поліції².

Динамічність процесів у сфері правоохоронної діяльності потребувала й відповідних організаційних змін та нормативно-правових новацій у межах чинного законодавства. У цьому контексті ми погоджуємося з позицією Д. С. Денисюка, який вказує, що, враховуючи особливості реалізації принципу політичної нейтральності, доречним вбачається більш деталізувати цей принцип, тому що неякісне його застосування призведе до погіршення загальної ефективності роботи. Потрібно розробити системи менеджменту та механізми виконавчого контролю (розмежування компетенції, усунення дублювання повноважень), які зведуть до мінімуму можливість прийняття керівництвом рішень безпосередньо під впливом політичних сил або ж під впливом власних політичних уподобань³.

---

¹ Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

² Кубаєнко А. В. Принципи організації та діяльності підрозділів поліції в Україні. Правове забезпечення адміністративної реформи. *Південно-український правничий часопис*. С. 102. URL: <http://sulj.oduvs.od.ua/archive/2015/4/31.pdf>

³ Денисюк Д. С. Принципи діяльності Національної поліції України: теорія та практика реалізації. *Митна справа*. 2015. № 5 (101). С. 68.

Український вчений О. А. Банчук наголошує на наступних умовах реалізації загальних принципів реалізації адміністративно-правових методів у діяльності поліції в Україні. Так, він вважає, що деполітизація поліції можлива за умови проведення інституційної реформи, що полягає у:

– виділенні поліції з Міністерства внутрішніх справ;

– позбавленні міністра (як політичної особи) повноважень щодо оперативного управління поліцією;

– запровадженні виключно конкурсного добору на посади службовців, у тому числі керівного складу;

– закріпленні в законі прозорих процедур просування по службі;

– запровадженні чіткої і відкритої дисциплінарної процедури і порядку звільнення осіб зі служби¹. Щодо децентралізації, то на його думку, вона може реалізуватися як шляхом створення місцевої поліції (поліції громад, муніципальної поліції), так і підвищення звітності і підконтрольності Національної поліції місцевим громадам та їх представницьким органам. При цьому необхідно, щоб керівництво й особовий склад сил місцевої поліції безпеки обирався всією громадою або місцевою радою, а відповідальність за забезпечення публічного порядку і безпеки на території населених пунктів і об'єктів місцевого значення слід

---

¹ Банчук О. А. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство/за заг. ред. О. А. Банчука. Київ: Москаленко О. М., 2013. С. 6.

покласти виключно на громади. Держава своєю чергою повинна залишити за собою розслідування правопорушень і забезпечення безпеки на об'єктах регіонального і державного значення. Як було досліджено в попередніх розділах, визначена форма децентралізації є доволі поширеною у світі та ефективно застосовується.

З точки зору О. В. Куракіна та М. В. Костенникова ефективність діяльності поліції та якість застосування адміністративно-правових методів під час виконання правоохоронцями завдань, пропорційно залежить від довіри й підтримки з боку громадян. Зокрема, у більшості розвинутих країнах правоохоронні органи під час виконання повноважень у частині розкриття та розслідування злочинів, виявленні правопорушень, у питаннях протидії корупції та тероризму, спираються на населення. Тому у визначено контексті доречним є теза про те, що, поліцейські повинні будувати свої відносини з громадянами на засадах принципу соціального партнерства. Зазначене сприятиме створенню сприятливих умов для зростання правової активності та захищеності громадян. У зв'язку з цим, законодавцем, для вдосконалення реалізації адміністративно-правових методів діяльності поліції в Законі України «Про Національну поліцію» слід закріпити цілий ряд процесуальних вимог, що забезпечують їх реалізацію¹. Адже лише за умови поєднання обґрунтованості та зрозумілості дій пра-

---

¹ Куракин А. В., Костенников М. В. Принципы организации и деятельности российской полиции. *Полицейская и следственная деятельность*. 2013. № 2. С. 22–49.

цівників поліції для громадян можливо розраховувати на довіру й підтримку з їх сторони.

Виходячи з вказаного, зазначимо, що незважаючи на доволі ґрунтовне визначення у Законі про НПУ принципів діяльності Національної поліції України, їх система, зміст та втілення в практичну діяльність не є досконалими. Також в діяльності Національної поліції України не було враховано таких загально визнаних та організаційних засад, як неутручання у приватне життя (поваги до приватного життя), презумпція невинуватості, етичність, пропорційність і ефективність. Ці принципи на міжнародному рівні вважаються ключовими у діяльності поліції, а оскільки Україна прагне досягти найкращих світових стандартів, то вони мають бути включені до загальної системи принципів діяльності поліції та належним чином реалізовуватися в правозастосовній практиці.

На думку В. Г. Гриценка, організаційні спеціальні принципи реалізації адміністративно-правових методів діяльності НПУ пов'язані зі сферою, в якій розвивається правоохоронна діяльність. В цю групу автор відносить:

– принцип гласності, який означає відкритість, прозорість, об'єктивність, повноту інформації, щодо юридичної практичної діяльності. Громадськість, кожен член суспільства мають право знати, що загрожує їх безпеці, правам і свободам, які заходи передбачені та вживаються для їх забезпечення. Обов'язком правоохоронних органів є інформування органів влади та управління, місцевого самоврядування, громадські організації, населення, засоби масової інформації про свою діяльність;

– принцип взаємодії з органами державної влади України, тобто дотримання цього принципу є однією з умов підвищення ефективності діяльності суб'єктів правоохоронної системи, а нормативність вносить у правоохоронну діяльність елементи єдності, однаковості, що виступають як міра (регулятор) поведінки суб'єктів правоохоронної системи;

– обов'язковість, тобто вимога обов'язкового та в повному складі втілення в практичній діяльності. Грубе та систематичне порушення цих принципів, ігнорування їх вимог не просто знижує ефективність правоохорони, а й підриває її основи;

– системність означає їх не почергове, ізольоване дотримання на всіх етапах правоохоронної діяльності, а одночасне¹.

Аналіз правових актів та наукових підходів дає можливість, крім уже зазначених, навести такі напрямки удосконалення організаційних засад реалізації адміністративно-правових методів діяльності НПУ як закріплення, крім визначених Законом України «Про Національну поліцію» загальних принципів, такі як принцип децентралізації, з урахуванням змін адміністративно-територіального устрою, професійності та етичності, а також встановити чіткі вимоги щодо реалізації всіх принципів.

У п. 5 ст. 3 Стратегії сталого розвитку передбачено, що метою політики у сфері децентралізації є

---

¹ Гриценко В. Г. Принципи правоохоронної системи. *Форум права*. 2014. № 3. С. 464. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2014_3_78

відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні. Враховуючи це, принцип децентралізації як удосконалення організаційних засад реалізації адміністративно-правових засад діяльності НПУ повинен проваджуватися таким шляхом:

1) територіальні органи та підрозділи поліції повинні самостійно вирішувати питання щодо планування своєї поточної діяльності, кадрової політики та розподілу наданого бюджету, при цьому повинна зберігатися повна відповідальність за прийняті рішення перед місцевою громадою та керівництвом;

2) здійснення вказаного планування повинно відбуватися на підставі рекомендацій, спрямованих апаратом органу державної влади, з урахуванням особливостей регіону та потреб місцевих громад;

3) фінансування підрозділів поліції повинно забезпечуватися як з державного бюджету так і місцевими органами самоврядування з чітким розділенням меж такого фінансування;

4) частина функцій з підтримки правопорядку (патрулювання, дотримання правил торгівлі тощо) має бути передано під юрисдикцію місцевої (муніципальної) поліції, створеної за рішенням місцевих органів самоврядування, та буде фінансуватися за їх кошти.

Наступним, що на нашу думку сприятиме удосконаленню організаційних засад реалізації адміні-

стративно-правових методів діяльності поліції повинен стати принцип професійності. Він означатиме запровадження професійного відбору та підготовки кадрів, супроводжуватиметься розробкою високих стандартів роботи та поведінки поліцейських, з гарантуванням належного матеріального забезпечення та сприятиме ефективно та чіткому застосуванню адміністративно-правових методів поліцейськими у своїй діяльності.

Адже, на думку опитаних експертів, однією з причин, що призводять до існування практик неналежного поводження відносно громадян з боку працівників поліції, є низька кваліфікація правоохоронців. Зокрема, недостатня кваліфікація окремих працівників знаходить своє відображення у невмінні застосовувати увесь передбачений законодавством арсенал методів. Ця категорія правоохоронців використовує насильство як «найпростіший», на їхню думку, метод діяльності поліцейського. Як можна побачити, експерти згадують радянську систему підготовки працівників міліції, яка, на їхню думку, була більш якісною. Відомим є факт, що саме в середині 90-х років минулого століття значна кількість високопрофесійних працівників залишила лави Міністерства внутрішніх справ, що негативно вплинуло на інституційну пам'ять у правоохоронній системі. Створення величезної кількості відомчих навчальних закладів призвело лише до значного омолодження особового складу. За відсутності належним чином організованого процесу передачі професійного досвіду практики неналежного поводження, як най-

більш «простого та дієвого» методу, набули значного поширення. Окрему увагу експерти звертали на недостатній рівень професійної підготовки працівників нової патрульної поліції. Так, зокрема, представники прокуратури звертали увагу на низький рівень знань патрульними вимог чинного законодавства в частині правових підстав застосування сили та спеціальних засобів. Поряд із цим, на думку працівників патрульної поліції, сьогодні наявна проблема підготовки патрульних поліцейських, де система навчання орієнтована на закордонний досвід, а не на українські реалії. У програмі підготовки патрульних використовуються американські практики, що дисонують з вимогами чинного законодавства України. Тобто, алгоритм навчання патрульних поліцейських передбачає більший спектр повноважень поліцейських, які, своєю чергою, не передбачені Законом України «Про Національну поліцію»¹.

Разом з цим, у правовій науці виділяють такі ознаки професіоналізму працівників поліції:

1) професійна правова культура². З цього приводу, науковець О. О. Дякова називає її як чітке знання нормативної бази, що регламентує вико-

---

¹ Аналітичний звіт за результатами дослідження: неналежне поведіння в діяльності національної поліції України: прояви, поширеність, причини. Рада Європи, 2017 р./за заг. ред. Ю. Белоусова. Київ: ПП «Видавництво “Фенікс”». С. 74–76. URL: <https://rm.coe.int/ill-treatment-in-police-research-final/16807b4d21>

² Дашо Т. Ю. Професіоналізм у системі МВС. Державотворення та правотворення в контексті євроінтеграції: матеріали 2-го Всеукр. круглого столу (м. Львів, 9 груд. 2016 р.). Львів: ПП «Видавництво “Бона”», 2016. С. 67.

нання професійних обов'язків, визнання авторитету прав і свобод людини, чітке виконання приписів норм права та ефективно застосування методів у діяльності¹;

2) ділова надійність, здатність успішно та безпомилково здійснювати конкретну правоохоронну діяльність як у звичайних, такі в екстремальних ситуаціях;

3) наявність досягнень в процесі службової діяльності. До умов реалізації цього принципу відносяться:

– нові якісні критерії та процедури відбору кандидатів на службу. Крім фізичних якостей кандидата, оцінюються його розумові здібності, особливості мотивації і самоконтролю, знання власних переваг і недоліків, здатність розуміти почуття інших і вміння впливати на них, упевненість у власних силах, здатність брати ініціативу на себе, вміння працювати в групі, здатність засвоювати нові знання і вміння;

– рейтингова система тестування та відбору кандидатів на службу;

– періодичність переатестації кадрів зі змінами критеріїв перевірки;

– підвищення зарплати та соціальних пільг;

– удосконалення системи корпоративної етики та протидії професійній деформації, надаючи обов'язкову та регулярну психологічну допомогу персоналу з метою запобігання негативним явищам, а

---

¹ Дякова О. О. Формування правової культури працівників Національної поліції України. *Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ.* Харків, 2016. № 2. С. 193–194.

також безконфліктної реалізації особистих, корпоративних та державних інтересів.

Щодо необхідності закріплення принципу етичності доцільно зауважити, що саме цей принцип полягає у шанобливому ставленні працівників поліції до громадян і колег під час виконання покладених на них функцій і обов'язків, реалізації адміністративно-правових методів у діяльності. До основних його елементів відносимо: гідну поведінку, доброчесність, толерантність, тактовність та інше.

Необхідно прислухатися до О. С. Проневича, який підтримує думку зарубіжних політеїстів, важливість розвитку та закріплення етичних принципів пояснює тим, що: правоохоронці, будучи захисниками інтересів суспільства, повинні демонструвати високі стандарти правильної поведінки, а для представників етнічних меншин працівники поліції часто є уособленням влади у цілому, тому некваліфіковані та протиправні дії персоналу поліції отримують зазвичай значний суспільний резонанс та завдають невинуватної шкоди іміджу правоохоронної системи¹.

Якщо звернути увагу на Правила етичної поведінки працівників поліції, затверджених наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179², які є уза-

---

¹ Проневич О. С. Організаційно-правові засади діяльності поліції (міліції) Німеччини, Польщі та України: дис ... д-ра юрид. наук. Харків, 2011. С. 62–63.

² Правила етичної поведінки поліцейських, затверджені наказом МВС України від 09.11.2016 р. № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>

гальненим зібранням професійно-етичних вимог щодо правил поведінки поліцейських та спрямовані на забезпечення служіння поліції суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку на засадах етики та загальнолюдських цінностей, то норми цього нормативно-правового акту не знайшли досить чіткого розповсюдження, а в яких випадках окремі працівники поліції навіть не здогадуються про існування цих Правил, не говорячи вже про їх дотримання та застосування у службовій діяльності. Це означає, що відсутність нормативного закріплення в положення основоположного Закону поліцейських, не надає такої значущості і сталості принципу етичності.

Підсумовуючи, зазначаємо, що сьогодні Національна поліція України, завершуючи черговий етап свого розвитку, повинна весь час будувати свою діяльність на основі тих демократичних цінностей, правових категоріях та керівних принципах, які покладені в основу їхньої діяльності. Водночас передумовою успішної та ефективної реалізації поліцією адміністративно-правових методів у своїй діяльності є досконале законодавство, що з урахуванням ситуацій сьогодення, повинно бути як умога більш точним, зрозумілим та доступним. У зв'язку з цим, на наш погляд, є нагальним удосконалити організаційні засади реалізації адміністративних методів діяльності поліції, а саме внести зміни та доповнення:

– до змісту принципу політичної нейтральності для його чіткого розуміння внести зміни та допов-

нення з метою недопущення можливостей для прийняття керівництвом правоохоронних органів рішень безпосередньо під впливом політичних сил або ж під впливом власних політичних уподобань;

– розширення змісту принципу дотримання прав і свобод людини роз’ясненнями принципу гуманізму;

– на законодавчому рівні закріпити такі принципи діяльності як соціального партнерства, децентралізації, професійності та етичності, а також чітких вимог їх реалізації. Реалізація вказаних законодавчих пропозицій значною мірою вплине на ефективність роботи поліції в цілому, та реалізації адміністративно-правових методів в діяльності, наблизить громадськість до діяльності правоохоронного органу. Вказане зумовлює подальші наукові дослідження з питань визначення напрямів удосконалення організаційних засад реалізації адміністративно-правових методів діяльності НПУ, в тому числі з урахуванням успішного міжнародного досвіду та його подальшої імплементації в практичний складник діяльності органів та підрозділів Національної поліції України.

Контрольні запитання та завдання

1. Наведіть принципи діяльності правоохоронних органів в Україні.

2. Визначте напрямами удосконалення національного законодавства, що регламентує адміністративно-правові методи діяльності НПУ в умовах євроінтеграції.

3. Охарактеризуйте систему та зміст принципів діяльності НПУ.

4. Як відбувається взаємодія поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами?

5. Проаналізуйте поняття «засади» та «принципи» діяльності НПУ.

6. Наведіть застосування адміністративно-правових методів у діяльності НПУ.

7. Досвід функціонування муніципальної поліції Франції.

8. Які особливості діяльності поліції в США?

9. Які особливості системи освіти та підготовки поліції в Україні?

10. Наведіть особливості діяльності основних правоохоронних органів ЄС.

Висновки

Запропонований авторським колективом у змісті матеріал дав змогу комплексно вирішити наукове завдання, яке полягало у визначенні адміністративно-правових методів діяльності НПУ в умовах євроінтеграції, та, на цій підставі, запропоновано напрями їх удосконалення з урахуванням вітчизняної практики та зарубіжного досвіду. У результаті здійсненого дослідження сформульовані висновки, спрямовані на досягнення поставленої мети, а також відповідні пропозиції та рекомендації.

Визначено, що умови сьогодення детермінували потребу реформування у сфері правоохоронної діяльності та її перехід від карального ухилу до виконання соціально-сервісних функцій. Одним із перших кроків у цьому напрямку стало створення в системі правоохоронних органів України концептуально нового центрального органу виконавчої влади – Національної поліції. Водночас, окремі недоліки національного законодавства у правоохоронній сфері, попри пріоритет держави щодо реформування правоохоронної системи та її приведення у відповідність європейським стандартам, залишились не вирішеними, зокрема наразі відсутнє нормативне закріплення поняття та структури правоохоронних органів України, визначення критеріїв окреслення ролі та приналежності кожного органу до правоохоронного. У зв'язку з цим, з урахуванням головних ознак, завдань та функцій діяльності правоохоронних органів, запропоновано нормативно закріпити поняття правоохоронних

органів, визначити їх систему, принципи, форми та методи діяльності.

Враховуючи вперше закріплення на законодавчому рівні терміну «поліцейські послуги», розкрито трансформаційні зміни, що відбуваються у сутнісній діяльності поліції як правоохоронного органу сервісної служби. Головною та суттєвою рисою НПУ, з урахуванням сучасних векторів євроінтеграції, визначено закріплення принципу верховенства права як основного у діяльності поліції, що застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини. Визнаючи цей принцип, держава визначає пріоритет забезпечення прав людини і громадянина, а діяльність Національної поліції спрямовує на утвердження демократичних устоїв та розвитку європейських цінностей. Запровадження у діяльність поліції міжнародних стандартів, обумовлює неухильне дотримання прав людини під час реалізації адміністративно-правових методів.

Адміністративно-правові методи діяльності НПУ – це передбачені законом засоби, способи та прийоми практичного здійснення владно-організаційного впливу поліцейських, в межах компетенції, на конкретних суб'єктів, об'єкти чи суспільні відносини, для виконання визначених завдань та досягнення бажаної мети. Встановлено, що адміністративно-правові методи діяльності поліції співвідносяться з адміністративно-правовими методами як загальний та галузевий методи, оскільки для виконання завдань поліція використовує методи, які врегульовано нормами адміністративного права.

Особливістю адміністративно-правових методів діяльності НПУ є:

1) застосування за дорученням держави, тобто офіційно;

2) порядок реалізації встановлений нормативно-правовими актами;

3) є різними і застосовуються до широкого кола суб'єктів суспільно-правових відносин;

4) метою застосування є виконання завдань, передбачених законом.

Універсальними методами діяльності поліції, які становлять систему засобів впливу правоохоронних органів на свідомість і поведінку людей та є необхідною умовою їх нормального функціонування, є переконання, заохочення та примус.

На підставі дослідження Закону України «Про Національну поліцію» й інших нормативно-правових актів визначено особливості реалізації зазначених адміністративно-правових методів діяльності поліції. Зокрема, переконання – це система заходів виховного та заохочувального характеру, спрямована на формування в об'єкта звички добровільно, тобто через внутрішнє визнання, виконувати вимоги норм права. Головна ознака переконання – його добровільний характер, а головна мета – формування почуття необхідності дотримання встановлених правових норм. Вимоги сьогодення та процес реформування правоохоронних органів, потребують активного використання саме переконання як основного методу діяльності правоохоронних органів.

Метод примусу – це найбільш жорсткий засіб вплив уповноваженого суб'єкта на свідомість і

поведінку підпорядкованих об'єктів, шляхом застосування обмежень фізичного, матеріального, морального характеру, з метою запобігання протиправним діям, застосування покарання та виховання правопорушників. З огляду на сучасний етап реформування правоохоронних органів та євроінтеграційні процеси в Україні, застосування примусу як методу діяльності поліції повинно мати винятковий характер та застосовуватися лише у тому випадку, коли всі інші методи виявилися неефективними.

Заохочення є методом адміністративно-правової діяльності НПУ, якому притаманні такі ознаки: 1) врегульоване нормами права; 2) підставою для застосування є позитивно оцінене правоохоронними органами діяння; 3) пов'язане з оцінкою вже зроблених діянь; 4) може застосовуватися індивідуально чи колективно; 5) проявляється в моральному, матеріальному чи іншому схвалені. У діяльності поліції використовуються моральні, матеріальні та заохочення, що змінюють статус особи.

Сучасний стан правового регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності НПУ характеризується створенням відповідної нормативно-правової бази, яка регулює умови та особливості повного, чіткого та ефективного застосування правоохоронними органами адміністративно-правових методів. Основними нормативно-правовими актами, якими визначено правове регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності НПУ є Конституція України, міжнародні договори України, згода на обов'язко-

вість яких надана Верховною Радою України, закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, постанови Верховної Ради України, а також акти Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України.

Визначено сутність та особливості імперативного та рекомендаційного методів. Обґрунтовано, що імперативний метод в організації діяльності поліції є одним із основних методів адміністративно-правового регулювання, який визначає та суворо встановлює чітку і конкретну регламентацію дій правоохоронців під час реалізації їх повноважень, та відповідну поведінку громадян. Імперативний метод діяльності правоохоронних органів розглядається крізь призму способів регулювання, що перебувають у сфері дії адміністративного права, а саме: субординації, координації та реординації.

Рекомендаційний метод у діяльності НПУ – це додаткова сукупність засобів правового впливу на суспільні відносини, що виникають під час реалізації адміністративно-правових методів діяльності НПУ. Має свій прояв у наданні учасникам суспільно-правових відносин вибору свого варіанту поведінки, його норми не містять обов'язкового припису стосовно вибору поведінки, яка повинна бути прийнятною для більшості учасників таких відносин. Формою реалізації рекомендаційного методу в діяльності поліції є можливість правоохоронного органу з метою розмежування компетенції, визначення порядку взаємодії, делегування публічно-владних функцій, перерозподілу бюджетних коштів, видання індивідуального акта чи для

врегулювання питань надання адміністративних послуг, укладати адміністративний договори.

Організаційно-правові методи у діяльності НПУ – внутрішньо-узгоджена сукупність способів і засобів формування структури, системи, повноважень, прав та обов'язків поліцейських, дисциплінарних вимог і систем відповідальності працівників Національної поліції, з метою покращення організаційних умов роботи та успішного виконання завдань. Головними особливостями організаційно-правових методів в сучасній діяльності НПУ є: 1) прямий вплив на об'єкт і поведінку виконавців в певній обстановці; 2) формування та упорядкування структури, системи, окремих елементів; 3) конкретизація прав та обов'язків працівників; 4) встановлення системи відповідальності.

Реалізація організаційно-правових методів в сучасній діяльності НПУ здійснюється через їх складові елементи, а саме:

1) регламентування, тобто встановлення системи організації поліції, визначення завдань правоохоронного органу, порядку діяльності структурних підрозділів та окремих працівників;

2) організаційне нормування, яке призначено для підтримки організаційних зв'язків, які виникають під час службової діяльності працівників поліції, за допомогою дисциплінарних вимог і систем відповідальності;

3) інструктування, що полягає у нормативно-правовому закріпленні повноважень, прав та обов'язків працівників поліції.

Економічними методами у діяльності НПУ є сукупність засобів та елементів, які спонукають

працівників поліції до ефективного виконання службових обов'язків, успішної роботи всього правоохоронного органу та забезпечення виконання завдань, покладених на НПУ. Необхідною умовою успішної діяльності правоохоронців є їх трудова мотивація, складовими якої є матеріальні (грошове забезпечення та премії) та нематеріальні мотиви (здоровий клімат в підрозділі та самоповага поліцейського). Формами реалізації економічних методів у діяльності НПУ є заробітна плата, премії, різні грошові доплати, соціальні гарантії, тобто безкоштовний проїзд, навчання, кредитування, забезпечення одностроєм.

Стимулювання – це комплекс адміністративних, економічних (матеріальних), соціально-регулятивних методів мотивації працівників поліції під час виконання ними службових обов'язків. Адміністративні методи стимулювання праці поліцейських мають свій прояв через трудове дисциплінарне заохочення, що відноситься до засобів підтримання службової дисципліни. Метою останнього є винагорода правоохоронцю за високі показники виконання службових обов'язків та наявність заслуг перед державою. Змістом заохочення є оцінка професійних та ділових якостей, активності, ініціативності, наполегливості працівника поліції, його результатів службової діяльності, стану додержання вимог службової дисципліни.

Метод виховання, в сучасних умовах зміни орієнтирів розвитку країни та збільшення ролі верховенства права, покликаний формувати правову свідомість та підвищувати правову культуру правоохоронців, має педагогічну, психологічну, етич-

ну спрямованість, та передбачає різні способи впливу на свідомість і поведінку працівників Національної поліції.

До інших додаткових адміністративно-правових методів діяльності поліції відносяться: 1) соціально-психологічні методи, які покликані створити нормальний психологічний клімат у колективі, сприяти розвитку у працівників ініціативи і відповідальності; 2) пізнавально-програмуючі методи, які дозволяють привести реалізацію форм діяльності правоохоронних органів до певного науково-обґрунтованого виду, призначені спеціально для аналізу систем та процесів управління.

Виділені основні можливості використання в Україні зарубіжного досвіду:

1) спрощення порядку провадження поліцією ряду процесуальних дій;

2) інтегрування поліції в громадянське суспільство, наближення її до населення, тобто розвиток «діяльності поліції в інтересах громади» (*«community policing»*);

3) чітке внормування дій працівників поліції, деталізовані на рівні закону методи діяльності, права, обов'язки, повноваження та відповідальність правоохоронців;

4) закріплення на рівні нормативно-правових алгоритму дій працівників поліції та інших осіб, з метою врегулювання ситуацій застосування поліцейськими адміністративно-правових методів.

Формування пропозицій з удосконалення змісту національного законодавства, є невід'ємним кроком у напрямі підвищення ефективності діяль-

ності поліції, покликано сприяти досягненню її цілей і виконанню поставлених перед нею завдань.

Основними проблемами, які постають перед законодавцем у діяльності щодо покращання національного законодавства в сфері правоохоронних органів, є:

1) досить інтенсивний розвиток суспільних відносин, що потребує постійного вжиття заходів удосконалення;

2) вимоги ЄС до правових норм українського законодавства, тобто досягнення відповідності правової системи України «*acquis communautaire*» (добробок спільноти);

3) недостатній рівень ефективності правового регулювання в Україні.

Напрямами удосконалення національного законодавства, що регламентує адміністративно-правові методи діяльності НПУ в умовах євроінтеграції, а саме:

1) поліпшення нормативно-правової бази, зокрема в аспекті чіткого (конкретного) визначення на законодавчому рівні поняття методів діяльності НПУ;

2) удосконалення формату взаємодії поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами;

3) підвищення рівня професійної компетентності та обізнаності поліцейських;

4) запровадження пріоритету щодо інноваційно-орієнтованої діяльності, пошуку нових тенденцій, способів, засобів та можливостей за допомогою яких поліція здійснюватиме вплив на суспільні відносини з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій.

В умовах розвитку інституту поліції в Україні однією із важливих передумов підвищення ефективності та якості реалізації адміністративно-правових методів, є вдосконалення її організаційної діяльності, оскільки саме організаційні засади передбачають постановку стратегічних та тактичних цілей і завдань; розробку і вдосконалення їх структури; управління діяльністю органів і підрозділів поліції з орієнтацією на всебічне дотримання законності, прав і свобод людини та громадянина. Засади (принципи) реалізації адміністративно-правових методів діяльності НПУ обумовлені розвитком суспільства, прагненням до демократизації, цивілізованості та організованості, забезпечення рівних можливостей для кожного члена соціуму незалежно від його походження, релігійних поглядів, статі та інших дискримінаційних ознак. Обґрунтовано, що серед принципів діяльності правоохоронних органів вагоме місце займають організаційні принципи.

Незважаючи на визначення у Законі України «Про Національну поліцію» принципів діяльності, їх система, зміст та втілення в практичну діяльність не є досконалими, оскільки не враховано таких організаційних засад, як: невтручання у приватне життя (поваги до приватного життя), презумпції невинуватості, етичності, пропорційності та ефективності. Ці принципи на міжнародному рівні вважаються ключовими у діяльності поліції, а оскільки Україна прагне досягти найкращих світових стандартів, то вони мають бути включені до загальної системи принципів діяльності поліції та належним чином реалізовуватися в правозастосовній практиці.

Список використаних джерел

1. Авер'янов В. Б. Демократизація адміністративного права – ключове завдання його реформування. *Державне управління: проблеми адміністративно правової теорії та практики*. Київ: Факт, 2003. 384 с.
2. Авер'янов В. Б. Значення адміністративних процедур у реформуванні адміністративного права. *Часоп. Київ. ун-ту права*. 2009. № 3. С. 9.
3. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навч. посіб./О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, С. М. Князев та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. акад. НАПрН України О. М. Бандурки; передм. О. М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.
4. Адміністративна діяльність. Частина особлива: підручник/за заг. ред. проф. О. М. Бандурки. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ; «Еспада», 2000. 368 с.
5. Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право: навч. посіб./В. В. Галунько, В. І. Курило, С. О. Короєд та ін.; за ред. проф. В. В. Галунька. Херсон: Грінь Д. С., 2015. 272 с.
6. Адміністративне право України: підручник/за ред. Ю. П. Битяка. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків: Право, 2013. 656 с.
7. Адміністративне право України: підручник/Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 528 с.
8. Адміністративне право. Загальна частина: мультимед. навч. посіб./О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, М. В. Плугатир та ін.; кафедра адміністр. права і процесу Нац. акад. внутр. справ. 2017. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec1.html
9. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб./С. М. Алфьоров, С. В. Ващенко, М. М. Долгополова, А. П. Купін. Київ: Центр учб. л-ри, 2011. 216 с.
10. Адміністративне право: підручник/Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін.;

- за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Харків: Право, 2010. 624 с.
11. Алексеев С. С. Проблемы теории права: курс лекций: в 2-х т. Свердловск, 1973. Т. 1. 396 с.
  12. Аналітичний звіт за результатами дослідження: неналежне поведіння в діяльності національної поліції України: прояви, поширеність, причини. Рада Європи, 2017 р./за заг. ред. Ю. Белоусова. Київ: ПП «Видавництво “Фенікс”». URL: <https://rm.coe.int/ill-treatment-in-police-research-final/16807b4d21>
  13. Андреева Г. В. Трудова мотивація правоохоронців як Об'єкт управління в ОВС України. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2008/10/7-12_no-4_vol-27_2008_UKR.pdf
  14. Андрейцев В. І. Удосконалення екологічного законодавства: концептуальні засади. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:CnleSjtW5tUJ:https://core.ac.uk/download/pdf/132412473.pdf+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>
  15. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: [курс лекций]. Москва: Юрид. лит., 1997. 400 с.
  16. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекций. Москва: Юрид. лит., 2004. 400 с.
  17. Багнюк Г. І. Поняття та значення засад кримінального провадження. *Право і суспільство*. 2015. № 6. Ч. 2. С. 169–174. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/6_2015/part_2/32.pdf
  18. Байтин М. И. Сущность права (Современное нормативное правопонимание на грани двух веков). Саратов: СГАП, 2001. 416 с.
  19. Балінський О. В. Міжнародні правові стандарти та їх роль у правовому розвитку в умовах глобалізації. *Держава і право: зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки*. Київ, 2006. Вип. 32. С. 463–469.
  20. Бандурка А. Н. Судебные и правоохранительные органы Украины. Харьков: Ун-т внутр. дел, 1999.
  21. Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України: монографія. Харків: НУВС, 2004. 780 с.

22. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України: підручник. Харків: Ун-т внутр. справ, 1998. 480 с.
23. Банчук О. А. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство/за заг. ред. О. А. Банчука. Київ: Москаленко О. М., 2013. 588 с.
24. Бараннік Р. В. Судові, правоохоронні та правоохисні органи України: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: КНТ, 2011. 352 с.
25. Бараш Є. Ю. Адміністративно-правові засади управління Державною кримінально-виконавчою службою України: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2012. С. 230.
26. Басараб Р. Нормативно-правова регламентація діяльності генерального прокурора України. *Наук. часоп. Нац. акад. прокуратури України*. 2014. № 1. С. 6–12.
27. Басс В. О. Організаційно-правові засади створення місцевої міліції в Україні: порівняльний аналіз з діяльністю муніципальної поліції зарубіжних країн: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 208 с.
28. Безега В. В. Розвиток адміністративного законодавства в частині вдосконалення діяльності національної поліції як суб'єкта сектору безпеки і оборони. *Прикарпат. юрид. вісн.* 2020. Вип. 2 (31). С. 77–82.
29. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: монографія. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. 544 с.
30. Безпалова О. І. Правове забезпечення управління органами поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 9. С. 111–115.
31. Безпалова О. І. Роль адміністративних договорів в діяльності правоохоронних органів України. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cac he:WU Af5L14TZwJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_64r_81/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26Z21ID%3D

- [%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/FP_index.htm_2010_4_10.pdf+&cd=5&hl=ru&ct=clnk&gl=ua](#)
32. Белоус В. Координация в государственном управлении Украины. *Персонал*. 2000. № 6. С. 29–31.
  33. Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень»/М-во внутр. справ України, Нац. акад. внутр. справ. Львів, 2016. 227 с.
  34. Білоконь М. В. Державне управління у сфері охорони громадського порядку: [монографія]. Харків: НУВС, 2004. 700 с.
  35. Божко В. Аналіз співвідношення змісту термінів «засада» і «принцип» крізь призму правових позицій Конституційного Суду України. *Вісн. Львів. ун-ту ім. Івана Франка*. 2011. Вип. 54. С. 124–132.
  36. Боровик А. В., Макаренко М. М. Поняття, сутність та класифікація адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції України. *Juris Europensis Scientia*. 2020. № 4. С. 107–113.
  37. Бортник С. М. Проблеми правового регулювання грошового забезпечення поліцейських. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту*. 2018. С. 133–137. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hSMxCXnZJogJ:dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5490/Problemy%2520pravovoho%2520rehuliuvannia%2520hroshovoho%2520zabezpechenia%2520politseiskykh_Bortnyk_2018.pdf%3Fsequence%3D1%26isAllowed%3Dy+&cd=7&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
  38. Бортняк Ф. В. Форми та методи діяльності державної виконавчої служби: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2008. 18 с.
  39. Вавринчук М. П., Когут О. В. Поліцейські заходи примусу. URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/7206/3/14_12_2018-pages-19-23.pdf

40. Ванчук І. Д. Спосіб правового регулювання: окремі аспекти. *Юрид. наук. журн.* 2014. № 1. С. 8–11. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/3.pdf
41. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права: підручник. 3-тє вид. переробл. і допов. Дніпро, 2016. 480 с.
42. Великий енциклопедичний юридичний словник/за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ: ТОВ «Видавництво “Юридична думка”», 2007. 992 с.
43. Виноградов Ю. Е. Прокурорський надзор в Росийской Федерации. Москва: МНЭПУ, 2000. С. 85.
44. Виризуб О. І. Використання методів адміністративного менеджменту на підприємстві. *Наука – виробництву, 2016: зб. тез доп. І Наук. конф. студ. і магістрантів (14 квіт. 2016 р.)*. Кіровоград, 2016. С. 20–22.
45. Витченко А. М. Метод правового регулювання соціалістических общественных отношений. Саратов, 1972. С. 52. URL: <http://www.law.edu.ru/book/book.asp?bookID=69172>
46. Власенко Д. В. Сучасний стан адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України. *Право і суспільство*. 2016. № 4, ч. 2. С. 125–130.
47. Гайдай В. І. Муніципальна поліція: функціональні особливості, механізми впровадження, виклики, ризики, нюанси. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2020/05/blog-post.html>
48. Гапоненко Л. В., Семененко Т. І. Удосконалення законодавства як ефективна умова підвищення функціонування правової системи України. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 4–5 (8–9). С. 28–33.
49. Гарасимів О. І. Філософсько-правовий аспект соціальної відповідальності в діяльності органів внутрішніх справ: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2012. 188 с.
50. Гетьман І. Правова герменевтика і адаптація законодавства України в умовах становлення європей-

- ського правового простору. *Вісн. Акад. правових наук України*. 2012. № 4 (71). С. 45.
51. Гіда Є. О. Форми та методи правового виховання працівників міліції України. *Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ*. 2011. № 3. С. 23–28.
52. Гончар А. Г. Види фінансування і матеріально-технічного забезпечення Національної поліції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 104–108.
53. Городовенко В. В., Ганзенко О. О., Макаренков О. Л. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України: навч.-метод. посіб. Запоріжжя, 2012. 181 с.
54. Горшенева И. А. Полиция в механизме современного государства: теоретико-правовые аспекты: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Москва, 2002. 28 с.
55. Государственная служба организации управленческой деятельности: учеб. пособие/В. И. Анненков, Н. Н. Барчан, Б. И. Киселев [и др.]. Москва: КНОРУС, 2012. 256 с.
56. Григоренко І. А. Принципи правоохоронної (поліцейської) діяльності в Україні. *Наше право*. 2013. № 7. С. 24–30. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nashp_2013_7_6.pdf
57. Гриценко В. Г. Зарубіжний досвід Франції щодо організації та функціонування правоохоронних органів і можливості його використання в Україні. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1 (4). С. 185–189.
58. Гриценко В. Г. Принципи правоохоронної системи. *Форум права*. 2014. № 3. С. 462–465. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2014_3_78
59. Губанов А. В. Полиция зарубежных стран: основные черты организации и деятельности. Москва: ВНИИ МВД СССР, 1991. 365 с.
60. Даль В. И. Толковый словарь живого великого русского языка: [в 4 т.]/под ред. проф. И. А. Бодуэна де Куртене. Москва, 1998. Т. 4. 414 с.

61. Дашо Т. Ю. Професіоналізм у системі МВС. *Державотворення та правотворення в контексті євроінтеграції: матеріали 2-го Всеукр. круглого столу (м. Львів, 9 груд. 2016 р.)*. Львів: ПП «Видавництво “Бона”», 2016. С. 67–70.
62. Деканоїдзе Х., Хелашвілі М. Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ. Київ, 2018. 164 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/2/423404.pdf>
63. Декларація прав корінних народів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text
64. Декларація про клонування людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d57#Text
65. Дембіцька С. Л. Особливості застосування основних адміністративно-правових методів переконання та примусу. *Наук. вісн. Міжнар. гуманіт. ун-ту. Серія: «Юриспруденція»*. 2018. № 32. С. 31–34. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc32/9.pdf>
66. Денисюк Д. Завдання Національної поліції України: проблеми законодавчого закріплення. *Підприємство, господарство і право*. 2018. № 8.
67. Денисюк Д. С. Принципи діяльності Національної поліції України: теорія та практика реалізації. *Митна справа*. 2015. № 5 (101). С. 63–68.
68. Дерезь В. А. Органи виконавчої влади України та управлінські відносини: монографія. Київ. ТОВ «Видавництво “Юридична думка”», 2007. 180 с.
69. Державне управління та адміністративне право в сучасній Україні: актуальні проблеми реформування/за заг. ред. В. Б. Авер'янова, І. Б. Коліушко. Київ: Укр. акад. держ. упр. при Президентові України, 1999. 50 с.
70. Державне управління: навч. посіб./А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко; за ред. А. Ф. Мельник. Київ: Знання-Прес, 2003. 343 с.
71. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики/за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Факт, 2003. 384 с.

72. Діденко М. Адміністративно-правові засади впровадження принципів публічної служби в діяльність органів внутрішніх справ України. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01\(1\)/Didenko.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01(1)/Didenko.pdf)
73. Дідик Н. І. Щодо питання класифікації принципів адміністративного права України. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ* 2011. № 3. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/en/documents_pdf/visnyky/nvsvy/03_2011/11dniaru.pdf
74. Добкін М. М. Місцеві державні адміністрації України: становлення, розвиток та функціонування: монографія. Харків: Золота миля, 2012. 567 с.
75. Доценко О. С. Основні напрями діяльності поліції зарубіжних країн, основним завданням яких виступає забезпечення громадської безпеки. *Митна справа*. 2014. № 2 (92). Ч. 2. Кн. 2. С. 217–220.
76. Дякова О. О. Формування правової культури працівників Національної поліції України. *Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ*. Харків, 2016. № 2. С. 189–199.
77. Енциклопедичний словник з державного управління/уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
78. Єфіменко Д. К. Поняття та ознаки координації правоохоронної діяльності. *Наше право*. 2013. № 10. С. 125–130.
79. Загальна декларація про геном людини та права людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_575#Text
80. Загальна теорія держави і права: підручник/М. Цвік, О. Петришин, Л. Авраменко та ін.; за ред. М. Цвіка, О. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
81. Загуменна Ю. О. Органи внутрішніх справ України як суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави: монографія/за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки. Харків, 2012.
82. Загуменна Ю. О. Правоохоронні органи: поняття, ознаки, функції, особливості діяльності. *Право і безпека*. 2010. № 3 (35). С. 145–150.

83. Загуменна Ю. О., Вільсон П. Професійна підготовка працівників правоохоронних органів як основа конструктивної взаємодії поліції та громади. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)*. Харків, 2017. С. 124–126. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/2907>
84. Заєць А. П. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС як пріоритет реалізації державної політики інтеграції України до Європейського Союзу. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2003. № 1. С. 94.
85. Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі». *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 52. Ст. 455. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text>
86. Закон України «Про відпустки». *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 2. Ст. 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>
87. Закон України «Про волонтерську діяльність». *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 42. Ст. 435. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
88. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст. 50.
89. Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 29. Ст. 233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>
90. Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. Ст. 367. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>

91. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 5. Ст. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
92. Закон України «Про звернення громадян». *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#n82>
93. Закон України «Про міліцію». *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 4. Ст. 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12#Text>
94. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
95. Закон України «Про Національну поліцію»: наук.-практ. комент./за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка. Харків: МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 408 с.
96. Закон України «Про оплату праці». *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. Ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
97. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 40. Ст. 338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>
98. Замахін А. Л. Сутність і значення взаємодії територіальних органів Національної поліції України з органами місцевого самоврядування. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2. Т. 3. С. 100–104.
99. Заросило В. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади та Франції): дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07/Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2002. 250 с.

100. Золотарьова Н. І. Поняття методів адміністративної діяльності правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки та їх різновидів. *Вісн. НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2012. Вип. 4 (16). С. 47–50.
101. Іванцов В. О., Чижко К. О. Характеристика поліцейських заходів крізь призму методів адміністративної діяльності поліції. *Процес модернізації системи державного управління: конституційний, адміністративний та фінансовий аспекти: кол. моногр./за заг. ред. А. С. Нестеренко.* Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2017. 528 с. (с. 158–173).
102. Ільницький В. О. Європейський досвід правового регулювання адміністративно-процесуальної діяльності органів Національної поліції. *Молодий вчений.* 2016. № 12. С. 581–587.
103. Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджена Наказом МВС України від 07.11.2015 р. № 1395. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text>
104. Інструкція про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 17 серпня 2020 року № 613/380/93/228/414/510/2801/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0849-20#Text>
105. Каленіченко Л. І. Місце і роль національної поліції України у механізмі реалізації юридичної відповідальності. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття.* Харків, 2020. С. 26–29.

106. Карась О. В. Особливості закріплення методів адміністративної діяльності Національної поліції в Законі України «Про Національну поліцію». *Вісн. Чернівець. ф-ту Нац. ун-ту «Одеська юридична академія»*. 2017. Вип. 2. С. 114–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2017_2_13
107. Каркач П. М. Координаційна функція прокуратури України. Харків, 2005. 94 с.
108. Керимов Д. А. Методология права: предмет, функции, проблемы философии права. [4-е изд.]. Москва: Изд-во СГУ, 2008. 225 с.
109. Ківалов С. В., Біла-Тіунова Л. Р., Білоус-Осінь Т. І. Адміністративне право: навч.-метод. посіб. (для здобув. вищ. освіти денної форми навч.). Одеса: Фенікс, 2019. 136 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12119/NMP%20Admin%20pravo%202019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
110. Ківалова Т. С., Смелянecь Г. Є. До питання про поняття і складові методу правового регулювання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип. 21. С. 33–38.
111. Кікінчук В. В. Щодо шляхів удосконалення діяльності підрозділів національної поліції. Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.). Харків, 2017. С. 145–146. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/1669>
112. Клочко А. М., Собина В. О., Христенко К. М. Проблемні питання мотивації персоналу в органах Національної поліції. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7775/1/ilovepdf_com-266-273.pdf
113. Ковалів М. В. Основи управління в органах Національної поліції: навч.-практ. посіб. Львів: Львів. ДУВС, 2010. 340 с.
114. Кодекс адміністративного судочинства України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

115. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
116. Коджаспірова Г. М. Педагогіка. URL: https://stud.com.ua/46471/pedagogika/metodi_stimulyuvannya_diyalnosti_povedinki
117. Колодій А. М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання): автореф. дис. ... д-ра. юрид. наук: спец. 12.00.01, 12.00.02/ Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 1999.
118. Колодій А. М. Принципи права України: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
119. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 256 с. Бібліогр.: с. 247–257.
120. Комірчий П. Методи діяльності органів публічної служби у правоохоронній сфері України. URL: https://openarchive.nure.ua/bitstream/document/10924/1/Komirch_10_19.pdf
121. Конвенція про захист заробітної плати № 95. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146#Text
122. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікована Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
123. Конопльов В. Поняття, зміст та основні напрями сучасної адміністративної діяльності органів внутрішніх справ. *Вісн. Нац. акад. правових наук України*. 2013. № 3 (74). С. 135–150.
124. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
125. Концепція розвитку законодавства України на 1997–2005 роки: монографія/В. Ф. Опришко, М. І. Єрофеев, В. К. Лисиченко та ін.; Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 1997. 124 с.
126. Костицький М. В. Деякі питання методології юридичної науки. *Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ*. 2013. № 1. С. 3–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknusv_2013_1_3

127. Кравченко М. Г. Поняття та елементи національного законодавства України. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9141/09-Kravchenko.pdf?sequence=1>
128. Криволапчук В. О. Сучасний погляд на методи адміністративного права. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Серія юридична*. 2014. Вип. 4. С. 184–192.
129. Крижановська В. А., Крижановський А. С. Правові засади дисциплінарного провадження в органах національної поліції України. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/34604/1/16_99-106.pdf
130. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
131. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
132. Криштанович М. Ф. Європейський досвід державного управління органами поліції та можливості його використання в Україні. Політичні та правові засади державного управління. *Актуальні проблеми державного управління*. Вип. 1 (47). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2015_1_42
133. Кубаєнко А. В. Принципи організації та діяльності підрозділів поліції в Україні. Правове забезпечення адміністративної реформи. *Південно-український правничий часопис*. С. 101–103. URL: <http://sulj.oduvs.od.ua/archive/2015/4/31.pdf>
134. Куйбіда Р. Адміністративний договір у практиці європейських країн. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:DyNTtUEdhgoJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26Z21ID%3D%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/cln_2013_2_24.pdf+%&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

135. Кулешов О. О. Примус як засіб забезпечення й охорони правопорядку адміністративною службою міліції. *Право і безпека*. 2004. № 1. С. 102–104.
136. Куракин А. В., Костенников М. В. Принципы организации и деятельности российской полиции. *Полицейская и следственная деятельность*. 2013. № 2. С. 22–49.
137. Курашвили Б. П. Очерк теории государственного управления. Москва: Наука, 1987. С. 35.
138. Кучинська О. П. Принципи кримінального провадження в механізмі забезпечення прав його учасників: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 228 с.
139. Лавриненко О. Правовое регулирование приема на службу в органы внутренних дел Украины: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.05. Харьков, 1998. 204 с.
140. Лазур Я. В. Методи адміністративно-правового захисту прав і свобод громадян у сфері державного управління. *Форум права*. 2010. № 1. С. 201–207.
141. Ластович Д. М. Місце та значення поліцейських послуг в діяльності національної поліції. *Форум права*. 2016. № 1. С. 141–146.
142. Лебедева С. Методология и механизм регулирования оплаты труда. Минск: Амалфея, 2005. 284 с.
143. Литвиненко В. І. Концептуальні засади реформування правоохоронних органів України. *Наукові праці МАУП*. 2017. Вип. 52 (1). С. 7–16.
144. Лясковська О. А. Керівник в органах і підрозділах Національної поліції України як організатор управління. *Наук. вісн. публічного та приватного права*. 2017. № 3. С. 114–118. URL: <http://www.nvrrp.in.ua/vip/2017/3/24.pdf>
145. Ляшук Р. М. Заходи адміністративного припинення спеціального призначення ДПСУ в системі заходів державного примусу. *Південноукраїнський правничий часопис: зб. наук. пр.* Одеса: Вид-во Одес. держ. ун-ту внутр. справ, 2009. № 1. С. 159–162.
146. Ляшук Р. М. Методи переконання та примусу в адміністративній діяльності правоохоронних орга-

- нів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 148–150.
147. Майоров В. В. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-2.28>
148. Майстренко М. М. Імплементация концепції community policing: від філософської доктрини до дієвого стратегічного напрямку. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ*. 2017. № 2. С. 39–46. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsy/02_2017/7.pdf
149. Макаренко М. М. Зміст та особливості імперативного методу в діяльності Національної поліції. *Право як ефективний суспільний регулятор: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 15–16 лют. 2019 р.)*. Львів: Західноукр. організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 56–59.
150. Макаренко М. М. Імперативний та рекомендаційний методи в діяльності національної поліції України в умовах євроінтеграції. *Наук. вісн. публічного та приватного права*. 2018. Вип. 2. Т. 2. С. 122–130.
151. Макаренко М. М. Місце національної поліції в системі правоохоронних органів України в умовах Євроінтеграції. *Актуальні проблеми реформування системи законодавства України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 25–26 січ. 2019 р.)*. Запоріжжя: Запорізь. міська громад. організація «Істина», 2019. С. 38–40.
152. Макаренко М. М. Місце та значення економічних методів у діяльності національної поліції України. *Прикарпат. юрид. вісн.* 2017. Вип. 1. Т. 5. С. 180–190.
153. Макаренко М. М. Національна поліція України в системі правоохоронних органів в умовах євроінтеграції. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 6\3. Р. 211–216. (Словацька Республіка).
154. Макаренко М. М. Реалізація організаційно-правових методів в сучасній діяльності національної

- поліції України. *Юридична наука*. 2019. № 4. С. 166–176.
155. Макаренко М. М. Сучасний стан правового регулювання реалізації адміністративно-правових методів у діяльності національної поліції України. *Наук. вісн. публічного та приватного права*. 2020. Вип. 5. С. 117–123.
156. Макаренко М. М. Щодо визначення сутності та класифікації адміністративно-правових методів діяльності Національної поліції. *Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24–25 лип. 2020 р.)*. Запоріжжя: Запорізь. міська громад. організація «Істина», 2020. С. 34–37.
157. Малиновська Т. М., Гладкова Є. О. Дотримання працівниками Національної поліції міжнародних стандартів у забезпеченні прав і свобод людини. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:NSO740CjDQ4J:univd.edu.ua/science-issue/issue/147+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>
158. Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посіб. Вид. 2-ге, допов. та переробл. Київ: Атіка. 2003. 576 с.
159. Малярченко В. Т. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2007.
160. Мартыненко Б. К. Правосознание, правовая культура и правовое воспитание. *Проблемы теории и государственности и права*. Москва, 2008. 528 с.
161. Марусевич Д. О. Фінансово-правові аспекти грошового забезпечення поліцейських. URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2017/22.pdf
162. Марченко Б. М. Адміністративна діяльність ДПСУ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»/Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2009. 20 с.

163. Матузова Н. И., Малько А. В. Теория государства и права: курс лекций. Москва: Юристъ, 1997. С. 156.
164. Матчук С., Савранчук Л. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності національної поліції України. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/6/16.pdf>
165. Мельник В. П. Поняття та ознаки законодавства: проблеми, підходи, напрямки вирішення. *Держава і право*. Вип. 44. С. 50–54. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/10144/07-Melnik.pdf?sequence=1>
166. Мельник К. Ю. Трудове право України: підручник. Харків: Дісаплюс, 2014. 480 с.
167. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: навч. посіб. Київ: Атіка, 2002. 272 с.
168. Мельник Ю. В. Правове регулювання діяльності місцевих органів виконавчої влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2006. 18 с.
169. Мердова О. М., Цуркан О. П. Поняття та сутність професійного навчання поліцейських. 2018. С. 133–139.
170. Метод адміністративно-правового регулювання. URL: <http://2xh.ru/yuridicheskie/administrativnoe/77-metod-administrativno-pravovogo-regulirovaniya.html>
171. Методичні рекомендації щодо організації матеріального стимулювання праці працівників підприємств і організацій. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 29.01.2003 № 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0023203-03/conv#Text>
172. Мещеряков А. Н., Ванюшин Я. Л. Поліція зарубіжних країн (основи організації): навч. посіб. Челябінськ: Челябінськ. юрид. ін-т МВС Росії. 2005. 95 с.
173. Миронюк С. А. Моделі соціальної та сервісної функції поліції країн західної Європи та їх адаптації в Україні. *Право і суспільство*. 2019. № 2. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_1/28.pdf

174. Михайлова Г. Експерти Ради Європи сприяють реформуванню української міліції. 27.04.2006. URL: http://mvsinfo.gov.ua/official/2006/04/270406_1.html
175. Мицкевич А. В., Обухова В. М. Методика правового виховання: монографія. Москва, 1982. 174 с.
176. Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку: док.-джерелозн. довід./упоряд.: Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, І. Г. Кириченко. Київ, 2002. 148 с.
177. Монастирський Г. Л. Теорія організації. Часткові та ситуативні принципи організації. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/47439-chastkov-ta-situativn-printsipi-organzats.html>
178. Мотивація персоналу. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:tHbzRAIDwkUJ:https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/8468/11/12%2520%25D0%2593%25D0%259B%25D0%2590%25D0%2592%25D0%2590.pdf+%&cd=7&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>
179. Музичук О. М. Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні: адміністративно-правові засади організації та функціонування: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2010. С. 34.
180. Музичук О. М. Сутність та особливості грошового забезпечення персоналу ОВС. *Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ.* 2007. № 37. С. 384–389. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2007_37_60
181. Навроцький О. О. Сучасне розуміння організаційно-правових засад забезпечення прав і законних інтересів дітей. *Держава та регіони. Серія: «Право».* 2017. № 3 (57). С. 35–38. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2017/9.pdf
182. Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної податкової служби України, Міністерства оборони України, Державної митної служби України, Державної прикордонної служби

- України, Державної пенітенціарної служби України, від 26.04.2012 р. № 43/375/166/353/284/241/290/236 «Про затвердження Положення “Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією”». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043900-12#Text>
183. Наказ Державної прикордонної служби України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства праці та соціальної політики України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України від 03.04.2008 р. № 284/287/214/150/64/175/266/75 «Про затвердження Положення про інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-08/conv/find?text=%E4%E5%E6%E7%E8#Text>
184. Наказ МВС України від 07.11.2018 р. № 893 «Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18#Text>
185. Наказ МВС України від 18.06.2010 р. № 254 «Про затвердження Положення про Департамент зв'язків із громадськістю МВС України та Типового положення про підрозділ зв'язків із громадськістю органу внутрішніх справ України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0254320-10/conv#Text>
186. Наказ МВС України від 25.04.2019 р. № 317 «Про заохочення в Національній поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0535-19#Text>
187. Наказ МВС України від 28.07.2017 р. № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>

188. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про національну поліцію»: наук.-практ. коментар/кол. авт. Харків: Право, 2016. 178 с.
189. Невзоров І. Л. Порівняльно-правова характеристика обмежень у діяльності поліції за законодавством Франції, Польщі та Естонії. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*. Харків, 2019. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/3818>
190. Нечаюк Л. І., Телеш Н. О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент: навч. посіб. Київ: Центр навч. лри, 2003. 348 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/nechauk.htm
191. Новий тлумачний словник української мови: у 3-х т. Т. 2/уклад: О. Яременко, О. Сліпущко. вид. 2-ге, виправл. Київ: Аконіт, 2003. 926 с.
192. Овсюк Н. В. Мотивація та стимулювання праці: сутність понять та відображення їх в облік. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/inek_2014_4_55.pdf
193. Овсянко Д. М. Административное право. 2005. URL: <http://be5.biz/pravo/a021/1.html#4>
194. Опришко В. Право Європейського Союзу та його сутність. *Право врегулювання економіки: зб. наук. пр.* Київ: КНЕУ, 2002. Вип. 3. С. 11–12.
195. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334#Text
196. Пасічник С. В. Захист прав людини в системі правоохоронних органів (поліції). *Международный научный журнал «Интернаука»*. 2018. № 2 (42). Т. 1. С. 105–110.
197. Перелік платних послуг, які надаються підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби, і розмір плати за їх надання, затверджений постановою КМУ

- від 04.06.2007 р. № 795. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-2007-%D0%BF#Text>
198. Пікуля Т. О. Правоохоронні органи в механізмі держави України (теоретико-правові питання функціонування): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Київ, 2004. 20 с.
199. Поварич І. П., Прошкин Б. Г. Стимулирование труда. Системный подход. Новосибирск: Наука, 1990. С. 56.
200. Подковенко Т. О. Система законодавства України: стан та шляхи вдосконалення. URL: <http://dspace.wnu.edu.ua/bitstream/.pdf>
201. Поздеева С. Н., Захарова Е. В. Основные направления регламентации организации управленческой деятельности. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-napravleniya-reglamentatsii-organizatsii-upravlencheskoy-deyatelnosti>
202. Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, затвердженого наказом МВС України від 24.12.2015 р. № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#n14>
203. Полянський А. О. Засади (принципи) кримінального провадження: сутність, значення, система і важливість унормування. *Зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди «Право»*. 2017. Вип. 26. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.884317>
204. Порядок розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України, затверджений наказом МВС України від 15.11.2017 р. № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1493-17#Text>
205. Постанова Кабінету Міністрів України «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» від 11.11.2015 р. № 988. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248668490>

206. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.09.2016 р. № 623 «Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення поліцейських, зарохованих у розпорядження». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/623-2016-%D0%BF#Text>
207. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 1201 «Про затвердження Порядку забезпечення Державною іпотечною установою поліцейських та осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту житлом на умовах фінансового лізингу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-2018-%D0%BF#Text>
208. Постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.2018 р. № 86 «Про затвердження Порядку виплати та визначення розміру грошової компенсації поліцейським за найм ними житла». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2018-%D0%BF#n8>
209. Постанова Кабінету міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>
210. Поярков В. О. Адміністративно-правові методи діяльності суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави. *Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ: наук. пр.* 2014. Вип. 42 (3). С. 136–140.
211. Правила етичної поведінки поліцейських, затверджені наказом МВС України від 09.11.2016 р. № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>
212. Применение оружия полицией в разных странах. URL: https://kievvlavst.com.ua/mega/primenenie_oruzhija_policiej_v_raznih_stranah
213. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. *Відомості Верховної Ради України.* 2004. № 29. Ст. 367. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629%D0%B1-15#Text>

214. Проневич О. С. Організаційно-правові засади діяльності поліції (міліції) Німеччини, Польщі та України: дис ... д-ра юрид. наук. Харків, 2011. 445 с.
215. Ратушняк В. І. Адміністративно-правові засади управління міліцією громадської безпеки в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2013. 212 с.
216. Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text
217. Резолюція № 690 (1979) Парламентської асамблеї Ради Європи «Декларація про поліцію» (Страсбург, 8 травня 1979 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803#Text
218. Реформирование полиции в странах Центральной и Восточной Европы: процесс и прогресс/под ред. М. Капарини, О. Маренина. Київ: Задруга, 2005. 296 с.
219. Резнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.
220. Резнік О. М. Адміністративно-правові методи діяльності правоохоронних органів України із забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту*. 2018. С. 73–77.
221. Риндюк В. І. Удосконалення законодавства як правотворча діяльність. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія «Право»*. 2015. Вип. 34. Т. 1. С. 40–43.
222. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну «законодавство») від 9 липня 1998 року. Справа № 17/81-97, № 12-рп/98, № 1-1/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98#Text>
223. Романенко М. В. Особливості соціального забезпечення поліцейських. URL: <http://webcache.google>

- usercontent.com/search?q=cache:mc8v5ybJU4J:dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2220/osoblivosti_social_nogo_zabezpechennya_p.pdf%3Fsequence%3D2%26isAllowed%3Dy+&cd=7&hl=r u&ct=clnk&gl=ua
224. Рудий В. Законодавче забезпечення реформи системи охорони здоров'я в Україні. Київ: Сфера, 2005. 272 с.
225. Салига К. С. Методологія наукового дослідження економічної ефективності інвестицій в інноваційні проекти. *Ефективна економіка*. 2013. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1791>
226. Сім'ї поліцейських Одеської області отримали квартири за програмою фінансового лізингу МВС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/simyi-policejskih-odeskoyi-oblasti-otrimali-kvartiri-za-programoyu-finansovogo-lizingu-mvs>
227. Скакун О. Теорія держави і права: енциклопедичний курс: підручник. Харків: Еснада, 2006. 776 с.
228. Скакун О. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
229. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник: пер. з рос. 2-ге вид. Київ: Правова єдність, 2010. 525 с.
230. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник: пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 664 с.
231. Скібіцька Л. І. Організація праці менеджера: навч. посіб. Київ: Центр учб. л-ри, 2010. 360 с.
232. Словарь иностранных слов. 16-е изд., испр./зав. ред. В. В. Пчелкина. Москва: Рус. яз., 1988. 624 с.
233. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполук/Л. О. Пустовіт, О. І. Скоп'єнко, Г. М. Сюта та ін. Київ: Довіра – УНВЦ «Рідна мова», 2000. 1018 с.
234. Словник української мови: академічний тлумачний словник. 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/s/subordynacija>
235. Словник української мови: в 11 т. Т. 4. 1973. URL: <http://sum.in.ua/p/4/692/1>

236. Соболев В. О. Менеджмент персоналу в органах внутрішніх справ: навч. посіб. Харків: Еспада, 2007. 472 с.
237. Соболев Є. Ю., Коломойцев С. С. Досвід організації та діяльності поліції провідних країн Європи. *Форум права*. 2010. № 2. С. 461–466. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10cejppk.pdf>
238. Соколенко О. Л. Види правоохоронних органів України. *Форум права*. 2012. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_3_121.pdf
239. Соколенко О. Л. Зарубіжний досвід захисту прав громадян у діяльності поліції. *Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2013_95_10
240. Солнцева Х. В. Деякі питання адміністративно-правового статусу органів поліції Естонської Республіки. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Solntseva20.pdf>
241. Солнцева Х. В. Поняття «поліцейська діяльність» в Україні та США. *Право та інновації*. 2016. № 1 (13). URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/Solntseva13.pdf>
242. Соціологія праці: навч. посіб. Київ: Либідь, 2004. 440 с. URL: http://megalib.com.ua/content/5297_1_Sytnist_i_funkcii_stimyluvannya_praci.html
243. Способи, методи та типи правового регулювання. Правовий режим. URL: <https://studopedia.org/12-32412.html>
244. Стадник В. В., Йохна М. А. Менеджмент: підручник. Київ: Академвидав, 2010. 472 с.
245. Статут Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001#Text
246. Стаценко А. В. Реформа української поліції: американський досвід. *Юрид. наук. журн.* 2016. Вип. № 3. С. 188–190. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2016/57.pdf
247. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: Атіка, 2008. 624 с.

248. Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
249. Стратегія комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 779-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/250383204>
250. Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 р. № 1023-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-%D1%80#Text>
251. Тарасенко В. А. Анализ определения термина стимулирование труда. *Науч.-теорет. и практ. журн.* 2013. Вып. 30 (78). С. 24–28.
252. Теория государства и права: курс лекций/под ред. И. И. Матузова, А. В. Малько. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Юристь, 2001. 776 с.
253. Теорія держави і права: навч. посіб./за заг. ред. Р. Ромашова, Н. Пархоменко. Київ: КНТ, 2007. 216 с.
254. Теорія держави та права: підручник/Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.; за заг. ред. Є. О. Гіди. Київ: ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.
255. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник/за ред. канд. юрид. наук Ю. Ф. Кравченка. Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 1999. 702 с. URL: <https://studfile.net/preview/5012883>
256. Ткаченко Р. О. Методи адміністративної діяльності органів Національної поліції як об'єкт громадського контролю. *Наук. вісн. Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ.* 2018. № 3. С. 84–89.
257. Токар А. А., Матвієнко Є. І. Порівняльна характеристика правових аспектів застосування вогнепальної зброї поліцейськими під час охорони публічного порядку в Україні та Франції. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4743/1/64.pdf>

258. Топчеева Ю. В. Умови забезпечення трудової дисципліни на підприємстві, установі, організації. *Форум права*. 2012. № 3. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12tjvpuo.pdf>
259. Тюріна О. В. Сучасні системи судових і правоохоронних органів (порівняльно-правова характеристика). Київ, 2016. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/6079/1/Tiurina%20O.%20V.%20Modern%20systems%20of%20judicial.pdf>
260. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
261. Указ Президента України «Про заходи щодо дальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143/2002#Text>
262. Управління підприємством: організаційно-економічний аспект: монографія/В. М. Нижник, М. В. Ніколайчук та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. М. Нижника, канд. екон. наук, доц. М. В. Ніколайчука. Хмельницький: ХНУ, 2010. 389 с.
263. Управління трудовим потенціалом: навч. посіб./В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, О. А. Грішнова, Л. П. Керб. Київ: КНЕУ, 2005. 403 с. URL: <https://buklib.net/books/30339/>
264. Ухова Л. Д. Правовое регулирование поощрения добросовестного труда по российскому трудовому законодательству: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.05. Екатеринбург, 2006. 26 с.
265. Фелик В. І. Умови та підстави застосування методів примусу в профілактичній діяльності Національної поліції України. *Наук. вісн. публічного і приватного права*. 2016. Вип. 4. С. 208–212. URL: <http://www.nvppr.in.ua/vip/2016/4/50.pdf>
266. Философский энциклопедический словарь/редкол.: С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др. 2-е изд. Москва: Сов. энцикл., 1989. 815 с.

267. Філософія правового виховання: навч. посіб./ А. П. Гетьман, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін.; за ред. А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. Харків: Право, 2012. 248 с.
268. Філософський енциклопедичний словник/В. І. Шинкарчук, Є. К. Бистрицький, М. О. Булотов та ін. Київ: Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУ. 2002. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnuk.pdf
269. Хатнюк Ю. А. Шляхи вдосконалення управлінської діяльності керівників органів і підрозділів національної поліції України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 2. С. 149–152. URL: http://apnl.dnu.in.ua/2_2019/36.pdf
270. Хачатурян В. Ю., Петренко М. М. Економічні методи управління персоналом організації. *Наука – виробництво*. 2016. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/55297011.pdf>
271. Чанишева Г., Болотіна Н. Трудове право України. Львів: Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка, 1999. 214 с.
272. Черномаз О. Б. Заходи адміністративного примусу на залізничному транспорті. *Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту внутр. справ*. 2007. № 1. С. 39–45.
273. Чуприна Ю. Ю. Адміністративно-правові методи правового регулювання: поняття та зміст. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/12524/7/diss-Chupryna.pdf>
274. Шай Р. Я. Роль і місце правоохоронних органів у правовій державі. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ*. 2011. № 2. С. 496–508.
275. Швець Д. В. Мотивація як засіб підвищення професійності в національній поліції. *Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення*. 2017. С. 58–60. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:jYi3N86iMJMJ:univd.edu.ua/science-issue/issue/2487+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

276. Шило Є. П. Правові принципи діяльності Національної поліції України. URL: http://apnl.dnu.in.ua/6_2018/tom_2/39.pdf
277. Шруб І. В. Поняття та основні етапи професійної підготовки поліцейських. *Вісн. Чернівець. ф-ту Нац. ун-ту «Одеська юридична академія»*. 2016. Вип. 1. С. 184–197. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vchfo_2016_1_19.pdf
278. Щерба С. П., Щедрін В. К., Заглада О. А. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./за заг. ред. С. П. Щерби. Київ: МАУП, 2004. 216 с. Бібліогр.: 208–213 с.
279. Юнін О. С. Особливості адміністративної діяльності поліції Великобританії та Франції. *Вісн. Акад. праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Серія: «Право та державне управління»*. 2013. № 1. С. 143–147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VAPSV_pdu_2013_1_26
280. Юровська В. В. Акцесорні методи адміністративного права: теоретико-правові аспекти підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання. *Наук. вісн. публічного та приватного права*. 2017. Вип. 5. Т. 2. С. 195–200. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:_Z0aRyKYWX8J:www.nvppp.in.ua/vip/2017/5/tom_2/38.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
281. Юровська В. В. Імперативний метод адміністративного права: окремі думки щодо подальших перспектив дослідження. *Вісн. НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2017. Вип. 3/4 (35/36). С. 151–154.
282. Юровська В. В. Класифікація методів адміністративного права: критерії та види. *Наук. вісн. Міжнар. гуманіт. ун-ту. Серія «Юриспруденція»*. 2017. № 29. Т. 1. С. 59–63.

283. Юровська В. В. Метод адміністративного права: теоретико-правовий аналіз. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/12/41.pdf>
284. Якубов С. В. Адміністративно-правовая сфера деятельности органов прокуратуры: координация противодействия правонарушениям: дис. ... канд. юрид. наук. 2008. 187 с.
285. Ярмач О. М. Адміністративно-правові засади взаємодії органів державної влади України у правоохоронній сфері: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2009. 238 с.
286. Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: підручник. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 653 с.
287. Case of Nachova and others v. Bulgaria (Applicationsnos. 43577/98 and 43579/98) Judgment on The European Court on Human Rights, Strasbourg, 6 July 2005. *HUDOC European Court on Human Rights*. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69630>
288. URL: <https://mvs.gov.ua/ua/structure/Departament-m%D1%96zhnarodnogo-sp%D1%96vrob%D1%96tnitstva-ta-yeevrops-koi-%D1%96ntegrats%D1%96ii.htm>

Авторський колектив

ДРОЗД Олексій Юрійович – доктор юридичних наук, професор, академік Академії адміністративно-правових наук України, виконувач обов’язків начальника відділу докторантури та ад’юнктури Національної академії внутрішніх справ України (підрозділи 1.1, 3.2 спільно з А. В. Боровиком);

МАГНОВСЬКИЙ Ігор Йосифович – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та філософії права факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Одеського державного університету внутрішніх справ (підрозділ 2.1);

ШКАРУПА Костянтин Вікторович – доктор юридичних наук, старший науковий дослідник, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту публічного права (підрозділ 1.2);

БОРОВИК Андрій Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, академік Академії адміністративно-правових наук України, професор кафедри кримінально-правових та адміністративно-правових дисциплін, проректор з наукової роботи Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем’янчука (загальна редакція, підрозділи 2.3, 3.1, 3.2 спільно з О. Ю. Дроздом);

ДЕРЕВ’ЯНКО Наталія Зеновіївна – доктор філософії в галузі права, старший викладач кафедри суспільно-правових дисциплін Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем’янчука (підрозділ 2.4);

МИКУЛЕЦЬ Віталій Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, член-кореспондент Академії адміністративно-правових наук України, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (підрозділ 2.2);

МАКАРЕНКО Микола Миколайович – кандидат юридичних наук (підрозділи 1.3, 3.3).

Навчальне видання

**А. В. Боровик, М. М. Макаренко, О. Ю. Дрозд,
К. В. Шкарупа, Н. З. Деревянко,
І. Й. Магновський, В. Ю. Микулець**

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕТОДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Навчальний посібник

Редактор *Л. А. Богуш*
Технічний редактор *М. Б. Філіпович*

Підписано до друку _____ .2021 р. Формат 60×84^{1/16}. Папір
офсетний. Гарнітура SchoolBookAS. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 17,67. Тираж 300. Замовлення № 0521-163.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6424
від 04.10.2018 р.